

NOVI COOL STIL

COOLPIX L2 LP

COOLPIX L3 LP

COOLPIX L4 LP

6,0 megapixela
3x optički zum
2,0 inča LCD monitor

s PDV-om
249€

5,1 megapixela
3x optički zum
2,0 inča LCD monitor

s PDV-om
199€

4,0 megapixela
3x optički zum
2,0 inča LCD monitor

s PDV-om
159€

REFOTB

Ekskluzivni uvoznik i distributer: RefotB, Pčinjska 17, 11000 Beograd
t. 011 2456151, 308 7004, f. 011 446 0234, e-mail: info@refot.com

potražite spisak prodajnih mesta na:

www.refot.com

REFOTO

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE BROJ 35 JUN 2006 WWW.REFOTO.CO.YU

DINARA 250
K. MARAKA 8
KUNA 30
DENARA 250
EVRA 4

ISSN 1450-6394
9 771450 639355

SONY ERICSSON
W900i

DEŠAVANJA
FOTO-SAFARI
DANI FOTOGRAFIJE SRBIJE

EKSKLUZIVNO
WIM WENDERS
FOTO-ŠKOLA
DIGITALNI RETUŠ

KONKURSI

TEST:
MAKROOBJEKTIVI I MAKROBLICEVI
FOTO-OPREMA ZA LETO
NIKON D200 I CANON EOS 5D

MAKROFOTOGRAFIJA

Uradite sami Vaše fotografije - po novoj, nižoj ceni.

Selphy
CP510
Photo
Printer

you can
Canon

BEOGRAD, TEL: 011/655 100, 655 257

PROFIFOTO official distributor

D50
LETNJI PAKET

Nikon D50

AF-S DX
18-55mm f3,5 - f5,6G ED

SanDisk SD
512 MB

749 €

s PDV-om

Ekskluzivni uvoznik i distributer: RefotB, Pčinjska 17, 11000 Beograd
t. 011 2456151, 308 7004, f. 011 446 0234, e-mail: info@refot.com

potražite spisak prodajnih mesta na:

www.refot.com

STALNE RUBRIKE

4 AKTUELNOSTI

Veliki broj noviteta stiže pred nastupajuće leto

9 KNJIGE

Šta ima novo u knjižarama

10 MOJE ISKUSTVO

Da li su i kome potrebni pravi "megapikselni monstri" od digitalnih fotoaparata?

20 KONKURSI

Ponovo će vaše fotografije dominirati ulicama i trgovima gradova

24 ŠTAPOM I KANAPOM

Šta sve može da se iskoristi u kreativne svrhe a može se nabaviti veoma jeftino

28 FOTO-PRAKSA

Iako izgleda lako, snimiti decu u enterijeru i uslovima lošeg svetla, zahtevan je posao

30 FOTOFONI

Mobilni telefoni pretvaraju se u prave multimedijalne naprave a na njima dominira fotoaparati

32 U STUDIJU SA PROFESIONALCEM

Prostor studia Fotografix iskoristili smo za fotografisanje telefona Sony Ericsson W900i

34 TALENTI

Upoznali smo devetogodišnju devojčicu koja više voli fotoaparat od barbikie

36 IZLOŽBE

Izložbene aktivnosti izuzetno su brojne i raznovrsne

38 DEŠAVANJA

Skupovi fotografa sve su češći i sve zanimljiviji

62 KOLEKCIJARSTVO

Jedinstveni i vanvremenski dizajn fotoaparata WERRA čuvene firme Carl Zeiss

64 FOTO-AMATER

Pogledajte kako izgledaju fotografije kada je fotoaparat u rukama arheologa

66 FOTO-KOMENTAR

Ovoga puta raspravljamo o odnosu motiva i fotografije

70 KONKURSI BOJA I EFEKAT

Pozitivan uticaj naših rubrika vidljiv je i na fotografijama koje stižu na sve konkurse – one su jednostavno rečeno sve bolje i bolje

74 KONKURS PORTRET

I dalje u potrazi za uticajem i nadahnućem

79 PISMA ČITALACA

Komunikacija sa vama veoma je važan i sastavni deo nastanka našeg časopisa

© WIM WENDERS, "PRAŠNJI PUT U ZAPADNOJ AUSTRALIJI", 1988

40

MIROSLAV TOLIMIR, "PORTRET VILINOG KONJICA"

12

28

54

32

BRANISLAV BRKIĆ, "FOTOGRAFI U AKCIJI"

38

22

50

58

FOTOŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

22 STUDIO

Kako se u studiu rešava problem fotografisanja obojenog stakla pokazaće nam Vladimir Červenka u nastavku priče o fotografisanju stakla

24 ŠKOLA DIGITALNE FOTOGRAFIJE

Dobra šminka jeste osnov lepo reprodukovane kože foto-modela, ali da li je samo to u pitanju?

FOTOGRAFI

PORTFOLIA POZNATIH IMENA FOTOGRAFIJE

12 MAKROFOTOGRAFIJA

Close-up, extreme close-up ili makro – pitanje je koliko blizu vi želite da pridete?

40 WIM WENDERS

Fotografija kao poklon od svetlosti, života, od boga, ponekad od ljudi ili od mesta...

TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, STAMPAČI

44 NOVITETI

Razvoj fotoaparata koji koriste film skoro da je prekinut, ali je zato nastavljena borba za svaki piksel i centimetar žižne daljine

46 CANON EOS 5D & NIKON D200

Uporedni prikaz prednosti i mana dva laka profesionalna fotoaparata

50 MAKROOBJEKTIVI

Jedino pravo sredstvo da snimate fotografije sa najvećim mogućim povećanjem jesu ovi specijalni objektivni

54 MAKROBLICEVI

Različita rešenja problema osvetljavanja malih objekata svetlom blica

58 FOTO-OPREMA ZA LETO

Kako pored obavezne zaštite od sunca zaštititi i fotoaparat od peska i vode

60 TESTIRALI SMO ZA VAS

Lexmark 522 Colour Laser Printer

reč urednika

Letnji koktel tema

Veliki broj konkursa, samostalnih izložbi, foto-safarija i kolonija dokaz su da stvari polako kreću nabolje. Doduše, stidljivo jer je još uvek sve zavisi od inicijative pojedinca ali bolje nego da je obrnuto. Da su fotografi apolitični (osim u vezi s našim fotografskim grupacijama) svedoči i učesće stranih fotografa na našim izložbama – ali ni mi nismo ostali dužni. Nekoliko međunarodnih izložbi visokog ranga obeležili su baš naši autori brojem primljenih radova, ali i nagradama. A mi smo se ponovo našli pred problemom kako i koliko odmeriti od toliko raznorodnih stvari a da svima bude interesantno. Zato smo vam pripremili svojevrsan koktel tema u kojem i najmanji prilog ima svoje mesto i dodaje onaj neophodan, delikatan šmek celokupnoj aromi.

Bili smo i na foto-safariju Brestovac-Ivanovo-Ponjavica i prenosimo vam deo atmosfere koja je tamo vladala, jer ni kiša nije uspešla da omete raspoložene fotografe u njihovom traganju za dobrom fotografijom. Obično se fotografi plaše rada u velikoj grupi, ali čak i kada fotografisemo iste motive i u isto vreme, svako od nas ima neki svoj ugao i neko svoje viđenje tako da nema identičnih fotografija. Ovakav vid druženja, pogotovu kada je dobro organizovan, predstavlja ono najlepše u fotografiji, jer se ljudi istih interesovanja nalaze na jednom mestu, upoznaju se i međusobno razmenjuju dragocena iskustva. Mladi autori, kojih je bilo puno, iskoristili su priliku da od iskusnijih dobiju korisne savete kako da snime dobre fotografije. Pokrenuli smo i nekoliko škola fotografije namenjenih najmlađim fotografima, a u ovom i narednim brojevima našeg časopisa imaćete priliku da vidite rezultate.

Tema broja nekako se sama iskristalisala jer su veliki proizvođači opreme u prethodnom periodu najavljivali novitete upravo za oblast makrofotografije. Videćete šta se od opreme namenjeno ovoj specifičnoj oblasti može pronaći i kako se ona koristi. A i lepo vreme, koje je idealno za makrofotografisanje, stiže polako i mami veliki broj fotografa. Zato smo i portfolio koncipirali kao malu grupnu izložbu fotografija raznih autora s velikim brojem raznovrsnih motiva, ideja i realizacije. Digitalno ili analogno, sasvim je svejedno, jer u vezi s makrofotografijom postoji samo jedan problem i stvarno je veliki: kako prići bliže?

Milan Živković
m.zivkovic@refoto.co.yu

REFOTO ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE
www.refoto.co.yu

Osnivač i izdavač REFOT B, Beograd, Pčinjska 17
Direktor Slobodan Vukadinović
tel. 011/2456-151; 2447-958; faks. 011/4460-234
žiro-račun 255-0009770101000-53.

Saradnici Vojin Mitrović (Pariz), Stevan Ristić,
Radomir-Maša Dikosavljević, Jelena Matić,
Miloš Zdravković, Srđan Vukmirović, Ivan Tošić

Tehnička redakcija i dizajn Sanja Kovačević, Mileta Miletić,
Petar Vukadinović
Lektor Biljana Gordić

Marketing REFOT B, tel. 011/2456-151;
faks. 011/2447-958

Štampa Štamparija "Politika AD", Beograd

Pre-press REFOT B – Rukopisi i prilogi se ne vraćaju.

Distribucija "Porter", Lazarevićeva 2, Beograd, tel. 011/323-58-46

e-pošta: info.refoto@gmail.com
Cena pojedinačnog broja 250 dinara

Glavni i odgovorni urednik mr fot. Ivana Brezovac
Izvršni urednik Milan Živković
Urednik tehnike Boris Bjelica
Redakcija mr fot. Vladimir Červenka, Svetislav V. Dragović,
Goran Malić, Miroslav Nikoljačić, Nijaz Selmanović,
Imre Szabó, mr fot. Mitar Trninić, Srđan Vuković

NASLOVNA STRANA

© Milan Živković, "Insekt iz roda Curculionidae"

► U okviru Međunarodnog sajma turizma na Beogradskom sajmu, 20. aprila, bila je otvorena izložba fotografija Jaroslava Papa "Lov kamerom".

► U Galeriji "Eurocentar" 12. maja otvorena je izložba fotografija Branislava Brkića pod nazivom "Sjaj u očima Tibeta" (www.bbrkic.com). Izložba je trajala do 27. maja.

► "New Moment Ideas Gallery" nastavlja s prikazivanjem ekskluzivnih programa. Izložba fotografija pod nazivom NEW I.D. ZEFA im ages / Novi identitet Zefa slika bila je otvorena do 4. maja i predstavlja najnovije trendove u komercijalnoj stock fotoprodukciji.

► 4. 5. 2006. Foto-klub "Studentski grad" organizovao je izložbu fotografija "Salon MFIAP" u Salonu "Železničar" (beogradska železnička stanica, pored "plave lokomotive"). Na izložbi su prikazani radovi nosilaca međunarodnog umetničkog zvanja MFIAP (trideset jedan autor).

► 14. 4. 2006. Foto-kino klub "Valjevo" počeo je s radom početkom ove godine. Posle klupske izložbe koja je održana u februaru, 14. aprila u Galeriji "34" otvorena je i izložba fotografija brazilske foto-grupe "Luminus" iz Sao Paula koja se 16. 5. preselila u Niš u galeriju Foto-kino kluba FON.

► 13. 4. 2006. Foto-klub "Bor" ponovo je počeo s radom. Tim povodom je u Boru 13. aprila u Galeriji "Bardak" otvorena klupska izložba fotografija.

► Izložba fotografija pod nazivom "Motori" otvorena je 26. maja u Galeriji Foto-kino i video saveza Vojvodine. Pre ove izložbe bila je postavljena izložba Smiljane Hadžić, pod nazivom "Kosmorama".

► Biblioteka "Radoje Domanović" u Velikoj Plani bila je od 13. aprila do 3. maja domaćin grupe izložbe fotografija pod nazivom "Trag". Šest autora (Ljiljana Kojić, Jasmina Miletić, Goran Bendelje, Milan Konjević, Milanče Marković i Marjan Mišić) publici su predstavili 45 fotografija.

IZLOŽBE

Urbani pejzaž

BENJAMIN BEKER, 13. 4 – 3. 5. 2006. GALERIJA ARTGET, BEOGRAD

Izložbom Benjamina Bekera, bivšeg studenta fotografije na Akademiji umetnosti Univerziteta "Braća Karić" i postdiplomca na Kraljevskom koledžu umetnosti (Royal College of Arts) u Londonu otpočela je peta izlagačka sezona u galeriji "Artget". U okviru programa pod nazivom "Fotografija kao umetnost", koji je osmislio Milan Aleksić, novi umetnički direktor, biće predstavljene domaće i strani umetnici koji svojim radovima odgovaraju na pitanje: kako da fotografija osvoji umetnost, a ne izgubi karakter.

Na izložbi je prikazana serija kolor fotografija nastalih u Beogradu i na primorju Crne Gore.

Zauzimajući kulturnu poziciju običnog šetača, Beker fotografiše ono što je njegovom oku interesantno i privlačno. Lišene ljudskog prisustva i suvišnih detalja, a u tehničkom smislu korektno izvedene fotografije kao što su: "Ada", "Lido", "Kalemegdan", "Perast", "Mamula" i druge, po rečima Milana Aleksića u katalogu izložbe stoji: "...spadaju u opisne fotografije koje sadrže i dozu eklektičnosti. Jedna od dominantnih referenci je razglednica sa osnovnim značenjem razgledanja i komunikacije." U okviru izložbe organizovan je i razgovor s Benjaminom Bekerom o aktuelnoj umetničkoj sceni u Londonu.

J. MATIĆ

Izložba Stefan Kurylowicz i saradnici

6 – 13. 5. 2006. GALERIJA ARTGET, BEOGRAD

Izložba Stefana Kurylowicza, najpoznatijeg varšavskog arhitekta, osnivača i glavnog projektanta APAKA i saradnika deo je programa "Prve međunarodne nedelje arhitekture". Zahvaljujući 3D prezentacijama i pre svega odličnim fotografijama,

publika je imala priliku da vidi tridesetak projekata nastalih u poslednjih petnaest godina, među kojima su zgrada Vrhovnog suda u

Varšavi, Centralna banka u Tripoliju i Kulturni centar Katovice. Posmatrana u celini, izložba arhitekta Stefana Kurylowicza i saradnika po tipu odudara od izlagačkog koncepta fotografske galerije "Artget", s jedne strane, dok s druge može da predstavlja dobar primer dijaloga i saradnje fotografije i drugih umetnosti.

J. MATIĆ

Sombor – građevine i detalji

MIONA MARKOVIĆ I ALEKSANDRA VRČELJ, 4 – 14. 5. 2006. GALERIJA CIRKUS, STUDENTSKI KULTURNI CENTAR, BEOGRAD

Za Mionu Marković i Aleksandru Vrčelj Sombor, kao i svaki drugi grad, predstavlja složenu celinu sastavljenu od oblika, formi, boja i tekstura. Izložene fotografije snimali su neki drugi ljudi, obični prolaznici, s namerom da se sačuvaju određeni trenuci ili uspomene i ništa više od toga. Kao takve, one su obične, nalik mnogim drugim već viđenim slikama. Autorke su ih prikupljale od 2004. do 2005. godine, a zatim podvrgle naknadnim intervencijama i dale svoje viđenje grada. Kompjuterskom obradom,

montažom, isecanjima, filtrima i drugim deformacijama koje su na pojedinim fotografijama namerno preterane, zgrade i kuće, atrijumi, prozori, česme, lokali, fasade, svakidašnji motivi delimično ili potpuno gube svoj prvobitni izgled. Na nekim fotografijama akcenat je stavljen na linije i formu, kod drugih na boju i sitne detalje, dok se na trećim fotografsani predmeti gotovo ne razaznaju.

J. MATIĆ

Planinski masivi Karkonoši

ZBIGNIEW KULIK, 15 – 23. 5. 2006. "VIP ART GALERIJA", SKC, BEOGRAD

Na izložbi poznatog poljskog fotografa Zbignjeva Kulika predstavljene su trideset i tri kolor fotografije inspirisane Karkonošima, nacionalnim parkom i jednim od najlepših planinskih masiva u Poljskoj. Zbignjev Kulik fotografiše Karkonoše preko trideset godina. Privlači ga njihova jedinstvena lepota, granične stene neobičnih

oblika, flora i fauna. Prelepe fotografije na kojima su prikazani motivi kao što su: Malo jezero, Stene Hodočasnici, Crkvice Vang, Panorama Karkonoša i drugi govore o autentičnosti i duhu ovih prirodnih lepota. Za svoj fotografski rad Zbignjeva Kulika nagradilo je Ministarstvo za kulturu i umetnost Poljske. Fotografije su mu objavljivane u mnogobrojnim turističkim vodičima i brošurama. Pored Beograda, u kome gostuje posredstvom Ambasade Poljske i Donjosljonskog vojvodstva, izložba je prikazana u Poljskoj, Češkoj, Francuskoj, Nemačkoj, Danskoj, Mađarskoj i Rumuniji.

J. MATIĆ

Promocija časopisa REFOTO

11. 5. 2006. "BOGDAN ŠUPUT", NOVI SAD

Časopis REFOTO imao je još jednu promociju ili, lepše rečeno, prijatno druženje s učenicima Srednje škole za dizajn "Bogdan Šuput" u Novom Sadu. Ono što je posebno zanimljivo jeste da je kompletan razred na smeru fotografija pretplaćen na naš časopis, pa smo otišli da s njima popričamo i o časopisu, ali i o problemima sa kojima se susreću tokom školovanja. Specijalno pojačanje ekipe u sastavu: Vladimir Červenka, Mitar Trninić, Tomislav Peternek, Slobodan Vukadinović i Milan Živković bio je Voja Mitrović koji je tokom svog kratkotrajnog boravka u našoj zemlji našao vremena da učenicima prenese svoja iskustva i objasni tajne majstora mračne komore. Razgovori koje smo vodili bili su iznad svega zanimljivi i konstruktivni, dok je poseban akcenat stavljen baš na rad u crno-belju laboratoriji i njenom značaju za fotografiju uopšte. Kao što smo svojevremeno i pisali, digitalna fotografija je klasičnu crno-belju fotografiju podigla na jedan viši nivo, što se može videti na aukcijama gde

danas fotografije svetski poznatih autora cenom prevazilaze do sada neprikosnovena dela likovne umetnosti. Naš domaćin bila je Sonja Ardan, profesor fotografije, a saznali smo i da učenici Milica Amidžić, Jelena Mijić, Slobodan Stošić, Maša Pavlović, Jožef Fazekaš, Nina Sibinović i Bojan Tešanović žele da studiraju fotografiju. Očekujemo fotografije ovih mladih autora i nadamo se da će možda neko od njih krenuti stopama Voje Mitrovića, koji je sada na putovanju po Meksiku gde drži kurseve o radu u još uvek neprikosnovenoj crno-belju laboratoriji.

M. ŽIVKOVIĆ

Jean-Baptiste Sauvage

13 – 20. 4. 2006. GALERIJA OZON, BEOGRAD

Francuski umetnik i profesor u Školi za lepu umetnost i dizajn Božar u Sent Etjenu Žan-Batist Sovaž predstavio je seriju printova, fotografija i video radova realizovanih u poslednje dve godine. Kao i kod mnogih savremenih umetnika, fotografija je i za Sovaža samo jedan od medija koji koristi za realizaciju ideje. U prikazanim radovima umetnik je inspiraciju pronašao u postojećem gradskom, industrijskom i arhitektonskom okruženju. Kroz fotografije nameštaja na deponijama ili kutijama vezanim

oko drveta sa stvarima nekog beskućnika Sovaž ne kritikuje i ne osuđuje, već ukazuje na paradokse i suludosti nekih situacija sveta u kojem živimo. Fotografišući scene naše realnosti bez ulepšavanja Sovaž nas navodi da obratimo pažnju na njih i preispitamo naše društvo i svakidašnjicu. Organizovana posredstvom Francuskog kulturnog centra iz Beograda i Podgorice, izložba Žan-Batista Sovaža bila je postavljena i na Cetinju od 5. do 15. maja.

J. MATIĆ

IN MEMORIAM

RADOMIR VELIMIROVIĆ – RAJA

Krajem februara otišao je Raja. Tiho i nemametljivo, kako je i živeo.

Bio je najbolji prijatelj svim fotografima, čije je fotoaparate često "izvlačio iz

mrtvih". Kada je zatrebalo i noću smo ga uznemiravali. Raja se nikada nije ljutio. Seo bi za svoj radni sto i uskoro bi fotoaparat bio doveden u red, uz osmeh i prijatan razgovor.

Znao sam ga od njegove rane mladosti, kada je krenuo da uči zanat u "Optici" kod čuvenog majstora Radmila Novakovića. Ubrzo je otvorio svoj servis u Zemunskoj Karadordevoj ulici, kasnije je imao radionicu u Palmotićevoj, Gvozdićevoj, i na Crvenom Krstu. Dosta vremena je proveo i u Nemačkoj. Bilo gde da je Raja bio, njegova radionica bi postala kulturno mesto fotografskih okupljanja. U fotomehaničarskom zanatu za Raju nije bilo tajni. A pojavu njegove "Panoramike", pre dvadesetak godina, zabeležili su mnogi svetski fotografski časopisi.

Poslednji fotoaparat, Raja je popravio u nedelju u pet popodne. Sat kasnije mu je pozlilo i hitna pomoć ga je prebacila u bolnicu. Sutrašnju noć nije dočekao. Otišao je kao što je i živeo, za fotografiju. Svi mi, njegovi prijatelji, svi fotografi Beograda, mnogi i iz unutrašnjosti došli smo tog zimskog dana da se sa tugom oprostimo od Raje. Kao da smo mu nešto ostali dužni.

M. NIKOLJAČIĆ

KONKURSI

LETNJA FOTO-ŠKOLA

FOTO-KINO SAVEZ SRBIJE

U prvoj polovini avgusta Foto-kino savez Srbije organizuje desetodnevnu Letnju foto-školu za naprednije fotografe.

Program škole obuhvata rad polaznika po grupama uz stalnu saradnju sa mentorima, a teme su sledeće: reportaža, modna fotografija i glamur, portret i elementarni rad u ateljeu.

Detaljnije informacije na sajtu: www.fkss.org.

KONKURSI

MOTIVI TIMOČKE KRAJINE

Foto-video organizacija "Bor"
Tema: "Motivi Timočke Krajine"
Rok: 25. 6. 2006.
Izložba u Boru: 11. 7. 2006.
Maksimalno šest crno-belih ili
kolor fotografija formata 18x24
do 30x45 cm, maksimalne debljine
1 mm.
Kotizacija iznosi 450 dinara za
učesnike iz Srbije ili 5 evra za
učesnike iz Crne Gore.
Poželjno je da autori prilože i CD s
poslatim radovima dimenzije 9x13
cm u rezoluciji 300 dpi radi kvalite-
tnije izrade kataloga.
Radove s prijavom slati na adresu:
Centar za kulturu "Bor"
(za izložbu fotografija)
Moše Pijade 1, 19210 Bor, SCG
telefon: 064/1280-614

FOTO ODLOT

U ORGANIZACIJU PROVINCIAL CULTURE
CENTER RZESZÓW, POLJSKA

Tema: "Foto odlot"
(izraz koji se odnosi na stanje uma
van realnosti)

Rok: 22. 8. 2006.
Format: minimum 20x30 cm.
Prima se maksimalno četiri crno-
bele ili kolor fotografije ili dva
rada od maksimalno tri fotografi-
je koje se posmatraju kao celina.
Participacija iznosi 10 evra.
Propisno obeležene radove, zajedno
s uplatom na račun slati na adresu:
Wojewódzki Dom Kultury,
ul. S. Okrzei 7 - 35-959
Rzeszów - POLAND
ili elektronskim putem na:
wdk2@rz.pl
Više informacija na sajtu:
http://www.wdk.rz.pl

31. ZAGREB SALON

MEĐUNARODNA IZLOŽBA FOTOGRAFIJE

Tema: slobodna
Rok: 31. 7. 2006.
Format: 30x40 cm, uključujući
paspartu.
Maksimalno četiri rada po autoru.
Participacija: 10 evra.
Pravilno potpisane fotografije s
prijavom slati na:
FOTOKLUB ZAGREB
P.O.Box 193
HR-10001 ZAGREB, HRVATSKA

Poslednji Aramejci

DUŠAN NOVAKOVIĆ, 8 - 27. 5. 2006. FRANCUSKI KULTURNI CENTAR, BEOGRAD

Serijska kolor fotografija o životu i kulturi
Aramejaca, poslednjih sirijskih hrišćana, čuvara
predanja i nosilaca
aramejskog jezika,
kojim su govorili
Isus i njegovi aposto-
li, nastala je kao rezul-
tat višegodišnjeg
reportažnog rada
fotografa Dušana
Novakovića i istoričara

Sebastijena de Kurtoa (Sebastien de Courtois).
Njihovo istraživanje počelo je 2001. godine na
jugoistoku Turske i severu Sirije, kod visoravnih
Tur Abdin gde živi ovaj narod. Fotografišući
ostatke crkava i postojećih arhitektonskih
zdanja, enterijere malih kuća istočnjačkog kara-
ktera, ljude pri molitvi i u toku svakodnevnog
posla, Dušan Novaković uspeo je da prenese
specifičnu draž kulture jednog starog i malog
naroda koji polako nestaje.
J. MATIĆ

Najbolja naslovna strana

ROLLING STONE

U Americi je napravljena rang-lista
najboljih naslovnih strana ilustro-
vanih časopisa, a osnovni kriterijum
bila je dobra fotografija. U izuzetnoj
konkurenciji vodećih svetskih
magazina laskavu titulu najbolje
naslovne strane dobio je časopis
Rolling stone iz januara 1981. s
čuvenom fotografijom na kojoj
nag Džon Lenon (John Lennon)

sklupčan grli Joko Ono (Yoko Ono).
Fotografiju je snimila Eni Libovic
(Annie Leibowitz), čuveni foto-
graf iz Njujorka, koja je poznata po
specifičnim zahtevima koje portreti-
sana lica bez pogovora ispunjavaju.
Trebalo pomenuti da ovaj 335. broj
časopisa Rolling stone, od pre neki
dan vredni mnogo više.
M. VASIĆ

Planinski motivi

29. 4. - 5. 5. 2006. FOTO-KINO KLUB POŽAREVAC

Po drugi put Požarevac je bio domaćin izložbe
Planinski motivi. Ova tema ima veliku popu-
larnost među planinarima i zaljubljenicima u
planinu, ali i među fotografima, pa je učes-
će 28 klubova i 12 samostalnih autora iz naše
zemlje, zatim Slovenije, Mađarske, Bugarske,
Italije i Francuske svojevrsna potvrda reno-
mea

koji je ova izložba stekla. Za pojedinačne foto-
grafije nagrađeni su autori: Silvo Peternelj,
Zoran Pavlović, Goran Bandelja, Oton Naglost,
Miroslav Jeremić i Marko Tanasković. Za kole-
kcije fotografija nagrade su dobili: Breda Pirc,
Jure Kravanja, Dragan Prole, Aleksandar Radoš i
Herman Čater.

BETA

22. 5 - 4. 6. 2006. GALERIJA "NEW MOMENT"

Na treći konkurs Novinske agencije Beta za foto-
grafiju 2006. godine, na kome učestvuju profesio-
nalni fotoreporter medija u Srbiji i Crnoj Gori,
stiglo je po tri fotografije od 67 autora, a žiri je
izabrao ukupno 79 fotografija. Nagrade Betinog
konkursa za fotografiju godine dobili su Emil
Vaš, Ognjen Radošević i Dragan Karadarević.
Dodeljeno je i pet specijalnih nagrada, a dobitni-
ci su Petar Pavlović, Aleksa Stanković, Andrija

EMIL VAŠ

Ilić, Aleksandar
Dimitrijević i
Goran Kovačević.
Pohvaljeni su
radovi Vladimira
Gogića, Vladimira
Milovanovića,
Đorđa Jovanovića i
Marka Rupene.

Canon konkurs

STEVAN KORDIĆ

Stevan Kordić jedan je od jedanaest autora
čije su fotografije objavljene u katalogu Canon
Product Preview Spring 2006. Ova velika korpo-
racija pre godinu dana pozvala je korisnike
Canon foto-opreme da pošalju svoje fotografije
za ovaj katalog čiji je cilj da promoviše, kako opre-
mu, tako i fotografe koji je na "kreativan način
koriste". Objavljena fotografija snimljena je u
Veneciji a ostale njegove radove možete videti na
adresu: www.kordic.info.

Aqueducte

MEĐUNARODNO BIJENALE FOTOGRAFIJE U ŠPANJI

Deveto po redu bijenale pod nazivom
"Aqueducte" privuklo je izuzetno veliki broj auto-
ra iz celog sveta. Ukupan broj učesnika još uvek
ne znamo, ali su primljeni radovi fotografa iz 55
zemalja. Iz naše zemlje fotografije je poslao veliki
broj autora, a žiri je za izlaganje odabrao ukupno
40 fotografija 21 autora. Ono što je najvažnije
jeste da su u takvoj konkurenciji četvorica naših
fotografa osvojili prestižne nagrade: Milinko
Stefanović - FIAP srebrna medalja; Dejan
Pavlović - medalja Afocer; Željko Jovanović -
CEF srebrna medalja i Milan Živković - medalja

ISF. Nakon ve-
likog uspeha
na Šestom
bijenalu 2000.
godine kada
je naša zem-
lja zauzela
drugo mesto
u ukupnom
plasmanu, ovo je još jedna potvrda o mestu koje
naši autori zauzimaju na svetskoj sceni.
I. BREZOVAC

MILINKO STEFANOVIĆ

Dvekonstrukcija

DARKO MORAITOV, 25. APRIL, MUZEJ GRADA SKOPLJA

Uobičajeno je da naslov proizlazi iz ideje. U
slučaju Darka Moraitova i njegove kolekcije
portreta pod naslovom "Dvekonstrukcija" ona
sadrži pre svega sinteziku, znači formalno
objedinjujuću strukturu
portreta, a tek posle predsta-
vlja pokušaj za otkrivanje
različitosti.
Prividna uniformnost "crno-
belog" čoveka samo je gor-
nji sloj njegovih fotografija
ispod kojeg se otkriva bez-
broj nijansi i boja nevidljivi-
h a taktilnih, nestvarnih

a pastelnih, nepostojećih a prisutnih. Tako crno
i belo ne funkcionišu kao jednake vrednosti bez
međusobnog konflikta, nego kao suptilan mome-
nat njihove simboličke suprotstavljenosti. Otuda,
iz hromatske skale toplih i
hladnih nijansi koje se samo
naziru na fotografijama
Moraitova proizlazi diskretno
suočavanje svetla i senke,
pri čemu se ne daje prednost
nijednoj od njih, nego se po
principu jina i janga dvojno
opredeljuju.
V. GALEVSKI

Fotografije snimljene mobilnim telefonom

DEJAN MITROVIĆ, 25. 4 - 4. 5. 2006. GALERIJA CIRKUS, BEOGRAD

Na izložbi je predstavljeno preko trideset
kolor fotografija snimljenih mobilnim telefo-
nom Nokia 3650 u rezoluciji 0,3 megapiksel.
Student industrijskog dizajna u Veneciji (IUAV),
Dejan Mitrović iskoristio je pogodnosti jednog
od mnogobrojnih proizvoda savremene tehno-
logije kako bi prikazao svoj pogled na stvarnost
i svet oko sebe. Autor fotografije susrete s prija-

teljima, mačku u knjižari, ogradu i stepenište,
igralište. Snimajući scene svakidašnje bez
umetničkih pretenzija, već isključivo zato što
se njemu čine važnim, Mitrović preispituje
odnos fotografije i tehnologije, ukazujući na to
da mobilni telefon sve više preuzima funkciju
fotoaparata.
J. MATIĆ

Škola digitalne fotografije

MART-APRIL, GAJ

Više od trideset budućih mladih
fotografa u organizaciji Osnovne
škole "Miša Stojković" u Gaju
družilo se svake subote tokom dva
meseca s Milanom Živkovićem koji
je realizovao nastavu. Od prvih,
stidljivih pokušaja da nešto snime,
pa do gužvi oko nekoliko malih
kompaktnih digitalnih fotoaparta,
nije prošlo puno vremena, ali je

zato više mesta bilo u kabinetu info-
rmatike, koji je opremljen starim
računarima, ali brojnim i funkciona-
lnim. Prvi deo kursa završen je veli-
kom izložbom fotografija u samoj
školi i multimedijalnim katalogom
svih fotografija i scena sa snimanja.
Aktivni su pomogli Foto-studio
"Blic" u Kovinu, Lexmark i, naravno,
časopis REFOTO.

KONKURSI

ŽISEL 2006

TRIDESET ČETVRTI MEĐUNARODNI
SALON FOTOGRAFIJE

Prima se do šest fotografija i do
šest dijapozitiva koji moraju biti
na temu "Život sela". Minimalni
format fotografije bez paspartua
iznosi 20x30 cm, a s paspartuom
30x45 cm. Propisno obeležene
radove slati do 14. jula na adresu:
Dom kulture "Vuk Karadžić"
Omoljica ili Foto-savez Jugoslavije
Trg republike 3, Beograd
Informacije: 013/617-005

PREMFOTO 2006

SVETSKO BIJENALE UMETNIČKE
FOTOGRAFIJE

Rok: 17. 7. 2006.
Tema: slobodna, izuzev kolor dija-
pozitiva gde su teme putovanje,
fotožurnalizam i priroda
Sekcije: kolor i crno-beli printevi,
digitalni printevi, kolor slajdovi
(slobodna tema) i kolor dijapozitivi
(fotožurnalizam i priroda).
Svaki autor može poslati najviše
četiri rada po sekciji.
Formati: klasični printevi 40x50
cm; digitalne fotografije na CD-
u u JPEG ili TIFF formatu (duža
stranica najmanje 1.600 piksela).
Zbog kvaliteta štampe preporučuje
se dimenzija 2.000x3.000 piksela;
kolor dijapozitivi 5x5 cm.
Participacija iznosi 8 evra za jednu
sekciju, 4 evra za dve sekcije, a za sve
sekcije 13 evra.
Slanje radova:
TOTH STEFAN A.FIAP
CLUBUL FOTOGRAFIC "NUFARUL"
str. Moscovei nr. 3 - P.O.Box. 269.
410.009 - ORADEA 1 - ROMANIA

144 MEĐUNARODNA
IZLOŽBA FOTOGRAFIJE

U organizaciji EDINBURGH
PHOTOGRAPHIC SOCIETY

Tema: slobodna
Rok: 24. 6. 2006.
Sekcije: crno-beli i kolor printovi,
po četiri fotografije u sekciji.
Participacija iznosi 10 evra za jednu
sekciju ili 15 evra za dve sekcije.
Radove s podacima na formularu
za prijavu slati na adresu:
Edinburgh Photographic Society
P.O. Box 137, Edinburgh
EH3 6QX, United Kingdom
Više informacija i formular na:
http://www.edinburghphotograph-
icsociety.co.uk/

KALENDAR

PRIPREMILA: JELENA MATIĆ

JUN, JUL

BEOGRAD

ARTGET, KULTURNI CENTAR BEOGRADA – TRG REPUBLIKE 5/1

9 – 28. 6. Mihajlo Vasiljević, fotografije
30. 6 – 19. 7. Aleksandra Popović, fotografije
21. 7 – 9. 8. Michael Mauracher Rainer Iglar

FRANCUSKI KULTURNI CENTAR – KNEZ MIHAILOVA 31

3. 7 – 2. 9. Jelena Kovačević-Jureša, "Ptica! / Cheese! / Souriez!". Na izložbi će biti predstavljena serija portretnih kolor fotografija turista u Parizu koji poziraju ispred poznatih turističkih punktova

GALERIJA CIRKUS, STUDENTSKI KULTURNI CENTAR – KRALJA MILANA 48

5 – 12. 6. Bojana Lukić, "Vuoto"
12 – 22. 6. Dragan Vojvodić, "Zubi"
19 – 29. 6. Marko Kecman, fotografije
22 – 30. 6. Ivana Stojaković, "Oslobađanje"

VIP ART GALERIJA

19 – 30. 6. Ivica Vuković, "Zaštitimo prirodu od nas"

GALERIJA DOMA OMLADINE BEOGRADA – MAKEDONSKA 22

6 – 18. 6. Milan Hrnjazović
11 – 30. 7. Goran Bertok, "Posetioci". Ovim najnovijim, pomalo morbidnim i traumatičnim ciklusom kolor fotografija slovenački umetnik ponovo se bavi analizom tela

GALERIJA GRAFIČKI KOLEKTIV – OBILIČEV VENAC 27

19. 6 – 1. 7. Aleksandar Zarić, fotografije
GALERIJA OZON, ANDRIČEV VENAC 12
19 – 25. 6. Deset američkih mladih video-umetnika, kustos Jovana Stokić

12 – 22. 7. Interaktivne instalacije u organizaciji BELEF-a, u saradnji s Francuskim kulturnim centrom i "Les cube" – centrom novih medija u Parizu

ČAČAK

22 – 24. 6. Dani fotografije u Srbiji

22. 6.

20 sati – Foto-tribina "Školovanje fotografa", mr. Mitar Trninić, predavanje sa video-projeccijom – Likovni salon Doma kulture Čačak
22 sata – Otvaranje izložbe FKK "Čačak", kafe-galerija "Žuta kuća", Čačak

23. 6.

19 sati – Republika izložba fotografija, Izložba 10 najaktivnijih autora u prošloj godini, Aktuelna slovenačka fotografija i YU Press Photo – Galerija Doma kulture Čačak
20 sati – projekcija fotografija Bore Rudića i Faruka Ibrahimovića – Umetnička galerija "Nadezda Petrović"; Projekcija fotografija "Tibet u objektivu fotografa" Stefana Tota, Rafaela Podobnika, Geze Lenerta i Branislava Brkića – Velika sala Doma kulture Čačak

24. 6.

9 sati – Izložba fototehnike i Skupština FKSS – hol i velika sala Doma kulture Čačak
17 sati – Promocija časopisa REFOTO i prezentacija Nikonove foto-opreme – Narodni muzej u Čacku
19 sati – Samostalno izložba Branislava Brkića, "Sjaj u očima Tibeta" – Galerija Narodnog muzeja u Čacku
21 sat – Retrospektivna izložba Dragoljuba Tošića i promocija fotomonografije Dragoljuba Tošića – Umetnička galerija "Nadezda Petrović"

25. 6.

Foto-safari

Ekološka istina

5. 6. 2006. GALERIJA RADULBEGOV KONAK, ZAJEČAR

I ove godine zaječarska izložba na temu ekologije privukla je veliki broj autora koji smatraju da svojim fotografijama mogu pomoći u podizanju ekološke svesti, a samim tim i u zaštiti životne okoline. Relativno mali prostor namenjen izložbi ograničio je broj primljenih radova na oko 90, pa je žiri morao da odbaci više od 500 fotografija. U takvoj konkurencije nagrađeni su: Branislav Brkić, Miroslav Jeremić, Boris Bjelica, Milenko Vasić, Ivan Tošić, Slobodan Simić za pojedinačne

RASA MILOJEVIĆ

fotografije, dok su nagrade za kolekcije dobili Raša Milojević, Zdravko Simijonović, Borislav Milovanović, Milinko Stefanović i Dragoslav Mirković. Dodeljene su i dve specijalne pohvale žirija za eksperiment i nove tehnologije, koje su dobili Zoran Mojsin i Milenko Vasić.

Sve za 85 dinara

UROŠ MITROVIĆ, 23. 5 – 7. 6. 2006. GALERIJA ARTGET, BEOGRAD

Početnu ideju za seriju kolor fotografija velikog formata Uroš Mitrović pronašao je u prodavnici "Sve za dolar". Kod nas ovakve radnje već uveliko postoje, samo pod nazivom "Sve za 85 dinara" i poznate su po jeftinoj robi lošeg kvaliteta, uglavnom namenjenoj za svakidašnju upotrebu. Motivi fotografija su otvarač za flaše, testera, kasica prasica, plastični Oskar i ostali predmeti.

Jovan Vajdl

12 – 25. 4. 2006. GALERIJA FKSV, NOVI SAD

Izložba fotografija Jovana Vajdla u galeriji Foto-kino i video saveza Vojvodine bila je posvećena dobijenom zvanju kandidata majstora fotografije. Vrstan fotograf i doajen naše fotografije dug niz godina radio je kao fotoreporter Dnevnika.

Pored posla koji ga je okupirao, jer je morao da stigne i zabeleži brojne prijatne i neprijatne događaje, nalazio je vremena i za lepšu vrstu fotografija koje je izlagao preko 150 puta i dobio veliki broj priznanja i nagrada. Između velikog broja ostalih nagrada ističemo dva trofeja Zlatno oko, kao i nagrade u Argentini, Španiji, Nemačkoj, Rusiji...

BGD – 737

FOTOGRAFIJE ZA ISTORIJU BEOGRADA, MAJ 2006. GALERIJA SUPERSPACE, BEOGRAD

U organizaciji Foto-kluba "Beograd" održana je izložba fotografija posvećena poplavi koja je zadesila Srbiju i Beograd. Kao i do sada, članovi kluba reagovali su sredstvima svog medija, uradili fotografije koje će ostati svojevrstan dokument vremena i događaja. Radove su poslali profesionalni fotografi, ali i zaljubljenici u foto-

Ove stvari autor izdvaja iz prvobitnog okruženja i fotografše, svaku posebno na beloj pozadini. Služeći se fotografskim jezikom, Mitrović opominje na proces globalizacije koji je zavladao i na našim prostorima, u kome je kultura, zbog namere proizvođača da sve bude dostupno, počela da gubi svoju jedinstvenost i univerzalnost. J. MATIĆ

Mont Press Photo

NAGRADA ZA NAJBOLJU CRNOGORSKU NOVINSKU FOTOGRAFIJU, GALERIJA VEGA, BAR

Ovogodišnji, peti po redu, Mont press photo u organizaciji Mediteranskog centra fotografije okupio je 11 novinskih fotografa i fotoreportera. Nagradeni su: Dušan Dragović, fotoreporter lista DAN, Steva Vasiljević, Rojters i Ante Baković, fotograf Vijesti iz Bara. Prema propozicijama, autori su na konkurs mogli da prijave fotografije snimljene na području Crne Gore u 2005. godini i objavljene ili ponuđene za objavu u štampanim medijima Srbije i Crne Gore. A. BAKOVIĆ

DUŠAN DRAGOVIĆ

grafiju, pa je žiri imao dosta posla oko odabira nagrada koje su dodeljene Vladimiru Milovanoviću, Emilu Vašu i Danilu Peterneku. Pohvaljeni su Vladimir Milinković, Jovan Ikonovski i Bojana Antić. Takođe, dodeljen je i veliki broj nagrada brojnih sponzora, među kojima su: Kompanija Novosti, Foto "Boni", RefotB, Lexmark...

VLADIMIR MILOVANOVIĆ

KNJIGE

PRIPREMILA: JELENA MATIĆ

Kerry William Purcell VIDŽI (Weegee)

/izdavač: PHAIDON, 2004. /jezik: ENGLESKI. /format: ENGLESKI. /format: 21 X 25 CM, 128 STRANA, 57 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA NA CELOJ STRANI. /povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM. /cena: 1.997 DINARA. /mesto prodaje: KNJIZARA "PLATO XL"

Tridesetih i četrdesetih godina prošlog veka stupci i naslovne strane vodećih njujorških listova kao što su: Daily News i New York Post bili su ispunjeni Vidžijevim dramatičnim fotografijama uličnih nemira, siromašnih, nesreća, hapšenja i ubistava. U vremenu intezivnog širenja fotografije u dnevnoj štampi, zahvaljujući dovitljivosti i fotografskom daru za posmatranje, Vidži je uvek bio na pravom mestu u pravo vreme. Zanimljiv tekst o životu i radu ovog fotografa, praćen njegovim najznačajnijim, solidno reprodukovanim fotografijama dovoljan su razlog da ova monografija bude predstavljena. U knjizi se pored svake fotografije nalazi i kraći tekst o njenom nastanku, a na poslednim stranama data je i kratka biografija.

Rosetta Brooks, Jeff Rian, Luc Sante RIČARD PRINC (Richard Prince)

/izdavač: PHAIDON, 2003. /jezik: ENGLESKI. /format: 25.2 X 29 CM, 160 STRANA, 120 KOLOR I 30 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA. /povez: MEK SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM. /cena: 3.333 DINARA. /mesto prodaje: KNJIZARA "PLATO XL"

Pored slikarstva, fotografija zauzima značajno mesto u radu američkog umetnika Ričarda Princa. Svetsku slavu stekao je osamdesetih godina prošlog veka fotografijama preuzetih iz reklama ("marlboro") i časopisa kojima je dao novo značenje i smisao. Monografija Ričarda Princa pripada seriji "Contemporary Artists" poznatoj po bogato ilustrovanim izdanjima i kvalitetnoj štampi. Pored uvodnog dela – intervjuja umetnika s Džefom Rajanom, jednim od autora, knjiga sadrži pet glavnih poglavlja: Survey, Focus, Artist's Choice, Artist's Writings i Chronology u kojima je prikazano celokupno stvaralaštvo ovog umetnika od ranih do kasnih radova iz 2000. godine. Slično

ostalim monografijama iz pomenute serije, i u ovoj monografiji urađen je i pregled umetničkih pravaca i dešavanja u drugoj polovini 20 veka.

Annabel Williams FOTOGRAFIJA PORTRETA I VENČANJA (The Annabel Williams Book of Wedding and Portrait Photography)

/izdavač: ROTOVISION, 2003. /jezik: ENGLESKI. /format: 22.8 X 26 CM, 272 STRANE, OKO 600 KOLOR I CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA. /povez: TVRD. /cena: 1.976 DINARA. /mesto prodaje: KNJIZARA "PLATO XL"

Zalažući se za apsolutnu slobodu i kreativnost, Anabel Vilijams pripada grupi onih fotografa koji raskidaju s ustaljenim normama i pravilima, kako u portretnoj, tako i u svadbenoj fotografiji. Ona je i komercijalni fotograf koji zna kako da udovolji klijenteli i kako da fotografije predstavi široj javnosti. Knjiga je namenjena profesionalcima i ozbiljnim amaterima i sastoji se iz dva dela: Portreti i Venčanja. U prvom delu autorka se dosta oslanja na svoje nešto starije izdanje "Commercial portraits". Kroz deset poglavlja dala je, pored praktičnih saveta o tehnici snimanja, i nekoliko saveta o portretisanju dece. Drugi deo, osim po tematici koju obrađuje, ne razlikuje se od prvog. U oba dela se, između ostalog, mogu pronaći i saveti koji se odnose na odabir lokacije, aranžiranje pozadine, pripremanje modela ili klijenta za snimanje i prezentaciju fotografija na veb sajtovima.

Harold Evans PET HILJADA DANA – NOVINSKA FOTOGRAFIJA U SVETU KOJI SE MENJA (Five Thousand Days – Press photography in a changing world)

/izdavač: DAVID & CHARLES, 2004. /jezik: ENGLESKI. /format: 25 X 28 CM, 320 STRANA, 370 KOLOR I CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA. /povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM. /cena: 4.144 DINARA. /mesto prodaje: KNJIZARA "MAMUT"

Kroz šest poglavlja (Hard news, Inside pages, In the public eye, Daily life, Arts and entertainment i Sport) knjiga hronološki i tematski prati razvoj novinske fotografije u Velikoj Britaniji. U saradnji s "British Press Photographer's Assotiations", Harold Evans, autor knjige i bivši urednik vodećih britanskih listova kao što su The Sunday Times i The Times, odabrao je najbolje fotografije nastale od 1989. (pad Berlinskog zida, revolucije u Poljskoj i Rumuniji) do 2004. godine. Većina fotografija poznata je široj javnosti jer pored toga što su se nalazile na naslovnim stranama vodećih, kako britanskih, tako i svetskih novina i časopisa, bile su i nagrađivane.

Peer Eriksson FOTOGRAFIJA U REKLAMI (Photography in Advertising)

/izdavač: PERRBOOK, 2004. /jezik: ENGLESKI. /format: 24.5 X 31.5 CM, 240 STRANA, 68 KOLOR FOTOGRAFIJA. /povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM. /cena: 5.524 DINARA. /mesto prodaje: KNJIZARA "MAMUT"

Pre nešto više od tri godine u Švedskoj je organizovana izložba pod nazivom "Fotografija u reklami" na kojoj su prikazani radovi preko četrdeset vodećih fotografa u ovoj oblasti. Naredne godine izložba je gostovala u Berlinu i Minhenu. Primarni cilj autora izložbe i knjige, Pera Eriksona, bio je da kroz razmatranje odnosa umetnosti, fotografije i reklame ukaže na značaj i transformaciju fotografije u proteklih deset godina. U knjizi su prikazane fotografije koje su nastale za vodeće svetske firme kao što su: Adidas, Diesel, Hugo Boss, Armani, British American Tobacco, Audi i druge. Pored uvodnog teksta i fotografija, knjiga sadrži i intervju s fotografima (Albert Watson, Max Forsythe, John Swanee, Terry Rychardson), foto-agentima, direktorima firmi i umetničkim direktorima.

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

Skupe igračke

Fotografija snimljena fotoaparatom Mamiya ZD

BILO DA IMATE REALNE POTREBE ZA DIGITALNIM FOTOAPARATOM SREDNJEG FORMATA ILI STE SAMO PASIONIRANI LJUBITELJ TEHNIKE, JEDNO JE SIGURNO – ZA KUPOVINU TAKVE "IGRAČKE" TREBA VAM ZAISTA DUBOK DŽEP

Pisati o digitalnim fotoaparatom srednjeg formata, po mom mišljenju, za najveći broj naših čitalaca je kao da im neko piše kako se vozi mlazni avion. Osim toga, iako se rubrika zove "Moje iskustvo", moram odmah da napomenem da nemam nikakvo iskustvo u korišćenju digitalnih fotoaparata srednjeg formata. Šta me kvalifikuje da pišem o ovoj temi, to je što redovno pratim šta se dešava na fotografskom tržištu i što čitam brojne časopise bilo na papiru ili na internetu.

Jedan moj kolega, ako smem tako da ga nazovem, Aleksandar Borel, koji je pisao za nemački časopis *Color Photo*, izrekao je jednu veliku istinu: "Ako neko nosi na ruci zlatni sat Rolex, on ga ne nosi da bi video koliko je sati. Za njega bi bilo jeftinije da svaki put kad hoće da vidi koliko je sati, sedne u taksu, ode do železničke stanice, vidi vreme i vrati se na isti način kući". S fotografijom se često dešavaju slične stvari. Fotografska industrija pomaže nam u tom našem nastojanju da uvek želimo da imamo više i bolje, ne obazirući se na to koliko nam to bolje treba, pa nam neprestano nudi rastući broj megapiksela, sve lepše i moćnije fotoaparate, objektivne svih mogućih raspona zuma i najvećih mogućih jačina. Ta industrija ima razloga to da čini, jer od toga živi. Koji razlog neki fotograf treba da ima da bi pratio tu industriju, pitanje je samog pojedinca.

Ne isključujem mogućnost da neki profesionalni fotograf, koji može kroz cenu svojih usluga da otpisuje digitalni fotoaparatom srednjeg formata, i nabavi neku od ovih super-mega-pikselskih kamera. Mislim da će biti i nekih novopečenih bogataša koji će da potroše deset ili dvadeset hiljada evra da bi nabavili ovakav fotoaparatom, bez obzira na to da li im treba, samo da bi se pohvalili sa 22 megapiksela.

REALNA POTREBA ILI NE

Osvrnuo bi se, ipak, na široku fotografsku publiku. Koliko puta ste uhvatili sebe u poređenju koliko linija razlaže koji objektiv ili koliko megapiksela ima vaš fotoaparatom ili kamera vašeg prijatelja, a da u svojoj foto-opremi nemate čestiti stativ ili da nikada ne radite ili retko radite fotografije većeg formata od 10 x 15 cm? Zna li koliko megapiksela treba da bi se napravila fotografija 10 x 15 cm? Vrlo malo. Zna li kakva je razlika kada pravite fotografije formata 10 x 15 cm fotoaparatom od dva megapiksela i dvanaest megapiksela? Nikakva. Prema tome, preslišajte se, razmislite da li je fotoaparatom koji imate dovoljan da zadovolji vaše fotografske potrebe ili nije. Ako zaključite da vam vaši dosadašnji megapikseli ili fotoaparatom koji imate nisu dovoljni, a novca imate, onda kapu dole, pribavite sebi najnoviji i najbolji fotoaparatom. Iskustvo mi kazuje da za dobar kvalitet fotografije nije uopšte potrebno ulagati velike pare, već treba uložiti znanje, "uključiti mozak" i od

postojećeg materijala izvući ono što on može da pruži. Višak opreme, megapiksela i fantastičnih zum objektivna, ako izlazi iz oblasti racionalnog, prelazi u domen skupih igračaka i može poslužiti za pokazivanje nečije ekonomske moći ili kao lepa tema nekog razgovora. No, vratimo se digitalnim fotoaparatom srednjeg formata.

MAMIYA I HASSELBLAD

Uprkos višegodišnjim najavama, tek sada se pojavila komercijalna verzija Mamiye ZD – fotoaparatom srednjeg formata koji ima 22 megapiksela. Njegova vrlina jeste da košta svega 10.000 evra (jeste, deset hiljada evra) bez objektivna, što je bagatela u odnosu na njenog konkurenta Hasselblada H2D čiji svaki megapiksel košta po hiljadu evra, ili Rolleiflexa s digitalnim ledima za koji treba izdvojiti bar 12 do 13.000 evra! Ova Mamiya ima senzor 48 x 36 mm, po površini duplo veći od formata 24 x 36 mm. Jedini do sada proizvedeni "mali" (SLR) fotoaparatom koji ljudi porede s tom Mamiyom jeste Canon EOS 1Ds Mark II, sa 16 megapiksela, čija cena iznosi 7.500 evra. Gledao sam fotografije i čitao testove i verujte mi, nisam uspeo da vidim razliku u kvalitetu fotografija. Verovatno da je tome malo doprineo i raster u štampi, (iskustva s ovim fotoaparatom nemam).

Sličan rezultat dobijen je u poređenju Hasselblada H1D od 22 megapiksela s ovim istim Canonom. Naravno, sada ima smisla porediti ova tri fotoaparata i zavisno od potreba fotografa, odlučiti se koji od njih pruža rešenje problema koje fotograf može da ima. Ovde isključujem iz razmatranja fotoaparate 4 x 5 inča (9 x 13 cm) koji nisu ni imali senzor u pravom smislu reči, nego su sliku u samom fotoaparatu skenirali – jer su takvi fotoaparati mogli da se koriste samo za statična snimanja.

VRLINE I MANE

Kakve osobine imaju "digitalci" srednjeg formata? Mislim da je najbolje pogledati uporednu tabelu i iz toga izvesti, ako je moguće neki rezultat. Samo da napomenem da je ova tabela napravljena isključivo za fotoaparate čije sam testove i poređenja pročitao. Bilo je još verzija, uglavnom kao digitalna leđa na nekom od već

postojećih modela, kao na primer, Rolleiflex 6008 AF ili Mamiya 645 AF, međutim, jedini pravi digitalni fotoaparatom srednjeg formata koji je meni poznat jeste Mamiya ZD. Ovo nije nikakva tabela

za upoređivanje, već sam je iskoristio da bih vam pomogao da shvatite kakvi su ti fotoaparati.

Bilo bi netačno reći da ovi fotoaparati ne daju kvalitetniju sliku od dosadašnjih najboljih digitalnih "malih" fotoaparata sve do Canona EOS 1Ds Mark II, međutim, izvesni zaključci navode na ozbiljno razmišljanje da li se kroz ovaj veći format dobija i poslednja reč tehnike. Moj zaključak jeste da to nije tako.

Na primer, što se tiče više osetljivosti: u testu za Mamiyu ZD, francuski *Chasseur d'Images* zaključuje da za potpuno korišćenje kvaliteta slike treba podesiti osetljivost na ISO 50, jer korišćenje osetljivosti od 400 ISO dovodi do degradacije kvaliteta i može se reći da je ono čisto teorijsko. Na modernim SLR fotoaparatom imamo sasvim upotrebljivo podešavanje do ISO 800, a s nekim kompromisima i do ISO 1.600. Zašto plaćati fotoaparatom 10.000 evra ako se njime može kvalitetno snimati samo s osetljivošću podešenom na ISO 50?

U testu Hasselblada H1D, objavljenom u časopisu *American Photo*, pokazane fotografije snimljene fotoaparatom koji košta 22.000 evra i Canonom EOS 1Ds, uz korišćenje manjeg zahvata u Photoshopu (Unsharp Mask), uopšte nisu mogle da se razlikuju u časopisu. Znači da se višak kvaliteta može dobiti samo na najnižoj osetljivosti, praktično za snimanje statičnih motiva, a za sve druge vrste snimanja oni jeftiniji profesionalni fotoaparati bolje obavljaju posao. Naravno, sve ovo odnosi se na profesionalnu upotrebu. Zašto onda ulagati tako ogromne sume u nešto što se može dobiti klasičnim srednjeformatnim fotoaparatom na sitnozrnatom srebrno-halogenom filmu uz skeniranje na profesionalnom skeneru, za delić sume koliko košta taj super megapikselski monstrum?

NEIZVESNA BUDUĆNOST

Srednjeformatni digitalni fotoaparati "pate" još od toga da se rade u vrlo malim serijama gde se ne dobija odnos cene i performansi kao kod fotoaparata koji se prave u velikim serijama, pa su ti fotoaparati razumnijih cena i sasvim dovoljnih performansi. Nije isključeno da će kasniji razvoj

fotoaparata i senzora, ne izuzimajući iz toga objektivne i ostale dodatke, uticati na to da ovi srednjeformatni digitalni fotoaparati u nekoj bližjoj ili daljoj budućnosti zaista pruže višak kvaliteta koji bi opravdao visoku cenu. Meni se čini da to za sada nije slučaj. Može da se dogodi i obratno: da taj višak kvaliteta bude dostignut od strane SLR profesionalnih digitalnih fotoaparata. Tada bi srednjeformatni "digitalci" otišli u muzej kao što se desilo fotoaparatom Kodak Disk, APS, pa i ponekim velikim fotografskim firmama. Uostalom, ko bi to znao?

Ako neko od vaš baš želi da vozi mlazni avion, pardon, da prouči performanse i kvalitet srednjeformatnih digitalnih fotoaparata, ja ga upućujem na časopise i Internet pošto je o njima dosta pisano. Za većinu naših čitalaca neka detaljnija analiza ovih fotoaparata bila bi možda nepotrebna. I za kraj, dragi čitaoci, molim vas da primite ovo moje razmišljanje sa zrnom soli. Možda će se neki od vas setiti da je Bil Gejts još 1969. godine izjavio da ne može da zamisli da nekom treba radna memorija u kompjuteru veća od 640 KB. Kolika je radna memorija (RAM) vašeg kompjutera?

Model	Hasselblad H1D	Hasselblad H2D	Mamiya ZD
Veličina senzora	36,7 x 49 mm	36,7 x 49 mm	36 x 48 mm
Broj piksela	4.080 x 5.440	4.080 x 5.440	4.000 x 5.328 piksela
Memorija	Image Bank external hard drive (40 GB Capacity)	bez interne memorije	bez interne memorije
Spoljna memorija	ne postoji mogućnost	CF I / II	CF I / II i SD kartice
ISO Podešavanje	50, 100, 200 i 400	50, 100, 200 i 400	50–400 po 1/3 skoka
Veličina fajla	66 / 132 MB	66 / 132 MB	N/A
Zatvarač	32 – 1/800 sekundi	32 – 1/800 sekundi	30 – 1/4.000 sekundi
Masa	2.800 g komplet	2.175 g	1.300 g

blizu, bliže... makro

OD TRENUTKA KADA SE POJAVILA, FOTOGRAFIJA JE DONELA POTPUNO NOV POGLED NA SVET U KOME JE, SKORO ISTOVREMENO, FOTOGRAFISANJE MALIH OBJEKATA ZAUZELO ZNAČAJNO MESTO

Prvu poznatu fotografiju koju je moguće uvrstiti u ovu kategoriju snimio je pronalazač negativ-pozitiv postupka Vilijem Henri Foks Talbot (William Henry Fox Talbot) 1840. godine. Od tog trenutka makrofotografiju koriste, kako amateri, tako i profesionalci koji nisu isključivo fotografi: naučnici, profesori i učitelji, prirodnjaci, lekari, istraživači. Mnogo fizičkih i bioloških pojava (kretanje fluida, mehanike i dinamike pokreta) objašnjeno je i dokumentovano pomoću makrofotografije. Stalni razvoj digitalne fotografije utiče i na područje makrofotografije. Glavna prednost, mogućnost da se snimak odmah vidi, presudna je za veliki broj fotografija koje je ranije bilo

izuzetno teško snimiti. Fotografisanje je lakše i zbog mogućnosti da se objekat snimi više puta, što je u vreme analogne fotografije bilo mnogo teže i znatno skuplje.

CLOSE-UP, EXTREME CLOSE-UP I MAKRO

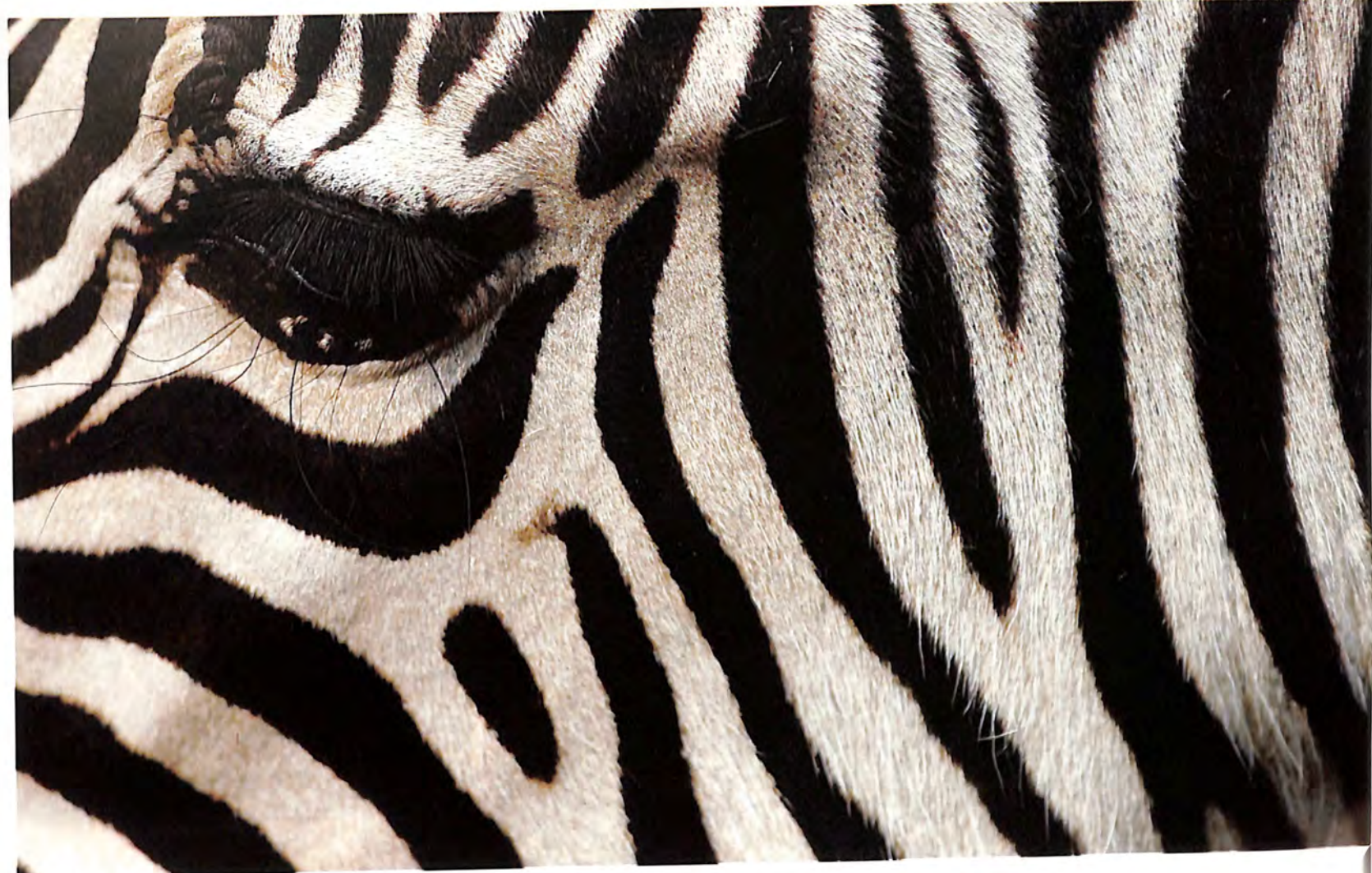
Susretanje s ovim terminima obično izaziva zabunu. Počnimo s pojmom uvećanje koje može imati dve vrednosti: odnos veličine objekta i njegove veličine na filmu ili čipu i odnos realne i dimenzija na povećanoj fotografiji. Kada kažemo da smo nešto snimili 1:1, to znači da je veličina objekta jednaka njegovoj projekciji na

"Kresta"

BOJAN HOHNJEC

Mogućnost da se kreativno izrazi i sledi sopstveni pristup makrofotografiji dobio je zahvaljujući radnom zadatku – kalendaru firme Texaco. Inspiraciju za teksturu, forme i oblike "izvukao" je iz životinjskog carstva umesto iz klasičnih materijala, što se pokazalo kao pun pogodak jer je svaki od ovih neobičnih karaktera bio predodređen da ispuni kadar, a makroteksture ovih bića sadržajno su ispunile zahteve projekta.

U torbi nosi fotoaparata Canon EOS 1D Mark II opremljen objektivima: EF 17-40 mm F4,0 L USM, EF 70-200 mm F2,8 L IS USM, EF 500 mm F 4,5 L USM, a kada zatreba, tu je i blic Canon SpeedLite 580EX.

Bojan Hohnjec, "Zebra"

filmu ili čipu. Obično koristimo prvu vrednost jer je veličina konačne fotografije promenljiva. Napomenućemo i faktor uvećanja čipa koji je na D-SLR fotoaparata obično (osim kod pojedinih Canon modela) manji od filma, što u praksi znači da ćemo na snimku imati odnos 1:1 ali na gotovoj fotografiji snimak na čipu daće uvećanje objekta srazmerno veličini čipa. Close-up područje podrazumeva uvećanja od 0,1 puta do 0,5 puta, to jest najbliži fokus normalnog objektivu ili polovinu realne veličine. Područje zvano ekstremni close-up prostire se do odnosa 1:1, a iza te granice, gde je objekat veći na snimku nego u prirodi, nailazimo na to "famozno" makropodručje, čije ime potiče od grčke reči "makros". Zanimljivo je da proizvođači stavljaju etiketu makro i na objektivu koji jedva mogu da fokusiraju u prvom području.

DA LI POSTOJI DRUGAČIJI PUT

Dešava mi se, s vremena na vreme, da me nepoznati ljudi pozovu i pitaju da li znam gde se može nabaviti softver za povećavanje dimenzija digitalnih fotografija. Na kraju se ispostavi da je potrebno uvećati neki detalj s fotografije čija se veličina meri kilobajtima. Odgovor da tako nešto za sada postoji samo u naučnofantastičnim filmovima obično je razočaravajući. Upravo takve rezultate daju i pokušaji da se prostim povećavanjem dobije željeno uvećanje – pomoću

filma ili digitalno, sasvim je svedjedno. Ukoliko pokušate da uvećate detalj snimka s filma, proporcionalno se uvećava i zrno, a kod digitalnih fotografija pored interpolacije javlja se mutna i pikselizovana slika.

PROCES UČENJA POMOĆU TESTOVA

Cena rada u makro području pala je i to doslovno na najmanju moguću meru. Nekada je bilo potrebno snimati test snimke kako bismo odredili ispravnu ekspoziciju. Pojavom i nezadrživim razvojem digitalnih tehnologija skoro u potpunosti nestali su i mnogobrojni problemi koje je bilo teško rešiti na klasične načine. Termin kao što su paralaksa, korekcije ekspozicije, faktor ekstenzije, pupilarni otvor i slični sada su deo istorije jer se na ekranima digitalnih fotoaparata vidi snimljeni kadar, a eventualna greška može se ispraviti u sekundi.

RAZLIKE

Do područja makrofotografije obično se stiže nakon velikog broja "normalnih" fotografija. Ovo je uobičajeno jer se konvencionalna fotografija poklapa s vizurom oka a područje makrofotografije je ono koje ne primećujemo. Iako je razvoj tehnologije omogućio da svako može snimiti dobru fotografiju u makropodručju, to

Bojan Hohnjec, "Čeljust"

Milan Živković, "Slepi miš"

Milan Živković, "Portret pauka krstaša"

jednostavno ne važi. Za ovu vrstu fotografisanja neophodna je posebna motivisanost, ali i modifikacija načina rada. Postoje dva problema koja je potrebno rešiti ukoliko ste se ohrabрили da kao Alisa prođete kroz mala vrata u svet čuda. Prvi problem predstavljaju vibracije, a drugi je dubinska oštrina, koja se smanjuje sa svakim procentom uvećanja. Ove probleme uglavnom rešavamo pomoću odgovarajuće opreme. Ali, količina opreme nije uvek proporcionalna rezultatima i moguće je snimiti izvanrednu fotografiju s minimumom koji imate ili možete nabaviti veoma jeftino. Neophodno je odvažiti se i prići onoliko blizu koliko vam oprema dozvoljava i to

MILAN ŽIVKOVIĆ

Punih 18 godina radio je kao fotograf i dizajner u Prirodnačkom muzeju u Beogradu. Smatra da je makrofotografisanje zanimljivije od lova jer treba imati i te kako sigurnu ruku. Od opreme je koristio sav mogući fotografski alat primeren ovoj oblasti, a veliki deo izrađivao je kod metalostrugara ili ga je pravio sam. Danas umesto mehaničkih Minolti nosi digitalne fotoaparate Nikon D70 i Nikon D200 sa starim Micro Nikkor 55 mm objektivom, kao i Micro Nikkor 105 mm. Maksimalno koristi mogućnosti bežičnog komandovanja blicevima SB600 i SB-R200.

"Vodomar"

NATALIJA KOVAČEVIĆ

Natalija Kovačević spada u fotografe koje interesuju detalji. Iako se fotografi retko kada odluče da fotografišu detalje ljudskog tela ono je neiscrpan izvor motiva. Pažljivim kadriranjem, a i odlukom da fotografije finalizuje crno-belo, ona često te motive dovodi do nivoa apstrakcije.

Za ove fotografije koristila je specifičnu rasvetu jer je malim ugrađenim blicem aktivirala dve Hama blic lampe od po 100 Ws.

"Oko"

Natalija Kovačević, "Prsti"

Natalija Kovačević, "Obrve"

MARJAN NIKETIĆ

Kustos Botaničkog odeljenja Prirodnjačkog muzeja u Beogradu. Osnovno fotografsko interesovanje mu je fotografisanje biljaka. Prvi fotoaparati koji je koristio bila je Praktica IV i jedan blic a danas od opreme koristi fotoaparati Minolta XD-7 s najraznovrsnijim objektivima – od standardnih i okrenutih naopako do objektiv sa 16 mm kino kamera. Svetlo koje mu je potrebno daje jedan Metz 45 blic i čak pet malih Osram SC 18 servo bliceva koje raspoređuje oko biljke i to tako da metrom meri udaljenost pojedinih bliceva od objekta. Ispravnu ekspoziciju potom određuje pomoću tablica koje je sam osmislio i prilagodio svojoj opremi.

“Cvetovi divljeg krina (*Lilium jankae*)”

GEZA FARKAŠ

Diplomirao je elektrotehniku, a živi i radi u Novom Sadu. Fotografijom se aktivno bavi pet godina. Osnovna interesovanja su mu makrofotografija i fotografisanje prirode. Njegove radove možete videti na adresi: www.photogeza.ns.co.yu.

Počeo je fotoaparatom Fuji S602 Zoom na koji montira objektiv Zenit 50 mm, a ovim fotoaparatom snima na teško pristupačnim mestima kada koristi “živi” LCD. U torbi nosi Canon EOS 350D sa Canon 100 mm Makro i Sigma 70-300 APO Macro. Uglavnom koristi “pop-up” blic i difuzer napravljen od stare kutije filma koji se zaglavi na “pop-up” blic. Životinje snima slobodne u prirodi.

“Gušter zelembač”

Geza Farkaš, “Žabe krastače”

PREDLEĆE, MEĐUPRSTENOVI, MEHOVI, TELEKONVERTERI...

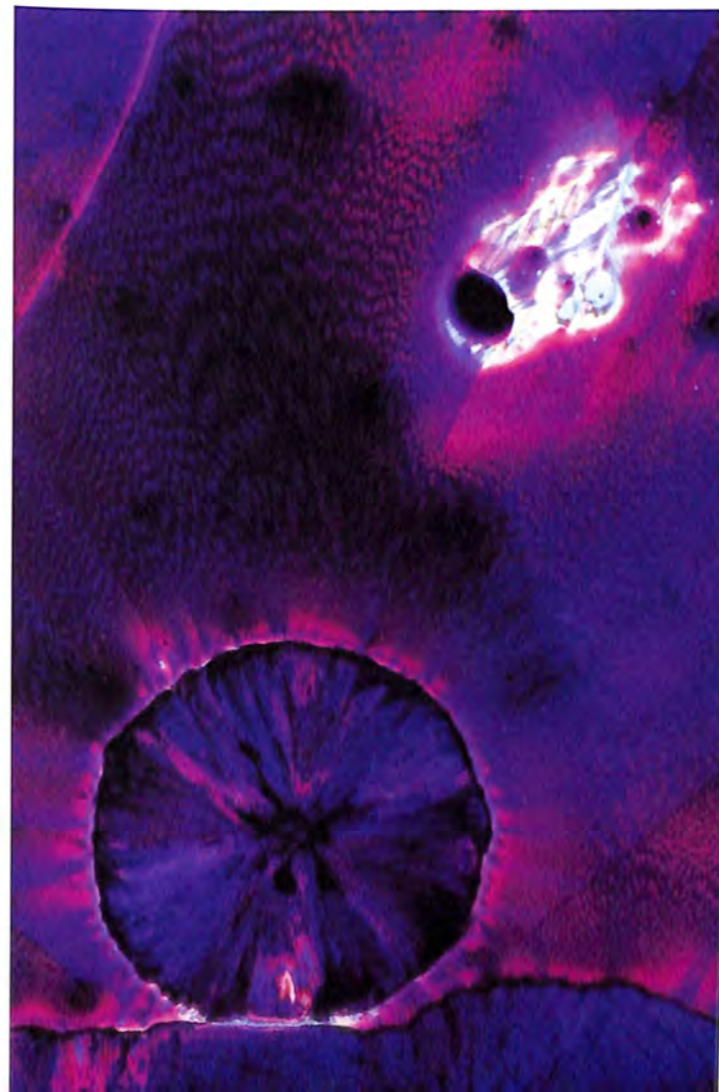
Drugi jeftin i jednostavan način jeste nabavka predleća. Obeležavaju se + dioptrijama i čak je moguće iskoristiti i prave naočare u tu svrhu. Mogu biti i složenije konstrukcije, takozvana ahromatska predleća. Možemo iskoristiti i kompletan objektiv kraće žižne daljine (okrenut, naravno, naopako) kao predleću.

Vlasnici kompaktnih digitalnih fotoaparata treba da znaju da su oni veoma upotrebljivi za makro snimanje jer ih karakterišu objektiv male žižne daljine, a mala je i udaljenost objektiv od čipa. Zbog toga imaju neverovatno veliku dubinsku oštrinu koja kod normalnog fotografisanja ponekad može da smeta, ali je velika prednost u makrofotografiji.

Međuprsteno i mehovi služe za povećavanje udaljenosti objektiv od filma ili čipa. Mogu se

Milan Kosanović, “Rastvor bakar-sulfata u soku crnog luka”

MILAN KOSANOVIĆ

Uz pomoć specijalnih objektiv i rasvete luta ovaj fotograf “luta” najekstremnijim makropodručjima. Fasciniran i obuzet jedinstvenom i neponovljivom lepotom životinja, ali i nežive prirode, on traga za bojom tamo gde je naizgled nema i oblicima koji se mogu videti samo uz ekstremna uvećanja. Prilikom snimanja u makropodručju dubinska oštrina se meri desetim, a kod ovakvog fotografisanja stotim pa i hiljaditim delovima milimetra. Zato je za ovu vrstu fotografije pored tehnike potrebno imati i mnogo strpljenja. Iako ne koristi torbu (ova oprema nije za rad na terenu), na njegovom radnom stolu nalaze se, pored stotina raznih pomagala, obavezno fotoaparati Nikon F3, Gossen fiber-optička rasveta, objektiv Leitz Luminar 25 mm i međuprsten PK 13. Za fokusiranje koristi platformu mikroskopa.

“Vitamin B rastvoren u šamponu”

“Užareni rastvor bakar-sulfata”

s umetničke a ne dokumentarne tačke gledišta. Najjednostavnije fotografisanje je pravim makro objektivima koji su specijalno korigovani za rad u već pomenutom graničnom području od 1:1. Ukoliko imate digitalan fotoaparati na kome je moguće menjati objektiv, prvi deo dodatne opreme, ustvari, trebalo bi da bude preokretni prsten. Objektiv su konstruisani tako da veliku sliku smanje i projektuju na film ili čip. Kada objektiv okrenete naopako, odnos ostaje isti, ali sada se mala slika projektuje uvećana u unutrašnjost fotoaparata. To je lako proveriti jer objektiv možete i rukom pridržati preokrenut i naslonjen na telo fotoaparata. Videćete da manja žižna daljina daje veće uvećanje, i obrnuto. I da ne zaboravimo da se i zum objektiv mogu okrenuti naopako, pa se zumiranjem umesto veličine izreza određuje stepen uvećanja.

MIROSLAV TOLIMIR

Radi u Kikindi kao nastavnik klarineta. Makrofotografija mu pruža mogućnost istraživanja sveta koji nije vidljiv golim okom.

Počeo je da fotografiše fotoaparatom Canon A30 i raznim pomoćnim sredstvima. Fotoaparat Canon EOS 300D uz makroobjektiv bio je za njega pravo otkrovenje. Slede predleće, tubusi, dodatna osvetljenja, pa sve do današnjeg modela Canon EOS 20D. U torbi nosi i makroobjektiv od 100 mm, ring-blic, klasičan blic...

Fotografiše u jutarnjim satima ili kasnije popodne i često provede sate čekajući da se pojavi neki insekt. Kako sâm kaže, najvažnije je biti strpljiv, lagano se kretati i otvoriti oči.

"Vilin konjic"

prednje ploče koja nosi objektiv i na taj način moguće je primeniti Šajmpflugovo (Scheimpflug) pravilo kojim se postiže izuzetno velika dubinska oštrina. Sve što smo naveli nije namenjeno tome da vas uplaši, već da na najkraći mogući način pokaže neograničene mogućnosti koje ova oblast fotografije pruža i da vas podstakne na eksperimentisanje

Miroslav Tolimir, "Osa"

Miroslav Tolimir, "Leptir"

koristiti s raznim objektivima i kombinacijama (nazovimo ih tako) optičkih sistema (objektiv+konverter, objektiv+predleće...). Ipak, prilikom rada s mehom treba biti pažljiv jer doslovno, uduvava prašinu u kućište.

Ukoliko imate aparat za povećavanje fotografija, posebno su zanimljivi "flat-field" objektiv koji koriste, to jest predviđeni su za idealno projektovanje ravne površine filma na isto tako ravnu površinu papira. Montirani pomoću adaptera na meh, daju sistem sličan zaboravljenim "short-mount" makroobjektivima, objektivima bez mogućnosti fokusiranja. Pojedini modeli mehova imaju mogućnost pomeranja i okretanja

BRANISLAV BRKIĆ

Fotografijom se bavi dugo godina. Makrofotografije snima samo kada mu je motiv izuzetno svidi i tada je potpuno posvećen tom poslu. Obično koristi stativ i makroobjektive. U torbi nosi pravi "arsenal" opreme: fotoaparate Nikon D2X ili Nikon D200, Micro Nikkor 60, Micro Nikkor 105 i Micro Nikkor 200 mm, a odskora tu je i sistem makro i fotorasvetu s malim "wireless" blicevima SB-R200.

"Paučina i jutarnja rosa"

Branislav Brkić, "Kap"

i upotrebu sitnica koje možda već imate ili ih možete nabaviti izuzetno jeftino. Čak i s najjednostavnijim digitalnim kompaktnim fotoaparatom možete snimiti neverovatne makrofotografije, a kako leto dolazi – objekata koje možete fotografisati biće sve više i više.

MILAN ŽIVKOVIĆ

BORIS IVANČEVIĆ

Radi kao kustos u Prirodnačkom muzeju u Beogradu. Pripada grupi onih fotografa koji još uvek beskompromisno koriste film i, kako kaže, ne može da prežali Kodachrome 25. Pretežno fotografiše gljive koje ujedno proučava i sakuplja za muzejske zbirke, ali ne može da odoli ni drugim motivima kao što su, na primer, ljuštura nautilusa.

U foto-torbi nosi par Minolti X700 s raznim dodacima kao što su preokretni prsten, međuprsteno, makroobjektiv od 50 mm. Obavezan je i Bembo stativ koji i u šumi može lako da postavi u bilo koji položaj. Kako uglavnom fotografiše po tmurnom vremenu, nosi i blic koji je TTL kablom spojen s fotoaparatom i koji može slobodno da pozicionira.

"Ljuštura nautilusa presečena napola"

Ognjen Topalović, "Zlatno i crno", Beograd

Darko Stanimirović, "Paradajz", Beograd

Branislav Milošević, "Miloš", Sombor

Čitam REFOTO

NA BILBORDIMA KOJI SU POSTALI
NEZAIBILAZNI DEO VIZUELNE
KOMUNIKACIJE DOMINIRAJU
FOTOGRAFIJE. JER, ŠTA DRUGO
MOŽE BOLJE DA PRIVUČE PAŽNJU OD
FOTOGRAFIJE KOJA GOVORI STOTINU REČI

Dejan Stojanović, "Lonely", Herceg Novi

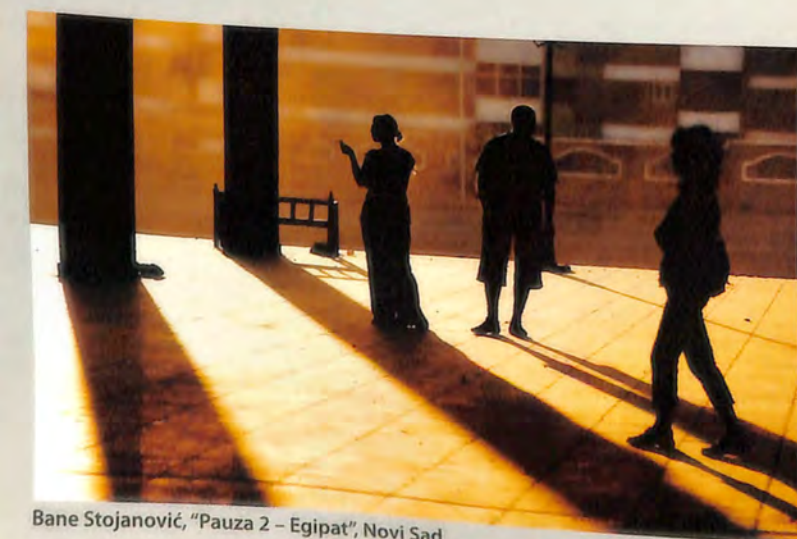

Aleksandar Stojanović, "Portret", Leskovac

Nakon naše velike i po mnogo čemu jedinstvene akcije popularisanja fotografije putem bilborda koju smo realizovali u Beogradu tokom avgusta prošle godine, usledila je za čitaoce još zanimljivija akcija – promocija njihovih fotografija. Mogućnost da svoju fotografiju na ovaj specifičan način pokažu sugrađanima privukla je pažnju velikog broja naših čitalaca, a rezultate ste imali priliku da vidite na ulicama naših gradova i u časopisu *REFOTO*. Ogromne fotografije dominirale su trgovima i ulicama i privukle pažnju velikog broja ljudi koji su nam prenosili svoje pozitivne utiske i čestitali na zanimljivoj ideji. Rešili smo da ceo projekat ponovimo, pa smo vas u prošlom broju pozvali da pošaljete svoje radove. Kao odgovor stiglo je više od stotinu fotografija, a mi vam predstavljamo odabrane. Njih ćemo u saradnji s **International Metropolis Media**, najvećim bilbord provajderom i **Grafix**-om (digitalna štampa velikih formata) postaviti na bilborde u vašim gradovima.

Pozivamo vas da postavljene bilborde snimate i da nam pošaljete fotografije da ih vidimo i pokažemo drugima kako su izgledali.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Bane Stojanović, "Pauza 2 – Egipat", Novi Sad

Ervin Šalgo, "Maska", Kikinda

Kristijan Miok, "Procvetala šuma", Ečka

Dodaj staklu malo boje

FOTOGRAFISANJE BOJENOG STAKLA NE RAZLIKUJE SE ZNATNO OD SNIMANJA BEZBOJNOG PROVIDNOG STAKLA, ALI NEKE RAZLIKE IPAK POSTOJE

Bojeno staklo koristimo u praktične ili dekorativne svrhe. U prvu grupu ubraja se staklena ambalaža – vinske i pivske boce (buteljno ili aluminijsko staklo), koje su crvenkastožute do smeđe boje ili svetlozeleno do tamnozeleno. Drugoj grupi pripadaju umetnički stakleni predmeti od jednobojnog ili višebojnog stakla, kod kojih se istopljeno staklo boji dodavanjem metalnih oksida, sulfida ili selenida, ili se oslikava nanošenjem raznovrsno obojenih pasta lakotopljivog stakla užarenog na temperaturi od 700°C. Bojeno staklo može da bude providno i svetlopropustno, neprovidno i svetlopropustno i neprovidno i svetlonepropustno. Prvu i drugu vrstu stakla možemo da osvetlimo na istovetan način kao i bezbojno

providno staklo – prednjim ili kontra svetlom, dok za osvetljenje treće vrste koristimo samo prednje svetlo ili to činimo pomoću svetlosnog tunela. Intenzitet boja svetlopropustnih staklenih predmeta menja se u zavisnosti od načina osvetljenja, na isti način kao kod staklenih vitraža koji po sunčanom vremenu obiluju jarkim izražajnim bojama, po oblačnom vremenu postaju zagasiti, a gube se kada se upali svetlo u unutrašnjosti prostora.

NEKE OD TEHNIKA

– Na fotografiji br. 1 vidimo tri staklena predmeta prema beloj pozadini. Osvetljeni su ambijentalnim prednjim svetlom. Leva flaša

ima braon boju, desna tamnozeleno – skoro crnu, a na čaši razlikujemo zagasito crvenu, zelenu, plavu i žutu boju. Ako ove predmete osvetlimo kontrastsvetlom, dobijamo drugačije rezultate: čaša na ilustraciji br. 2 odlikuje se jarkim, izrazitim bojama, a tamna flaša dobija zelenu boju – fotografija 3.

– Kod sledeće postavke svetla predmeti su snimani prema beloj pozadini, a reflektor je bio postavljen iza pozadine – fotografija 6. Na ilustracijama 2 i 3 on se nalazi neposredno uz pozadinu tako da prosvetljava mali beli krug, dok je ostali deo pozadine neosvetljen i taman. Na fotografijama 4 i 5 reflektor smo postepeno udaljavali od pozadine uz istovremenu

MR VLADIMÍR ČERVENKA

Fotografija 10

Fotografija 11

promenu intenziteta osvetljenja. Na fotografiji 5 intenzitet je najjači i višestruko prekoračuje osnovno osvetljenje ekspozicije – pri fotografisanju korišćen je otvor blende 8, a prema izmenjenim podacima bila je potrebna blenda 22,5. Prema tome, snimak je preekspozicioniran dvanaest puta više u odnosu na osnovnu ekspoziciju i, ako obratite pažnju na podlogu na kojoj stoji predmet, primetićete da je ona nestala – sivi postament postao je beli! Ako bismo pod ovim uslovima fotografisali bezbojan stakleni predmet, on bi bio toliko preekspozicioniran, da bi se njegove konture jedva nazirale. U ovome je jedna od bitnih razlika pri snimanju bojenih staklenih predmeta: u zavisnosti od zasićenja njihove boje možemo da ih preekspozicioniramo više puta, a kao rezultat dobićemo svetliju nijansu u odnosu na obojenje pri osnovnoj ekspoziciji osvetljenja. Naravno, obojenje predmeta biće drugačije od onoga na koje smo navikli u stvarnosti, ali promenjeni svetlosni uslovi takođe su "stvarnost" pri kojoj se predmeti ponašaju adekvatno promenama, tako da ih možemo prihvatiti kao realne. Uostalom, ista flaša pod drugim svetlosnim uslovima (prednje levo bočno svetlo – soft-boks, crna pozadina – fotografija 8), odnosno u drugoj stvarnosti, izgleda sasvim drugačije i umnogome se razlikuje od flaše na fotografiji 5. Kod ovog načina

snimanja nećemo moći da koristimo crnu pozadinu, kao ni druge tamne pozadine iz razloga što one ne reflektuju svetlo, a, takođe, ne možemo ih prosvetliti kao belu pozadinu.

– Ukoliko želimo da nam i podloga na kojoj je postavljen stakleni predmet bude potpuno bela, koristimo tablu opalnog stakla koja mora da bude dovoljno velika kako bismo mogli pod povoljnim uglom snimanja da izbegnemo njenu zadnju ivicu. Još bolje rešenje jeste sto za snimanje manjih predmeta sa savijenim kliritom, kojim su opremljeni bolji ateljeji, no o tome smo već govorili u broju 29, str. 28. Još jedna mogućnost da izolujemo predmet od podloge prikazana je na fotografiji 8 – čaša iz jedanaestog veka s ukrasima od bojenog stakla kao da visi u prostoru. Predmet jednostavno položimo na opalnu ploču koja je prosvetljena odozdo, dok se fotoaparat nalazi vertikalno iznad predmeta – ilustracija 9. Ovom prilikom opalnu ploču zamenila je tabla običnog stakla ispod koje je bilo zategnut pauspapir.

BOJENJE SVETLOM

– Bojene efekte možemo postići i bojenim refleksnim površinama ili bojenim filterima koje postavljamo na izlazni otvor reflektora. Refleksne površine postavljamo s leve i desne strane predmeta koji snimamo i osvetljavamo ih reflektorima – ilustracija 11. Njihovim približavanjem, udalžavanjem i pomeranjem u odnosu na predmet regulišemo veličinu, oblik i položaj jer na ovaj način, pre svega, bojimo reflekske. Bojeni efekti na ostalim površinama predmeta su mali – fotografije 10 i 11.

– Ako na reflektor postavimo bojene folije ili staklene filtre, efekat je malo drugačiji – na ovaj način bojimo sve površine koje se nalaze u kadru: predmet i pozadinu. Bojeni filter propušta samo svoju boju a eliminiše sve ostale boje, bele i sive površine poprimaju boju filtera, a samo crne površine ostaju nepromenjene, jer na fotografiji 12 predmet je osvetljen prednjim plavim svetlom s leve strane, a s desne – crvenim. Refleksi na površini staklenog predmeta su plavi i crveni, ali na mestima gde se svetla mešaju nastaje treća boja, u ovom slučaju magenta, koju uočavamo na levom delu pozadine i u senci. Kombinacijom crvenog i zelenog filtra dobijamo žutu boju, crvenog i plavog – purpurnu, plavog i zelenog – azurnu, a crvenog, plavog i zelenog filtra – belu nijansu. Efekat filtera nije isti: crveni i žuti propuštaju veći procenat boje, a plavi i zeleni manji procenat. Učinak boja takođe se razlikuje – crvena deluje kao "svetlo", plava – kao "senka".

Fotografija 12

Na uvodnoj fotografiji, detalj staklenog pauka, vidimo efekat koji dobijamo kada bezbojan stakleni predmet osvetlimo bojenim kontrastsvetlom.

Fotografija 1

Fotografija 2

Fotografija 3

Fotografija 4

Fotografija 5

Fotografija 6

Fotografija 7

Fotografija 8

Fotografija 9

NOV ŽIVOT STAROG BLICA

KADA REŠITE DA POSPREMITE FIOKE U KOJIMA ČUVATE OPREMU, OBIČNO SE NAĐE NEŠTO ŠTO JOŠ UVEK MOŽEMO DA UPOTREBIMO. TAKOĐE, I PO BUVLJACIMA IMA PUNO OPREME KOJA SE PRODAJE U BESCENJE, A MOŽE SE I TE KAKO DOBRO ISKORISTITI – ČAK I UZ DIGITALNE FOTOAPARATE

Ovoga puta pronašli smo stari ruski blic koji radi samo na struju. Možete zamisliti koliko je snimati pomoću ove sprave bilo nezgodno – snimi jednu fotografiju, pa trk do utičnice na punjenje. Ali svaki problem ima i svoje rešenje koja smo, nadamo se, dobro iskoristili.

POČETAK JE UVEK TEŽAK

Spremajući svoje fioke (čiji je sadržaj budio nostalgiju za onim starijim dobrim analognim vremenima) ispod gomile raznih sitnica izronio je stari ruski blic FIL. Dok sam pokušavao da se setim kada i kako je tu dospelo, palo mi je na pamet da bih mogao da isprobam da li bi i kako ovaj uređaj radio s digitalnim fotoaparatom. Prvi problem koji je trebalo rešiti bilo je spajanje ovog blica i digitalnog fotoaparata. Blic ima samo PC konektor (ime je dobio od prvih slova centralnih zatvarača na starijim fotoaparatom koji su imali konektor za blic – Prontor i Compur), a moj Nikon D70 ima samo uobičajenu stopicu. U istoj fioci pronašao sam nekoliko adaptera PC – stopica i obrnuto, kao i produžni kabl za blic dug nekoliko metara. Adapter na fotoaparatu, PC konektor u adapter, strujni kabl u utičnicu – i sve je bilo spremno za probu. Naravno, prvo je potrebno prebaciti kontrole fotoaparata na ručno jer ovaj blic ih nema, čak je i tablica vodećeg broja potpuno netačna, što sam proverio fleš-metrom. Ipak, ta provera dala je polaznu tačku, pa je prva fotografija bila samo malo preekspozicionirana. Pošto je bilo nezgodno držati u jednoj ruci blic a u drugoj fotoaparatu, montirao sam ga na stativ za reflektor pomoću stare loptaste glave za stativ – kupljene na pijaci za dvadeset dinara.

KAKO DO MEKOG SVETLA

Svetlo koje daje ovaj blic izuzetno je tvrdo jer nema uobičajen difuzer već samo parče prozirne plastike. Dva savijena lista pauspapira zalepljena s malim razmakom omekšala su svetlo. Potraga za modelom nije dugo trajala i s police na sto preselio se stari fotoaparatu Kodak odavno zaboravljenog formata 127 (smotani film sličan dobro poznatom formatu od 6 cm ali širine 4,5 cm). Savijeno parče hamera postalo je pozadina, a nekoliko listova običnog papira poslužili su kao reflektujuće površine kojima sam rasvetlio senke. Možete videti koliko je dobar rezultat dala ova

igra pausom i papirom. Doduše, objektiv kojim sam fotografisao jeste legendarni Micro Nikkor 105 mm, koji je omogućio takvo bogatstvo detalja (fotografije 2 i 3).

A U PRAKSI...

I dok sam ja fotografisao stare fotoaparate, moja koleginica Natalija Kovačević pokušavala je da se izbori s klasičnom rasvetom koju je koristila za snimanje manekenke. Rešili smo da pokušamo da za takvo snimanje iskoristimo ovaj blic. Da bi dobili svetlo što približnije onom koje daju profesionalni blicevi, kupili smo jedan

crni i jedan beli kišobran i aluminijumsku foliju. Rašireni crni kišobran (koji je za ovu priliku ostao bez drške) običnim selotejpom zalepili smo za glavu blica. Aluminijumsku foliju smo izgužvali i lepkom u spreju zalepili u unutrašnjost kišobrana i tako napravili privremenu reflektujuću površinu.

Ukoliko želite trajniju varijantu, onda jednostavno možete obojiti unutrašnju stranu kišobrana tečnom bronzom kojom se boje čunkovi ili sprejom za automobilske felne. Svetlo koje je davala ova improvizovana konstrukcija bilo je dovoljno da uz podešenu osetljivost od

Profesionalci za rasvetljivanje senki koriste specijalne reflektujuće površine zvane "zilberice", a

mi smo umesto toga iskoristili parče stiropora veličine 1x0,5 metara, koje smo postavili tako da uhvati i odbije svetlo koje prolazi preko glave modela. Reflektujuću površinu koja odbija više svetla možemo napraviti i tako što ćemo izgužvanu aluminijumsku foliju zalepiti na karton ili stiropor (fotografije 5, 6).

SKORO KAO PROFESIONALCI

Mi, naravno, ne pokušavamo da na ovaj način zamenimo pravu profesionalnu opremu, već želimo da pokažemo da je jedna

odlika fotografa snalžljivost i smisao za improvizaciju.

Često će vam čak i uz profesionalnu opremu zatrebati ove osobine, a ako se ne bavite profesionalnim snimanjem, onda sigurno nećete kupovati skupu opremu. Sve što smo koristili prilikom ovog snimanja nije koštalo više od dve hiljade dinara, uključujući tu i cenu ruskog blica koji je bio okosnica cele priče. Mi ćemo se i dalje igrati, a u sledećim tekstovima napravićemo soft-boks, pokažaćemo vam šta mogu mali servo blicevi slični onima koje je koristio Nenad Petrović za fotografisanje hrane (REFOTO 33, str 24), a koštaju manje od 10 evra po komadu, aktiviraćemo objektiv s povećavajućih aparata... Preturite fioke i iskoristite ono što imate. I, pošaljite nam fotografije da ih vidimo i pokažemo.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Fotografija: Natalija Kovačević

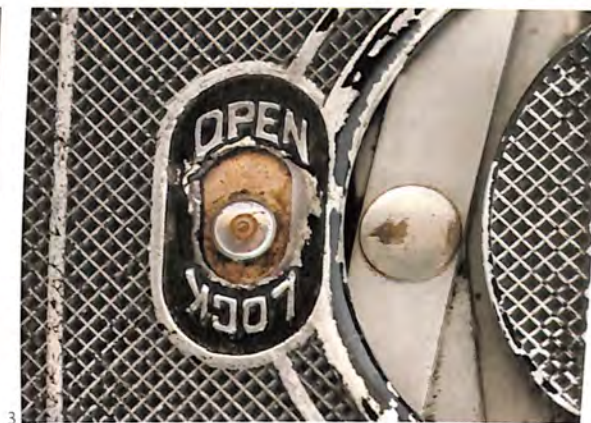

400 ASA rasvetli i tako veliku površinu kao što je sala pozorišta (fotografija 4). I scena s devojkom na klaviru snimljena je na isti način – sa visoko postavljenim svetlom, ali za ovu priliku kišobran smo približili glavi blica, a svetlo dodatno omekšali velikim parčetom pauza koje je kao kupa prekrilo blic, dok su krajevi bili zalepljeni za ivice kišobrana (fotografija 1). Ova improvizacija jednostavnog soft-boksa daje skoro dve blende manje svetla, ali je ono mnogo mekše.

A onda je na red došao beli kišobran. Pričvršćen je selotejpom za glavu blica, a dodato mu je parče savijenog pauza kao prva difuzna površina. Za razliku od prethodnog pozicioniranja gde je svetlo odbijano od unutrašnjosti kišobrana, ovu konstrukciju okretali smo direktno ka modelu i dobili posebno nežno svetlo koje je prvo iskorišćeno za fotografiju s velom. Kada je Natalija postavila modela na pod pozorišne scene, senke su bile previše guste.

Crni kišobran oblepljen iznutra izgužvanom aluminijumskom folijom na koju je usmeren blic dodatno omekšan pausaprom (fotografija levo)

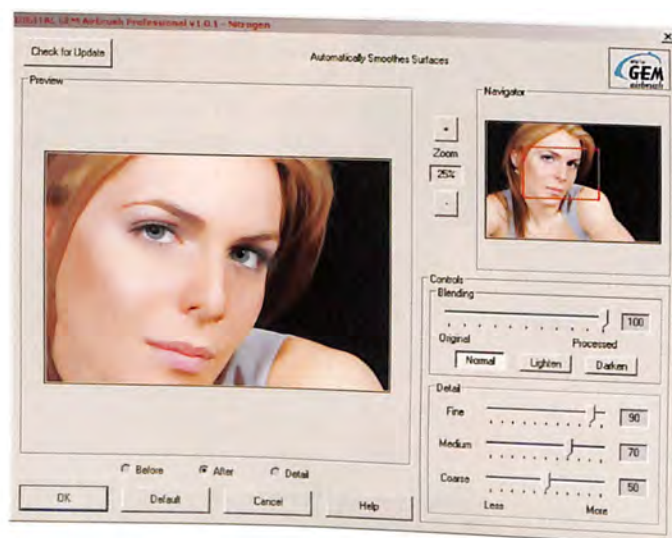
Beli transparentni kišobran kao difuzer za direktno svetlo koje je dodatno omekšano parčetom pausapira (fotografija desno)

Superiorni retuš

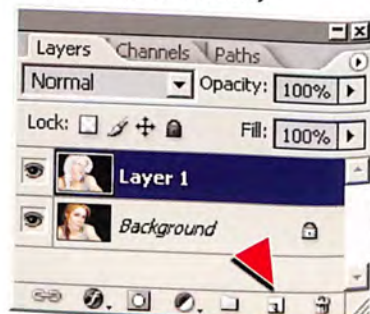
KADA POGLEDATE FOTOGRAFIJE TOP-MODELA, MORATE DA SE ZAPITATE KAKVA SE TO MOĆNA MAŠINERIJA NALAZI NA SNIMANJU I BRINE O NJIHOVOM SAVRŠENOM IZGLEDU. KOŽA NA KOJOJ NEMA NEPRAVILNOSTI I NEŽELJENIH ODSJAJA JESTE VEŠTO NAŠMINKANA, ALI DA LI JE SAMO TO U PITANJU?

U vreme analogne fotografije velika pažnja prilikom svih ozbiljnih snimanja obraćala se poslu zvanom retuš objekta. Bez obzira na to da li je u pitanju bilo fotografisanje prelepe devojke ili neke mašine u industrijskom postrojenju organizatori snimanja bi uradili sve što je moguće da model izgleda dobro već prilikom snimanja. Tada je to bilo neophodno jer su se retuš i eventualna naknadna obrada fotografija radili ručno i najčešće putem jedne specifične sprave zvane "airbrush" ili vazдушna četka. Bio je to izuzetno cenjen posao koji je mogao da uradi samo mali broj ljudi jer greške nisu bile dozvoljene. Dovoljna je bila jedna nekontrolisana kapljica boje raspršene pod visokim pritiskom, pa da kompletan posao propadne i zbog toga se retuš uvek izvodio na kopiji originalne fotografije.

Izgled kontrolnog panela programa Digital GEM Airbrush

Kartica Layers s kopijom osnovne fotografije. Strelica označava mesto na kojem je pored osnovnog menija moguće napraviti nov sloj

1 Portret snimljen blicem s blagim difuzerom koji daje relativno oštro svetlo za posledicu ima "tvrdu" fotografiju na kojoj se vidi sve, pa i neželjeni detalji

2 Primenom filtera bez naknadnih korekcija uklonjene su sve nepravilnosti na koži. Fotografija deluje veštački ili fotografskim žargonom rečeno "plastično"

3 Brisanjem pojedinih površina na kojima postoje detalji koji treba da ostanu oštri i određivanjem providnosti sloja podešavamo izgled konačne fotografije

Iako danas takva vrsta posla izgleda bespredmetno, jer se korekcije i retuš rade pomoću računara i specijalizovanog softvera, ipak s vremena na vreme uključim kompresor da bih uradio retuš na klasičnim crno-belim fotografijama. Najčešće se posao svodi na intervenciju koju je nemoguće izvesti na bilo koji drugi način, a to je dodavanje teksture zrna u potpuno belim partijama fotografije.

DIGITAL GEM AIRBRUSH

Ali, da se vratimo našim foto-modelima i retušu pomoću računara. Obično kada nekog profesionalca pitate kako postiže glatku kožu, počne da objašnjava kako se to radi putem beskrajnog "tačkanja" alatom za kloniranje. Naravno da je upotreba alatke Clone Stamp Tool neophodna za prve i relativno krupnije zahvate, ali, generalno, sav rad svodi se na pravilnu i pažljivu upotrebu plug-in filtra Digital GEM airbrush, koju je razvila firma Applied Science Fiction za korporaciju Kodak. Kao što vidite, ime je dobio po starom načinu retuširanja. Da ne bude zabune, postoji i plug-in Digital GEM (Grain Elimination and Management) koji je namenjen manipulaciji zrna na skeniranim filmovima. Razvojni tim ASF-a razvio je, u stvari, kompletan sistem ICE (Image Correction and Enhancement) koji nosi još i nazive ICE3 i ICE4, a sastoji se od tri ili četiri alata (o kojima ćemo pisati u nekom od sledećih brojeva), a koji su postali sastavni deo skoro svakog boljeg programa namenjenog skeniranju. Ukoliko želite da vidite kako ovaj filter funkcioniše, probne varijante možete pronaći na adresi: www.asf.com.

KAKO OBRADITI FOTOGRAFIJU

Prvo alatom za kloniranje (prečica za ovaj alat je S) uklonimo veće nedostatke (ožiljke, mladeže ili bubuljice), a potom dupliramo sloj komandom Duplicate layer ili povlačenjem do simbola Create new layer na donjem delu kartice Layers. Rad u novom sloju omogućava vam kasniju apsolutnu kontrolu nad količinom, ali i mestima (kao što je, na primer, kosa) na kojima je neophodno izbeći primenu ovog filtra. Ukoliko je pozadina puna detalja koji moraju da se vide na fotografiji, tada ćemo napraviti selekciju alatom Lasso Tool (L) ili Magic Wand Tool (W) i komandom Select > Feather i omekšati je tako da se prelaz između delova na kojima je primenjen i gde nije korišćen filter ne vidi. Preporučljivo je da jednom napravljenu selekciju sačuvate. Nakon ovih priprema aktiviramo filter u čijem je meniju moguće podešavati nekoliko osnovnih parametara: veličinu prikaza u Preview prozoru, Blending kojim pored količine primenjenog efekta možemo uticati samo na svetle ili tamne delove fotografije i opciju Detail kojom regulišemo količinu efekta na određene detalje: fine, srednje ili grube. Nakon primene filtera možemo lako intervenisati na sloju i to gumicom kojom obrišemo one delove sloja na kojima su kosa, oči, trepavice i obrve, kao i, sve ostale delove koji bi trebali da budu oštri.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Ovakve prilike se ne propuštaju

BTI GROUP vam predstavlja neodoljive modele najnovije generacije po najpovoljnijim cenama. Posetite nas i izaberite...

- Digitalni foto aparati
- Analogni foto aparati
- Diktafoni
- MP3 plejeri
- Dvogleđi
- Memorijske kartice
- Čitači
- Baterije
- Albumi

Olympus μ 720

Pentax Optio A10

Pentax ist DL

Olympus μ 810

Olympus 12x50 EXPS I

Olympus WS-320M

veleprodaja
BTI COMPANY
Pobledka 83a, P. Fah 2043
11000 Beograd, B. G.C.
tel/fax: 011 3540 940,
011 3541 334
www.btigroup.com
beograd@btigroup.com

maloprodaja
PRO FOTO BEST
SUPER VERO - Novi Beograd, B. Bulvar 66a
tel/fax: 011 137 030, 137 437
TPC Banja - Puznova 34
tel/fax: 011 3075 888, 3072 777
Banova Brdo - Rumacki put 9a
tel/fax: 011 3543 759, 3543 780
www.fotobest.com, klobuk@fotobest.com

OLYMPUS

DELKIN DEVICES

PENTAX

(Fotografije: O. Petrović)

SNIMANJE DECE

Kreativnost u enterijeru

PROBLEM FOTOGRAFISANJA U ZATVORENOM PROSTORU JE NEDOSTATAK SVETLA, ZATO OBIČNO KORISTIMO BLIC ILI UPALIMO SVA SVETLA U PROSTORIJI. NAŽALOST, TO JE VEOMA "SIROMAŠNO" REŠENJE ALI UZ POMOĆ NEKOLIKO SAVETA TO MOŽE DA SE PROMENI

DA LI DA UKLJUČIM LUSTER?

Većina soba ima osvetljenje s plafona i to je dobro za našu situaciju samo ako to svetlo ne pada direktno na lice vašeg deteta i ako ga ne stavite baš ispod samog lusteru. Dakle gledajte senke na licu vašeg deteta i odaberite neki ugao sobe jer su senke tada manje i okice vašeg klinca će se videti. Ako imate stonu ili radnu lampu, iskoristite i nju na sledeći način. Okrenite je prema detetu, a ako imate dve, uradite to sa obe strane vašeg potomka! Ovakvom postavkom svetla napravićete mini-studio. Dobra je "fora" da mu slikate profil tako što će dete gledati u lampu. Na ovaj način dobićete oštre senke, a ako vam se to ne dopada, okrenite svetlo prema belom zidu ili bilo kojoj velikoj svetloj površini kako biste ublažili jačinu i postigli efekat mekog (difuznog) osvetljenja.

Obucite dete u svetle boje jer vam je potrebna sva moguća refleksija svetla. Deca uvek izgledaju bolje u svetloj odeći nego u tamnoj. Prilikom fotografisanja u enterijeru pozadina je obično tamna tako da će se vaš objekat tj. dete vizuelno izdvojiti iz nje.

Ako vam je svetlo i dalje preoštro ili tvrdo, stavite parče pauspapira na lampu ali tako da ne dodiruje sijalicu. Isto to uradite i s lusterom.

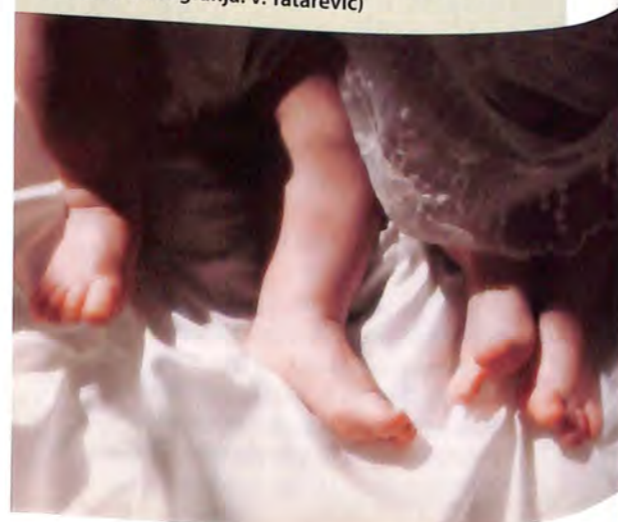

Ovaj skoro studijski portret nastao je uz pomoć obične sijalice ali jačeg inteziteta (150 W) i pauspapira koji je paostavljen ispred nje. Intenzivne boje odeće i pozadine dodatno su obogatile portret. (Fotografija: V. Tatarević)

Čak i neoštra fotografija može imati svoju draž i delovati kao deo dečijeg sna. (Fotografija: M. Tomanović)

Prirodno svetlo dodatno će naglasiti magičnost trenutka. (Fotografija: V. Tatarević)

Ne bi bilo loše da nabavite sijalice koje su jače od 300 W, time ćete rešiti dosta problema. Svakako, sve ove pripreme uradite pre nego što angažujete dete, u suprotnom, vaš klinac odmagličić pre nego što ste sve namestili. Sve ovo savetujem vam zato da ne biste koristili blic, no ako baš morate, onda sam uzaludno pisao!

DETE SPAVA, NEMA NIŠTA OD FOTOGRAFISANJA

Jedna od najboljih fotografija koje mogu da se naprave jeste upravo ona kada deca spavaju, prema tome, samo napred. Koristite lampe da biste osvetlili dete ili jednostavno prislonite fotoaparata na čvrstu površinu (krevet, sto, stolica) da vam fotografije ne bi bile mutne. Vaš model sigurno se neće pomerati. Korišćenje blica je zabranjeno jer sam blesak može da probudi "lava koji spava". Stavite mu iza glave medu ili već neku drugu omiljenu igračku tako da se vidi u pozadini portreta vašeg deteta. Iskoristite priliku da mu fotografišete i stopala ili šake. Ovakve fotografije uvek raspekmeze bake i deke.

DETE VAM JE BUDNO I VESELO

Pored osvetljenja pozabavite se i scenografijom. Postavite sve igračke koje su vam dostupne oko deteta. Ono će se ludo zabavljati, a vi možete da se bacite na posao fotografa. Ako vas ne

mrzi, a ne bi trebalo, obucite dete u nešto iz vaše kolekcije kao što su kravata, košulja, kapa, šešir, kaciga, perika, marama, ogrlica i sl. Možete ga čak i celog obući u vaše stvari. Deca ovo obožavaju. Igrajte se i vi, prijaće vam. Pazite da ne budu oštri predmeti kojim dete može da se povredi ili nešto sitno što može da proguta!!!

Još jedan način da napravite super fotografiju jeste da stavite dete na stomak i da ga snimite kada podigne glavu. Verovatno ćete morati da ga zovete ili da ga zainteresujete na neki drugi način. Ovde budite vrlo brzi jer što je dete manje, to mu je teže da se podigne na ruke, tako da će se vrlo brzo spustiti u ležeći položaj.

I NA KRAJU...

Menjajte uglove snimanja, šetajte levo-desno, ležite na pod ili se pak popnite na stolicu. Što više varijacija na temu, to su veće šanse da uhvatite taj super osmeh zbog koga vredi sav vaš trud. Fotografisanje dece jeste neiscrpna po idejama, ali iscrpljujuća vrsta fotografije koja vas tera da svaki put date još više od sebe. Međutim, svaki vaš trud biće nagrađen novim osmehom ili migom onog malog "andela" s druge strane fotoaparata. Vaše dete postaće jednog dana odrasla osoba i sigurno će vam biti zahvalna za te fotografije, kao i za trud koji ste uložili. Na kraju svega, zar nije suština fotografskog portreta da zabeleži nečiji izraz u određenom

vremenu koje prolazi i koje se više nikada neće vratiti.

VLADA TATAREVIĆ

Ako više volite da fotografišete van kuće, na polju u prirodi, ne propustite naše savete u sledećem broju.

Ponekad nećete imati vremena da aranžirate "scenu" ali to ne znači da treba da propustite trenutak prave opuštenosti i uživanja vašeg deteta u igri. (Fotografija: I. Brezovac)

C.F.L. Rechargeable Batteries

AGENA
- BATTERY DEALER -

Braće Ribnikar 63, 21000 Novi Sad
Tel.: 021/540-507; 540-508
www.agena-ns.co.yu

DISTRIBUTERI

BEOGRAD

B&P - 011 3010290
Konis - 011 3066814
Nikon - 011 3034373
Plato - 011 2624751
Refot B - 011 2447958
Videofon - 011 2697403

ZEMUN

DD Team - 011 3114244

ZRENJANIN

Alo Alo - 023 511603
Amido Group - 023 510774
Mobilni - 023 35270
Tenet - 023 510012

Žuta Trafika - 064 1310094

NIŠ

Alias - 018 591383

RUMA

FVC Flash - 022 421809

Rum-Tel - 022 472288

UŽICE

Biro Servis - 031 511333

NOVI SAD

Bel-Ton - 021 615646
Blic - 021 6613282; 451835
CANON&M - 021 4770000
Foto Quick Foto - 021 444422
Intercom 2000 - 021 532000

LOZNICA

Pleroma - 015 884005
S&M Comerc - 015 883419

BAČKA PALANKA

Impuls - 021 740414

STARA PAZOVA

Saša SR - 022 312086

SUBOTICA

Dudi CO, - 024 556700
Klodovik - 024 551126

SOMBOR

Battery Shop 025 24459

ŠABAC

Bagatel - 015 302820

C-Electronic - 015 340220

Summa - 015 347787

SONY ERICSSON W900i

Sve u jednom

IAKO FIZIČKI SASVIM DRUGAČJI, PO MOGUĆNOSTIMA KOJE IMA OVAJ TELEFON PODSEĆA NA SONY ERICSSON K750I, O KOJEM JE BILO REČI U BROJU 32, PA ĆEMO KROZ TEKST UPOREDITI OVA DVA MODELA

Refleks sunca koji se javlja zbog nezaštićenosti objektiva

Fotografija snimljena blicem

Fotografija snimljena u zatvorenom prostoru bez blica

Fotografija snimljena u makro modu

Predstavljamo vam trenutno najnapredniji model fotofona firme Sony Ericsson. Reč je o uređaju koji je pored mobilnog telefona prvenstveno vokmen, tj. MP3 plejer, na šta upućuje oznaka W u nazivu. Osim toga, ovaj telefon interesantan je i zbog fotoaparata rezolucije dva megapiksela s autofokusom i blicem.

RUKOVANJE, KONSTRUKCIJA I KVALITET IZRADE

Već na prvi pogled veliki i svetao displej ostavlja pozitivan utisak. To je sigurno jedan od najboljih displeja na mobilnim telefonima. Njegova rezolucija ekrana viša je od prosečne i iznosi 320 x 240 piksela, a ima dijagonalu 5,6 cm (2,2 inča), pa nije čudo što pregledanje snimljenih fotografija predstavlja pravo zadovoljstvo. Većina funkcija telefona, uključujući tu i vokmen, fotoaparata i osnovno telefoniranje, moguća je sa sklopljenim telefonom. Telefon se otvara kao perorez s oprugom, čime se otkriva tastatura.

Telefon u prirodnoj veličini

Dok je otvaranje telefona moguće izvesti jednom rukom, za zatvaranje je potrebno da imate veću šaku i malo vežbe. Iako ne smatram da je naročito koristan, ovaj mehanizam otvaranja telefona deluje atraktivno.

Telefon je napravljen od čvrste plastike, ima masu od čak 148 grama i deluje robustno. Dimenzije sklopljenog telefona su 109 x 49 x 24 mm, tako da se ubraja u veće (i deblje) uređaje ove vrste. Kada se otvori, telefon postaje još veći. Meni su se veličina i ergonomija ovog telefona veoma sviđali. Doduše, kada ga stavim u džep, poželim da je nešto tanji, ali ne možete imati sve. Osobe s manjim šakama verovatno neće deliti moje mišljenje.

Ispod displeja telefona, osim tastature nalaze se i sedam tastera i neka vrsta džojstika. Tasteri služe za telefoniranje, brisanje, navigaciju i kao prečice za Internet, video-poziv i listu događaja. Kada se naviknete na ove tastere, oni zaista olakšavaju i ubrzavaju rad. Iznad displeja smeštena je kamera za video-pozive rezolucije 640 x 480 piksela.

Na zadnjoj strani telefona dominiraju objektiv fotoaparata i blic. Objektiv je žižne daljine 4,8 mm, s maksimalnim otvorom blende 1:2,8. Šteta je što objektiv nije nimalo uvučen a nema ni poklopac, pa je izložen prljanju i grebanju. S desne strane nalaze se okidač fotoaparata i dva tastera – za zumiranje i pojačavanje zvuka. S leve strane smešteni su taster za uključivanje vokmena, slot za Memory Stick memorijsku karticu i taster za zaključavanje telefona koji u režimu fotoaparata služi za uključivanje blica. Sve u svemu, puno mogućnosti i puno tastera, ali sve je logično organizovano i jednostavno za rukovanje. Za pohvalu je i to što Sony Ericsson W900i može da radi kao vokmen i bez sim kartice, ali nam preostaje da čekamo neki drugi model koji će imati tu mogućnost. Ima ugrađen BlueTooth uređaj, IC port a podržava i video-pozive. Interna memorija mu je čak 470 MB, a može da se proširi Memory Stick karticama. Baterija od 900 mAh pokazala se veoma izdržljivom, slično kao i ona kod modela K750i.

Teško da ćete je istrošiti za jedan dan ma koliko se igrali, a pri normalnoj upotrebi traje čak do 6 dana.

FOTOAPARAT

Fotoaparata telefona Sony Ericsson W900i veoma je sličan fotoaparatom modela K750i i W800. Zapravo, objektiv i senzor potpuno su isti, tako da ne čudi što je kvalitet fotografija gotovo isti. Što se kvaliteta fotografija tiče, navedeni uređaji još uvek nemaju ozbiljniju konkurenciju na našem tržištu. Da bi se koristio fotoaparata, telefon mora da bude sklopljen. Fotoaparata se uključuje dužim pritiskom na okidač tako da je za tri sekunde spreman za fotografisanje, a podešava se uglavnom kroz menije. Džojstikom je moguće podesiti samo kompenzaciju ekspozicije (osvetljenost) i preći iz režima fotografije u režim snimanja filma, i obrnuto. Tasterom koji služi za zaključavanje telefona uključuje se blic. Šteta je što preostali tasteri nisu iskorišćeni kao prečice za preostale fotografske funkcije kao što je to urađeno kod modela K750i. U meniju možete podesiti: veličinu slike (1.632 x 1.224, 640 x 480 ili 160 x 120), noćni mod (snima s višom ISO osetljivošću i produžava ekspoziciju), balans belog, kvalitet fotografije (normalno ili fino), autofokus (uključen, isključen ili makro), spot merenje svetla i drugo.

Jedna od razlika u odnosu na model K750i jeste da je dodato spot merenje svetla, što za fotoaparata ove klase i nije neophodno. Druga razlika je mogućnost isključivanja autofokusa, recimo kada snimate fotografije objekata u pokretu s kojima se on ne može "izboriti". Interesantno je da svi navedeni modeli mobilnih telefona u EXIF snimljenih fotografija upisuju dužinu ekspozicije, otvor blende i ISO osetljivost (80–800). Kod svih fotografija otvor blende

bio je f 2,8, što navodi na zaključak da je ova vrednost blende fiksna.

Blic na modelu W900i dosta je manji od onog na modelu K750i, ali su jednake snage. Upotrebivši je na daljinama do 1,5 m i to u potpunom mraku. Ipak, čini mi se da na malim rastojanjima (oko 0,5 m) daje pomalo preosvetljene fotografije, za razliku od blica na modelu K750i koji je radio bez greške.

Fotografije snimljene pri dobrim svetlosnim uslovima imaju dobro reprodukovane boje, balans belog i prihvatljive su oštine. Mogu se povećati do formata 13 x 18 cm a veoma dobro izgledaju na monitoru. Ukoliko su svetlosni uslovi lošiji, i šum postaje viši. Kod modela K750i u takvim uslo-

vima javljale su se i čudne ljubičaste pruge na fotografiji, dok je kod ovog modela taj problem otklonjen. Autofokus radi dobro u svim svetlosnim uslovima, pa i u mraku kada je uključen blic. Pritiskom okidača do pola uostrava se na centar fotografije (fotoaparata to signalizira zelenim krugom u tražilu), a daljim pritiskom snima se fotografija. Ekspozicija se određuje, tj. svetlost se meri u trenutku okidanja, a ne uostravanja, što je dobro.

Još jedna prednost u poređenju s modelom K750i jeste i veća brzina rada s fotografijama (snimanje, pregled, a pogotovo zumiranje). Displej telefona Sony Ericsson W900i jedna je od njegovih najvećih prednosti u odnosu na model K750i. Boje jesu prirodnije, a dijagonala duža za 11 mm. Zbog brzog osvežavanja i dobre vidljivosti čak i pri jakom svetlu displej telefona može poslužiti i kao veoma dobro tražilo. Objektiv fotoaparata ne samo da je nezaštićen već je malo izdignut iz kućišta telefona. Zato se dešava da fotografije zbog odbleska jakog

dnevnog svetla od objektiva budu isprane ili s čudnim senkama (naročito ako je objektiv zaprljan). Ovaj problem može vam se dešavati prilično često ako ne vodite računa, što svakako nije slučaj s modelom K750i kod koga je objektiv malo uvučen u kućište.

VOKMEN (MP3 PLEJER)

Osim telefoniranja, Sony Ericsson W900i namenjen je i slušanju muzike. Kvalitet zvuka veoma je dobar. Jačina spoljašnjeg zvučnika je prosečna, a uz aparat dobijaju se i slušalice. Na njima se nalaze kontrole s malim displejom koje služe za pojačavanje zvuka, kretanje kroz listu pesama itd. Pristup svim opcijama vokmena moguć je kroz menije.

Slušalice imaju i radio-prijemnik. Kontrole na slušalicama predstavljaju jedini način da se tim radiom upravlja, tj. radiju ne možete pristupiti kroz menije telefona. Nažalost, nije moguće memorisati stanice kao kod modela K750i, koji ne samo da je mogao memorisati stanice nego je imao i RDS funkciju. I prijem radio signala lošiji je nego kod modela K750i. Nije mi jasno zašto je Sony Ericsson napravio korak unazad kada je radio-prijemnik u pitanju.

VIDEO-PLEJER

Zahvaljujući Nvidia grafičkoj kartici integrisanoj u telefon moguće je gledati filmove u punoj rezoluciji (240 x 320) i to brzinom od 30 slika u sekundi. Ovo izgleda bolje nego što mislite. Pored toga, memorija telefona dovoljno je velika da u nju stane ceo jedan film.

ZAKLJUČAK

Model W900i je uređaj kojim je Sony Ericsson, čini se, hteo da prikaže svoju tehnološku superiornost u raznim oblastima. U tome je i uspeo: s tehničke tačke gledišta ovom telefonu teško je naći zamerku, osim loše realizovanog radio-prijemnika. Ako upravo kupujete mobilni telefon s dobrim fotoaparatom, volite velike telefone, važan vam je kvalitet displeja i nije vam previše da izdvojite 450 evra, onda je W900i vaš izbor.

SRDAN VUKMIROVIĆ

Samsung X700 pozira

Novo smo u društvu Nenada Petrovića, ali ovaj put otišli smo pravo u studio i u torbi poneli naš model – mobilni telefon Samsung X700. Prva stvar koja vas oduševi kada uđete u ovaj studio jeste ogroman prostor u kojem bi (da je samo moguće) popeti je na sprat) bilo lako fotografisati i celu lokomotivu. Na plafonu se nalaze metalne šine koje nose specijalne sisteme za rasvetu sposobne da bilo putem motora ili ručno pozicioniraju i najteže reflektore. Na posebnim nosačima okačene su razne podloge i pozadine. Čak je i mesto gde se spajaju pod i zidovi napravljeno polukružno i bez ivice. Dnevno svetlo koje je stizalo kroz velike staklene površine prozora u potpunosti je eliminisano teškim i tamnim zavesama. Svuda oko nas stativi, reflektori, blicevi i razni rekviziti preostali od završenih poslova.

Naš model – Samsung X700 skoro se izgubio na ogromnom studijskom stolu koji je zahvaljujući točkovima moguće pomerati i premeštati. Naš domaćin za trenutak je nestao u prostoru koji služi kao garderoba, mesto za šminkanje i ostava za deo specifične opreme koja se ne koristi tako često. Vratio se s konzervom crnog spreja kojim je obojio deo velike plastične podloge. A kada se boja prosušila, uzeo je malu bocu specijalne tečnosti koja simulira kapi. Za razliku od vode koja isparava i sliva se s vertikalnih površina, ova materija ima veliki površinski napon, izuzetno dugo traje i daje neverovatno lepe kapi pravilnog oblika. Naprskana na sjajnu, sveže obojenu površinu dala je efekat koji je Nenad želeo.

Parče plastelina bila je sledeća stvar koju smo iskoristili jer je idealna podloga za montažu malih predmeta koje možete postaviti u bilo koji položaj.

Tokom snimanja postalo nam je jasno zašto se Nenad odlučio za reflektore jer je pomoću njih mogao veoma pažljivo da modeluje svetlo koje pada na predmet i da naizgled minimalnim korekcijama dobija potpuno različite efekte na sjajnim površinama našeg telefona. I da ne zaboravimo da smo i mi asistirali u svemu ovom pridržavajući još jednu reflektujuću površinu koja je davala bele refleksije tamo gde je to bilo teško postići opremom koja je na stativima. Kada saberete šta smo sve koristili za fotografisanje ovako malog objekta, videćete da je upotrebjeno šest stativa, četiri reflektora i tri bele reflektujuće površine – ako tu uračunamo i zid

namenski okrečen u belo. Kao rezultat dobili smo fotografije s tačno definisanim mestima i jačinom, lepo oblikovane i iznad svega meke refleksije na površinama telefona. Iako su sada i mali kompaktni fotoaparati dobili čipove visokih rezolucija (od devet pa i više megapiksela), kvalitet fotografije dobijene na ovaj način sve objašnjava.

I na kraju, mali savet: pažljivo posmatrajte reklame na koje svakodnevno svuda nailazite. Onog trenutka kada se zapitate šta je sve bilo potrebno za realizaciju fotografije, biće vam jasniji rad profesionalaca i možda ćete se uputiti u tom pravcu.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Potom su na red došli reflektori. Našli smo se u čudu jer smo očekivali da ćemo koristiti bliceve, ali... Nenad je prvo postavio glavno svetlo – veliki soft-boks s reflektorom. Pomoću dva reflektora postavljena na stativ osvetlio je beli zid. Svemu ovome dodali smo i jedan manji reflektor na koji je montiran takozvani "crnac" – parče crnog aluminijuma kojim je pažljivo usmeravano svetlo na odabrane površine. Još jedan stativ dodat je da bi se na njega montirala reflektujuća površina.

Nakon priprema na red je došao fotoaparat. Montiran na veliki i težak stativ zadužen za stabilnost tokom snimanja, Nikon D2x opremljen je Micro Nikkor 65 mm objektivom. Da ne bi stalno vadili memorijsku karticu, fotoaparat je povezan s računarom i pomoću njega je kontrolisan fotoaparat i snimljene fotografije.

Za profesionalnu upotrebu

Svakog dana oko 1000 "olujnih" tragača putuje u daleka i zabačena prostranstva da bi fotografisali oluje, tornada i uragane. I kada pronađu neki, jedino što im je potrebno je nešto čvrsto i stabilno da se uhvate.

Manfrotto podržava izazov.

Manfrotto

Uvoznik i distributer: RefotB, Pčinjska 17, 11000 Beograd
tel.: 011 2456 151, 308 7004, fax: 446 0234, e-mail: info@refot.com

Fotografija u srcu

SARE TVRDIŠIĆ

UKOLIKO NIJE ZAUZETA UČENJEM ILI ŠAHOM, ONDA ĆE VAS U MIRIJEVSKOJ FOTO-RADNJI "S" DOČEKATI DEVETOGODIŠNJA SARA TVRDIŠIĆ KOJOJ FOTOGRAFIJA ZAUZIMA VAŽNO MESTO U NJENOM DEČJEM SRCU

se događalo tog dana i tako je nastala njena prva izložba pod nazivom "Izlet". Sarino područje interesovanja je široko i ona kao pravo dete digitalne ere bez predrasuda i problema (osim borbe za svoje vreme na očevom računaru) koristi sve mogućnosti koje joj digitalna fotografija i kompjuteri nude. Događaji i dešavanja u kojima je učestvovala veoma su brojni: postala je član Foto-saveza SCG, počasni član Srpskog fotografskog društva, a tu su i druga samostalna izložba "Otvoreni krug" i učešće na Žiselu 2004. u Omljici kada je diplomu dobila iz ruke princeze Linde Karadordević. Sarine fotografije bile su

deo Savezne izložbe fotografija u Požarevcu, a ove godine ima fotografije na izložbi "Camera obscura serbica" u Torontu i na 25. saveznoj izložbi fotografija autora do 25 godina. Za digitalnu foto-grafiku dobila je posebno priznanje Ambasade Japana, a uvrštena je i u knjigu "Antologija fotografije Vojvodine".

Pored fotografije Sara učestvuje na takmičenjima u šahu i ima nekoliko osvojenih medalja, odličan je učenik i želi da upiše muzičku školu. Poželimo joj puno uspeha u svemu, a najviše u fotografiji.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Kada imate četiri godine, onda nije uobičajeno da kao igračku koristite fotoaparatus. Upravo toliko godina imala je Sara kada je iz radnje "ukrala" prvi fotoaparatus, Canon AE1, koji je iskoristila da ovekoveči svoja dela izvajana u pesku. Roditelji su joj za uzvrat kupili dečji fotoaparatus, igračku u odnosu na ono

čime fotografiše sada, ali ju je taj fotoaparatus još više privukao fotografiji.

Najvažniji događaj koji je Saru potakao u aktivno bavljenje fotografijom jeste prvi izlet na koji je išla sa svojim razredom. Fotoaparatom Fuji A303 koji je ponela sa sobom snimila je sve što

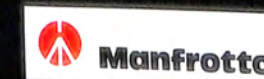
still+motion **fotografix** picture studio

Fotografska i video snimanja
Iznajmljivanje studija i rasvete
Površina studija 200 m²
Angažovana snaga 200 kw

Bulevar Vojvode Mišića 17 zgrada BIGZ-a 11000 Beograd tel: 064 610 45 14 ; 063 323 663

Tehnička podrška:

Druga nagrada za fotografiju: Dejan Pavlović, "Čika Ljuba"

Treća nagrada za kolekciju fotografija: Takeshi Yuki, Japan, "Colar friend"

BANATSKI BRESTOVAC Dani prirode

PORED SAMOSTALNIH IZLOŽBI AUTORA KOJI SE BEZ RAZMIŠLJANJA ODAZIVAJU POZIVU BRESTOVČANA, NASTAVLJA SE I DOBRA TRADICIJA KONKURSA ZA NAJBOLJU FOTOGRAFIJU NA TEMU PRIRODA

Prva nagrada za kolekciju fotografija: Filip Tanasković, "Senke 3"

Posebne diplome organizatora za eksperiment i nove tehnologije dobili su: Marjan Mišić za kolekciju fotografija, a Sanja Knežević i Sontacchi Boris iz Hrvatske za pojedinačne radove. Napomenimo da je ovo peta po redu manifestacija Dani prirode i da je do sada na njoj učestvovalo 877 autora iz 14 zemalja sa 4.236 fotografija. Najveće priznanje, Grand pri, do sada su osvojili: Milan Marković, Milan Živković, Svetlana Dingarac, Miroslav Jeremić i Filip Tanasković.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Druga nagrada za kolekciju fotografija: Herman Čater, Slovenija, "November in Toscana"

Prva nagrada za fotografiju: Maja Arandelović, "Pogled na kanjon Tare"

Iako je prošlogodišnju izložbu odabrao selektor, ove godine manifestacija je od samog početka bila međunarodna tako da je sve urađeno po pravilima FIAP-a. To je podrazumevalo učešće autora sa po četiri fotografije. Ipak je 728 prispelih radova od čak 190 autora žiriju, u sastavu Vinko Skale, Geza Lenert i Milan Živković, zadalo dosta muke. Trebalo je odabrati oko 100 fotografija koje će biti izložene u prostoru Vatrogasnog doma u Banatskom Brestovcu. Na kraju žiriranja ovogodišnju izložbu čine 108 fotografija od 70 autora. Nagrade za najbolje kolekcije fotografija dobili su Filip Tanasković iz Srbije (njemu je pripao i gran pri festivala), Herman Čater iz Slovenije i Takeši Juki iz Japana. Pohvaljeni su Geza Farkaš, Siniša Graovac i Miroslav Zec, svi iz Srbije. U konkurenciji pojedinačnih fotografija nagrađeni su Maja Arandelović, Dejan Pavlović, Aleksa Simijonović, a pohvaljeni su Natalija Kovačević i Marko Rebov (Slovenija).

Treća nagrada za fotografiju: Aleksa Simijonović, "Vrana"

ČAČAK 2006

Dani fotografije u Srbiji

I OVE GODINE ČAČAK ĆE BITI ORGANIZATOR I DOMAĆIN TRADICIONALNIH DANA FOTOGRAFIJE U SRBLJI, PO MNOGO ČEMU JEDINSTVENE MANIFESTACIJE U NAŠOJ ZEMLJI

Prvo što ćete videti kada uđete u Dom kulture u Čačku jeste postavka Republičke izložbe fotografija. Na ovogodišnju izložbu stiglo je 739 fotografija koje su poslala 132 autora. Žiri u sastavu: Mitar Trninić, Dragoslav Mirković, Miroslav Zaklan, Dragoslav Ilić i Predrag Mihailović za izlaganje je odabrao 116

Dragan Ivić, a pohvaljeni su Vlada Milinković i Branko Jakovljević. Republička izložba fotografija otvara se u petak 23. juna, u 19 časova, u Domu kulture. Posle ove izložbe biće otvorene: izložba 10 najaktivnijih autora u prošloj godini, aktuelna slovenačka fotografija i Yu press photo. Nakon toga, u Velikoj sali Doma kulture biće održana projekcija fotografija "Tibet u objektivu fotografa" autora Stefana Tota (Rumunija), Rafaela Podobnika, (Slovenija) Geze Lenerta i Branislava Brkića (Srbija).

Subota je "rezervisana" za izložbu fototehnike i Skupštinu Foto-kino saveza Srbije. U 17 časova u Narodnom muzeju biće održana promocija časopisa REFOTO i prezentacija Nikon foto-opreme. Otvaranje samostalne izložbe Branislava Brkića pod nazivom "Sjaj u očima Tibeta"

održaće se 19 časova u galeriji Narodnog muzeja, a biće održana i projekcija fotografija Bore Rudića iz Makedonije i Faruka Ibrahimovića iz Bosne i Hercegovine. Posebno mesto u celokupnim dešavanjima ima velika retrospektivna izložba Dragoljuba Tošića koja će biti otvorena u 21 čas u galeriji "Nadežda Petrović". Nakon otvaranja izložbe biće održana i promocija knjige Dragoljub Tošić – Fotografije, prve fotomono grafije u izdanju preduzeća RefotB. Nedelja je obično najzanimljiviji dan jer se tada odlazi na foto-safari koji predstavlja jedno veliko fotografsko druženje na kome se razmenjuju iskustva i utisci, ali i stiču nova poznanstva. U ime organizatora pozivamo vas da dođete i učestvujete na ovom zanimljivom fotografskom događaju o kome će biti reči i u sledećem broju časopisa REFOTO.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Prva nagrada za kolekciju fotografija: Marko Risović

fotografija od 59 autora – oko 16 procenata pristiglih radova. Nagrade za kolekcije fotografija dobili su: Marko Risović, Sanja Knežević i Ognjen Petrović, a pohvaljeni su Ana Ilić i Dejan Pavlović. Nagrade za pojedinačnu fotografiju dobili su: Boban Đorđević, Bojan Bončić i

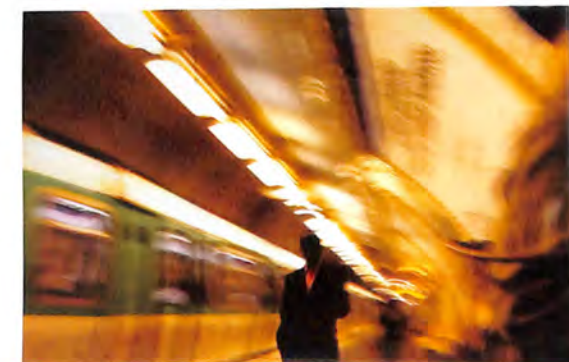
Druga nagrada za kolekciju fotografija: Sanja Knežević

Treća nagrada za kolekciju fotografija: Ognjen Petrović

Prva nagrada za fotografiju: Boban Đorđević

Druga nagrada za fotografiju: Bojan Bončić

Treća nagrada za fotografiju: Dragan Ivić

Foto - safari

Brestovac - Ivanovo - Ponjavica

Fotografija: Milan Živković

DA UVEK MOŽE BOLJE VIDELI SMO NA OVOGODIŠNJIM "DANIMA PRIRODE" U BANATSKOM BRESTOVCU. BROJ FOTOGRAFA NA OVOGODIŠNJEM FOTO-SAFARIJU BIO JE MANJI OD OČEKIVANOG JER SU MNOGI ODUSTALI ZBOG KIŠE. KADA BI SAMO ZNALI ŠTA SU PROPUSTILI...

Kišobrani i kabanice kao osnovni fotografski alat u Banatskom Brestovcu, fotografija: Milan Živković

U rukavcima Dunava, fotografija: Zdravko Simijonović

Ove godine u organizaciju foto-safarija uključio se i Dom kulture iz Ivanova, malog ali veoma živopisnog banatskog sela. Dva autobusa, jedan iz Novog Sada i drugi iz Beograda, dovezla su oko pedeset fotografa kojima su se priključili i domaćini. Kiša je bila uporna, ali su fotografi bili još uporniji.

Jedan deo odmah se ukrao u nekoliko čamaca koji su vođeni spretnom rukom alasa krenuli na krstarenje mnogobrojnim rukavcima sve do otvorene vode moćnog Dunava. Turobno vreme davalo je mističnu atmosferu koju su svi pokušavali da na najbolji mogući način prenesu na svoje fotografije. Ostali su

Pod olovnim nebom, fotografija: Boris Bjelica

krenuli u potragu za motivima po ovom malom mestu koje jedva da ima više od 1.000 stanovnika, ali je i te kako rešeno da se uključi u fotografska dešavanja. Tako je u Domu kulture nakon ručka otvorena izložba grupe "Anastas" iz Kovina koja je ovoga puta imala i gosta, Petra Vasilčina, fotografa iz Ivanova. Nakon toga krenuli smo put Banatskog Brestovca i nastavili fotografisanje i obilazak sela sve do otvaranja ovogodišnje, pete po redu izložbe "Dani prirode". Prijatno druženje nastavljeno je do kasno uz projekcije fotografija i video-prezentaciju šeste po redu monografije Antologije vojvođanske fotografije "Ljudi sa tri oka", autora Borivoja Mirosavljevića. Dan nakon safarija uspeali smo da prikupimo fotografije nekoliko autora na kojima možete videti deo atmosfere koja je vladala. A kada se na salonima počnu

Brkajlija, fotografija: Branislav Brkić

pojavljivati fotografije snimljene na ovom safariju, biće jasna naša opaska da će onima koji nisu došli biti žao. Mi ćemo sigurno ići i sledeće godine.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Majstori za riblju čorbu
Fotografija: Branko Matić

U akciji, fotografija: Natalija Kovačević

Prevelike cipele, fotografija: Natalija Kovačević

Fotografija: Milan Živković

WIM WENDERS

Fotografija dolazi ka meni

DOBRA FOTOGRAFIJA JE PRE SVEGA POKLON KOJI DOBIJATE KAO FOTOGRAF, BAR JA TO TAKO NAJČEŠEĆE OSEĆAM. POKLON OD SVETLOSTI, ŽIVOTA, OD BOGA. PONEKAD OD LJUDI ILI OD MESTA...

WIM WENDERS U BEOGRADU NA OTVARANJU IZLOŽBE

U gledni nemački reditelj Vim Venders (Wim Wenders, 1945.) autor filmova "Američki prijatelj", "Pariz, Teksas", "Nebo nad Berlinom", "Do kraja sveta", "Zemlja izobilja", "Alisa u gradovima", kao i drugih filmova koji su pokretali generacije u pravcu duhovnog i emotivnog preispitivanja stvarnosti, autor koji je uspešno izbegao zamke stila i stvorio dela jedinstvene poetike, u zreloom stvaralačkom dobu predstavio se nedavno publici u Beogradu na filmskom festivalu FEST svojim najnovijim filmom "Kad prošlost zakuca" i izložbom fotografija pod naslovom "Slike sa površine Zemlje", koja je održana u Salonu "MSU" u Pariskoj ulici. Ideja organizatora FESTA da se značajni reditelji kao što je Abbas Kiarostami, te ove godine Vim Venders, predstave i kroz fotografski rad, kao nerazdvojni deo njihovog ukupnog stvaralačkog

opusa, suočila nas je i ovog puta, kroz prizore, zapravo pejzaže s površine Zemlje, sa snažnom duhovnom i vizuelnom provokacijom.

Prikazane u ogromnim formatima, više nalik slučajnim utiscima nego pažljivo traženim ili pronađenim prizorima, fotografije Vima Vendersa uvode nas u prostranstva američkog Zapada, predele bez ljudskih figura ocrtane dugim svetlostima, ali pružaju uvid u univerzalna prostranstva u čijem centru svakako nije čovek, već prizori i vremena premerena sasvim drugačijim osećanjem života i trajanja. Kratki intervju s Vimom Vendersom, koga odlikuje srdačan, otvoren i odmeren ton, duboko humano i jednostavno razmišljanje o stvarima, otvaramo pitanjem o "ovozemaljskom", bliskom svetu "slika s površine Zemlje".

© WIM WENDERS, "ZAPALJIVO 1", TERLINGUA, TEKSAS, 1983

© WIM WENDERS, "ZAPALJIVO 2", TERLINGUA, TEKSAS, 1983

REFOTO: Banalnu vrstu prizora, fotografija, slika nude nam mediji, fotografije s mobilnog telefona, pa i ogromni ekrani svuda oko nas. Koliko se možemo osloniti na ove utiske?

VIM WENDERS: Dobro pitanje. U osnovi, moramo pretpostaviti da je većina ovih slika pred nama izmanipulisana. Broj lažnih slika u istoriji nikada nije bio veći. Laž kroz sliku nikada nije bila tako laka kao u savremenom dobu. Samo ukoliko poznamo fotografa, ili magazin, možemo imati izvesno poverenje. S televizi-

jom je situacija još gora. Njena uloga da zabavi mnogo je značajnija od uloge da informiše. Takođe, mnoge stanice nisu nezavisne, nego su kreatori mišljenja. Može se dogoditi da vidite sasvim različit komentar u različitim zemljama i na različitim stanicama, uz istu sliku. U bioskopu, barem ste izloženi jednom mišljenju i slušate i gledate priču jednog autora. U svakom slučaju, više verujem dokumentarnom filmu u bioskopu nego ijednom televizijskom izveštaju.

REFOTO: Zato, ostanimo u bioskopu uz vaš film "Pariz, Teksas". Kada govorimo o pejzažima na Vašim fotografijama, da li su one uticale na ovaj film, ili je proces bio obrnut, tj. da li su se tokom snimanja javile neke ideje koje ste kasnije obradili na fotografijama?

V. VENDERS: "Pariz, Teksas" je moje prvo iskustvo pravog snimanja "Zapada". Svakako, sve ove prizore imao sam u glavi, iz bezbroj filmova koji su tamo snimljeni, ostvarenja Džona Forda, Antoni Mena, pa sve do filmova "Div",

© WIM WENDERS, "JEZERO GALILEJA PRE IZLASKA SUNCA", 2000

"Istočno od raja" ili "Prohujalo s vihorom"... Ali, želeo sam po svaku cenu da izbegnem da uticaj ovih filmova bude vidljiv. Želeo sam da vidim i otkrijem moj sopstveni "Zapad". Tako sam i napravio jedno dugo fotografsko putovanje, lutanje kroz Teksas, Arizonu i Novi Meksiko, ne toliko da bih pronašao lokacije za film, koliko da bih razumeo svetlosti i boje "Zapada". Sa sigurnošću mogu da kažem da moj film "Pariz, Teksas" nema nikakvih vizuelnih referenci, bilo koje vrste. Nasuprot svim mojim ranijim filmovima, nisam uveče pripremao grube planove snimanja za naredni dan, već bih dolazio na set svakog jutra, zajedno sa snimateljem Robijem Milerom, potpuno nepripremljen u vezi s načinom na koji će naredna scena biti snimljena... Nisam želeo nikakvu previzuelizaciju! Probali bismo s glumcima, posmatrali kako se scena odvija u pejzažu i u odnosu na svetlost, i tako smo uviđali kako ona zapravo treba da izgleda. Nikada se pre toga nisam usuđivao tako da radim. Moje fotografsko iskustvo "Zapada" učinilo me je potpuno otvorenim, a zapravo sam želeo da prikazem pejzaže onako kako sam ih doista video, bez ikakvih uticaja iz bilo kog drugog filma.

© WIM WENDERS, "NA HORIZONTU", STENOVITE PLANINE, MONTANA, 2000

REFOTO: Pa čak i kada je u pitanju prazan predeo, ili fotografija s putovanja, šta je potrebno da ona bude zaista dobra?

V. VENDERS: Ne znam. I drago mi je što ne znam. To niko ne zna. Ipak, osetite kada ste napravili dobru fotografiju. Osećate to uzbuđenje ili iznenađenje. Niko ne pravi dobru fotografiju slučajno. Uvek je u pitanju magija, intuicija. Ponekad osećate kako nailazi. I samo sekund pre nego što je napravite, ona dolazi. Vidite, uopšte ne mogu sa sigurnošću reći da je talenat, majstorstvo, volja ili strpljenje ono što je potrebno za dobru fotografiju. Što se mene tiče, u velikoj meri to je pitanje otvorenosti. Često fotografija dolazi ka meni, a ne obrnuto, i ja samo treba da sam spreman za taj trenutak. Dobra fotografija je pre svega poklon koji dobijate kao fotograf, bar ja to tako najčešće osećam. Poklon od svetlosti, života, od Boga. Ponekad od ljudi ili od mesta...

REFOTO: U Vašem radu posebno značenje imaju horizontalne kompozicije. Da li je to izraz odnosa prema filmu ili metafizičko posmatranje pejzaža?

V. VENDERS: Volim da gledam horizont. To je vrlo snažna linija pejzaža koja se menja sa svakim korakom koji napravite. Ako idete napred, i horizont se kreće napred. I baš kad pomislite da ste ga sustigli, pojavljuje se nov horizont ispred vas. Nikada ga ne možete dostići. Možete ga samo uvažavati. Za mene je horizont najsnažniji metafizički izraz čovekovog postojanja, naše ambicije i naše izgubljenosti u prostoru i vremenu.

REFOTO: Nadahnuto Vašim fotografijama, pitajte "stiče do nas" i glasi: "Da li prazni predeli na Vašim fotografijama označavaju vreme koje prolazi ili vreme koje ne prolazi, ili pak mogućnost "paralelnih stvarnosti" koje je moguće otkrivati na površini ove planete?"

V. VENDERS: Ja sam fotograf predela. Drugi ljudi fotografišu druge stvari: ratove, političke događaje, ljude, proizvode...

Nadasve sam impresioniran, posle svake fotografije predela koju napravim, kada shvatim koliko smo pod uticajem mesta – ne samo onog na kome smo odrasli već i mesta za kojim smo čeznuli ili onog na kome smo bili prinuđeni da ostanemo. Često, mesta bolje govore o istoriji nego što to mogu ljudi i govore nam o svim ljudima koji su tu živeli ili su tuda prošli. Fotografija ovih stolica u predvorju hotela na "Zapadu" govori o svim ljudima koji su na njima sedeli. Jedan prizor prepun je beskrajnih priča. Pogrešno je misliti da se samo vreme ne kreće na fotografiji. Ako pogledamo (i oslušnemo) izbliza, stičemo samo veoma drugačiju ideju vremena. Veoma filmsku ideju (moving picture idea).

RAZGOVOR VODILA: MILICA LAPČEVIĆ

© WIM WENDERS, "SLIKA IZ PREDVORJA #2", GILA BEND, ARIZONA, 1983

© WIM WENDERS, "PUT ZA EMAUS", BLIZU JERUSALIMA, 2000

MALI I SVESTRAN

Oni koji su oduvek obraćali pažnju na izuzetnu oštrinu svojih fotografija i koristili kompaktne fotoaparate, znali su da će tom zahtevu dobro odgovoriti mali Ricoh. U "digitalnoj" eri, posle modela Caplio R4 koji je imao zum objektiv ekv. 28–200 mm a pojavio se u martu ove godine, pre nekoliko dana predstavljen je i model Caplio R40 sa zumom ekv. 28–160 mm smeštenim u kućište debljine svega 26 mm, sa senzorom od šest miliona piksela, mogućnošću izbora odnosa šire i duže strane zapisa 3:2 kao kod negativa lajka formata i makromodom već od 1 cm. Cena modela R40, koji bi trebalo da se pojavi u junu, još nije poznata, dok model R4 košta oko 400 evra. Detaljnije informacije možete dobiti na sajtu: www.ricoh.com.

OD SADA "STABILAN" Pentax

Od avgusta bi u radnjama trebalo da se pojave i dva nova modela Pentax refleksnih digitalnih fotoaparata – K100D i K110D, koji će sasvim sigurno obradovati ljubitelje Pentaxa. Oba fotoaparata imaju senzor od 6,1 miliona piksela, veoma precizan autofokus s merenjem na širokom polju u 11 tačaka, mogućnost podizanja osetljivosti na ISO 3.200, monitor dijagonale 2,5 inča i najkraću ekspoziciju od 1/4.000 s. Imaju standardni Pentax K-bajonet (uz odgovarajuće adaptere moguća je upotreba svih drugih Pentax objektivna s bajonetom, čak i onih za fotoaparate srednjeg formata), dok je u model K100D ugrađen i stabilizator slike zasnovan na plutajućem CCD senzoru. Predviđena cena ovog modela, zajedno s zum objektivom 18–55 mm, iznosiće 649 evra. Detaljnije informacije dobićete na www.pentax.com ili na www.bti.co.yu.

VELIKO U MALOM Casio

Trka za milionima piksela ne prestaje i svakoga dana pojavljuju se novi modeli digitalnih fotoaparata sa senzorom od sve više miliona piksela, a sada izgleda kreće i trka da se u što je moguće manje i tanje kućište ubaci sve veći senzor i veći monitor. Casio Exilim Zoom EX-Z1000 ima CCD senzor od 10,1 miliona piksela veličine 1/1,8 inča, LC monitor dijagonale 2,8 inča, digitalnu stabilizaciju slike, trostruki zum objektiv i mogućnost podizanja osetljivosti na ISO 3.200. Dimenzije su mu svega 92 x 58,4 x 22,4 mm, masa 139 grama, a predviđena fabrička cena u maloprodaji trebalo bi da bude 429 evra. Za ovo leto Casio je spremio i podvodna kućišta za većinu modela svojih digitalnih fotoaparata s kojima se može zaroniti i do 40 metara dubine. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.casio-europe.com.

SAMO ZA PRAVE "TEŠKAŠE"

Sinarback eMotion 75 najnovija su digitalna leđa od 33 miliona piksela nastala u saradnji švajcarskog Sinar i nemačkog Jenoptika nagrađenog prestižnom TIPA nagradom. Ona omogućavaju snimanje 160 fotografija za redom u internu memoriju od šest gigabajta ili na CF kartice brzinom zapisa od 16 megabita u sekundi. Slika snimljena ovim leđima u punoj rezoluciji "teška" je 190 megabajta, a zanimljivo je da Sinar uz "minimalnu" doplatu nudi zamenu za prethodni model eMotion22, koji smo predstavili posle prošlogodišnje Fotokine. Nažalost, nismo uspeali da pronademo ni kolika je ta "doplata", niti kolika je cena ovih leđa.

OTPORNI Ricoh

Pojavio se još jedan nov Ricoh model kompaktnog digitalnog fotoaparata, ovoga puta sa senzorom od osam miliona piksela, i nosi naziv Caplio 500G wide. Smešten je u vodootporno kućište (s njim može da se zaroni do dubine od 1 m) koje je otporno i na prašinu, kao i na udarce, i može da radi na temperaturama i do minus 10 °C. Ovaj fotoaparata ima zum objektiv ekv. 28–85 mm sa stabilizatorom slike, optičko tražilo, kao i monitor od 2,5 inča, i blic koji može da osvetli objekat i na 10 m, dok se osetljivost može podići do ISO 1.600. Kao poseban dodatak ima i širokougaone predleće. Cena ovog fotoaparata još nije saopštena, ali se na nekim engleskim internet stranicama nagađa da bi ona trebalo da bude oko 550 evra. Detaljnije informacije mogu se pronaći na: www.ricoh.com

SPREMNI ZA MUNDIJAL Praktica

Da dreždenska fabrika fotoaparata Praktica, koja je u našoj zemlji nekada bila veoma zastupljena sa svojim fotoaparatom, i dalje ne predaje trku s mnogo većim proizvođačima dokazuju i dva sasvim nova modela fotoaparata sa kojima ovaj proizvođač želi da nastupi u prodavnicama pre

fudbalskog prvenstva u Nemačkoj i u toku njega. To su Praktica DCZ 6.3 sa čipom od 6,1 miliona piksela, zumom ekv.

2,8–4,8/37,5–105 mm, LC monitorom dijagonale 2,5 inča i slotom za SD kartice. Drugi model je Praktica Luxmedia 10 x 3 opremljen CCD senzorom od 10 miliona piksela i stručnjaci iz ove fabrike kažu da može da zadovolji i zahteve najvećih profesionalaca. Cene ovih fotoaparata takođe će biti veoma konkurentne, oko 150 i 200 evra.

INSTANT ŠTAMPAČI Sony

Dva nova fotoštampača obradovače sve koji digitalne fotoaparate žele da upotrebljavaju onako kako su nekada fotografi koristili Polaroid fotoaparate, tj. da imaju gotove fotografije odmah posle snimanja. Dve nove ultrakompaktne stanice za termosublimacionu štampu bez upotrebe računara, sa SD i MS kartica, imaju oznake DPP-FP55 i DPP-FP35, štampaju fotografije 10 x 15 cm (u Americi su izračunali da cena tako od štampane fotografije iznosi 0,29 dolara). Predviđeno je da se već u julu u prodaji prvo pojavi model DPP-FP55, i u SAD će koštati 150, dok će se drugi model pojaviti u septembru i njegova cena biće oko 100 dolara. Detaljnije informacije potražite na sajtu: www.sony.co.yu.

NAGRADE TIPA ZA 2006 GODINU

Godine 1991. osnovana je neprofitabilna organizacija TIPA (Technical Image Press Association). Čine je predstavnici 31 fotografskog časopisa iz 12 evropskih zemalja i mogao bi se nazvati evropskim Oskarom iz oblasti fotografske industrije. Urednici ovih časopisa glasanjem su izabrali najbolje proizvode iz ove oblasti u protekloj godini. Ove godine dodeljeno je 25 nagrada, a zanimljivo je da na listi nije nijedan analogni fotoaparata, već samo jedan film. Najbolji proizvodi po kategorijama jesu:

- Profesionalan D-SLR fotoaparata: Canon EOS 5D;
- D-SLR fotoaparata u srednjoj kategoriji: Nikon D200;
- Amaterski D-SLR fotoaparata: Nikon D50;
- Ultrakompaktan digitalni fotoaparata: Canon Digital IXUS 65;
- Kompaktan digitalni fotoaparata: Fujifilm FinePix F30;
- Superzum kompaktan digitalan fotoaparata: Panasonic DMC-TZ1;
- Multimedijalan kompaktan digitalan fotoaparata: Samsung Digimax i6 PMP;
- Objektiv: Sigma 10–20 mm f/4–5,6 EX DC;
- Profesionalan objektiv: AF-S Micro Nikkor 105 mm f/2,8G IF-ED;

- Prestižni fotoaparata: Ricoh GR Digital;
  - Skener: Epson Perfection V750Pro;
  - Prenosni hard-disk za skladištenje fotografija: Jobo Giga Vu Pro evolution
  - Film: FUJICHROME T64 Professional;
  - Dizajn: Kata torbe;
  - Ink džet papir nezavisnog proizvođača: Innova Art FibaPrint Gloss;
  - Inovacija: Olympus E-330 -Live View;
  - Srednjeformatni digitalni sistem: Hasselblad H2D-39;
  - Digitalna leđa: Sinar m System;
  - Mali foto štampač: Panasonic KX-PX1/PX10;
  - Program za obradu fotografija: DxO Optics Pro 3.5;
  - Multifunkcionalni foto štampač A4 formata: Epson Stylus Photo RX64;
  - Foto štampač A3 formata: HP Photosmart Pro B9180;
  - Štampač velikog formata: Canon imagePROGRAPH IPF5000;
  - Periferija: Pantrone huey.
- Više informacija možete potražiti na sajtu: www.tipa.com.

PANASONICU ZLATNA MEDALJA

Asocijacija internet stranica koje se bave digitalnom fotografijom – DIWA dodelila je zlatnu medalju kompaktnom fotoaparatu Panasonic Lumix DMC-LX1, o kojem smo već pisali u ovoj rubrici.

NOVA VERZIJA ADOBE CAMERA RAW

Na stranici www.adobe.com može se preuzeti najnovija alatka za obradu RAW fajlova iz digitalnih fotoaparata u verziji 3.4 za Photoshop CS2 koji sada podržava i Canon 30D, Epson R-D1s, Leaf Aptus 65 i 75 digitalna leđa, Olympus E-330 i SP-320, Pentax *ist DL2, kao i Samsung GX-1S.

SANYO-EPSON MONITORI

Sredinom maja u Tokiju su predstavljene najnoviji LCD monitori visoke rezolucije koji će se od jeseni naći na tržištu i u kojima će slika biti vidljiva i ako se posmatra pod uglom od 90 stepeni. Predviđena je proizvodnja ovakvih ekrana dijagonala 2,4; 2,5; 7 i 10,1 inča.

NAJPRODAVANIJU U AMERICI

Prema istraživanjima u Americi ovog proleća Kodak je izgubio vodstvo u prodaji digitalnih fotoaparata i pao čak na treće mesto. Trenutno se na prvom mestu nalazi Canon, a na drugom Sony.

APPLE APERTURE PROMOCIJA

Najnovija računarska alatka predstavljena je u okviru Apple Digital Photo Tour-a na koju je i naša redakcija bila pozvana u zagrebačkom Cinestaru, 23. maja ove godine. Program je predstavio stručnjak za digitalnu fotografiju kompanije Apple Grejem Kuper (Graham Cooper). Ova alatka napravljena je pre svega za fotografe i razvijana je u saradnji kompjuterskih stručnjaka iz kompanije Apple i brojnih fotografa, tako da je rukovanje izuzetno lako, a rad s RAW fajlovima neverovatno brz čak i kad se radi direktno s kartica, dok originalan zapis u RAW formatu ostaje uvek u izvornom obliku bez obzira na to da li se radi za potrebe štampe ili projekcije. Trenutno, nažalost, u blagodetima ovog programa mogu da uživaju samo korisnici Mekinto računara.

PRESTAJE PROIZVODNJA HASSELBLADOVOG Xpana

Hasselblad je objavio da je prestao proizvoditi mnogo hvaljeni i popularni panoramski fotoaparata formata od 35 mm Xpan i ostalu opremu za njega. Svi koji imaju ovaj fotoaparata u narednih deset godina moći će da očekuju servisnu podršku.

CANON EOS 5D

Sve do njegove pojave senzor s punim formatom, kao i film od 35 mm bio je dostupan samo bogatim korisnicima i profesionalcima, jer je za taj luksuz trebalo izdvojiti oko 8.000 evra koliko, na primer, košta Canon EOS 1Ds Mark II. Njegova konstrukcija zasnovana je na konstrukciji modela Canon EOS 20D uz neka poboljšanja karakteristična za visokoprofesionalne D-SLR fotoaparate. Ugrađen senzor punog formata i visoke rezolucije daje visok kvalitet snim-

ljenih fotografija, ali nije blag prema jeftinim objektivima i za pravi kvalitet potrebno je uložiti novac u kvalitetne objekte. Takođe, pun format doneće dobit onima koji više vole da koriste širokougaone objekte, ali za razliku od D-SLR fotoaparata s APS-C veličinom senzora, oni koji fotografišu životinje i sport moraće da uloze novac u jače i teže teleobjektive.

NIKON D200

Pojava Nikona D200 kao dugo očekivane zamene za D100 izazvala je poprilično interesovanje i komešanje na tržištu. Kada je u pitanju konkurencija, po ceni i rezoluciji nalazi se između fotoaparata Canon EOS 30D i EOS 5D, a kod Nikona popunio je prazninu između modela D70s i D2X. S obzirom na to da je zahtevniji u pogledu potrošnje energije, jednim punjenjem baterije snimićete duplo manje snimaka nego fotoaparatom D70, ali se

može poboljšati korišćenjem dodatnog nosača baterija. Broj mogućnosti koje nudi, kvalitet snimljenih fotografija, moderan i funkcionalan dizajn ovog digitalnog SLR fotoaparata zadovoljiće profesionalne korisnike i najfanatičnije ljubitelje fotografije, a da pri tome ne moraju izdvojiti sumu novca koliko košta, na primer, model D2x.

BORIS BJELICA

CANON EOS 5D & NIKON D200

Laki profesionalci

U ovom broju suočićemo "licem u lice" dva SLR digitalna fotoaparata: Canon EOS5D sa senzorom punog formata od 35 mm, rezolucijom od 12,8 miliona piksela i cenom od 3.700 evra i Nikon D200 rezolucije od 10,2 miliona piksela i s cenom 1.700 evra. Iako je očito da po ovim osnovnim karakteristikama i ceni ne pripadaju istoj kategoriji, oba su laki profesionalni fotoaparati, drugo telo profesionalca, naprednim pasioniranim ljubiteljima fotografije i da budu jeftinija zamena za vodeće D-SLR fotoaparate na lestvici: Canon EOS 1Ds Mark II i Nikon D2x.

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE

Oba proizvođača znaju kako da naprave izdržljiv fotoaparat koji će raditi dugo godina. Konstrukcija, materijal od kojeg su napravljeni za korak su ispred osnovnih modela, a oba fotoaparata napravljena su od legure magnezijuma. Model EOS 5D je od nerđajućeg čelika, s plastičnom kutijom za ogledalo, a D200 od legure magnezijuma i zaptiveno je od prodora vlage i prašine, što je karakteristično uglavnom za visokoprofesionalne fotoaparate. Dizajn i konstrukcija Canona EOS 5D više liči na EOS 20D nego na EOS 1D seriju, što će neke možda malo razočarati.

Može se, takođe zaključiti da je kod D200 raspored

komandi mnogo povoljniji za brzo reagovanje. Od momenta uključivanja, jer se prekidač za uključivanje nalazi oko samog okidača, pa do izbora željenih parametara. On je primeren novinskim fotografima i svima onima koji žele da brzo reaguju kada uoče željeni objekat za fotografisanje. S druge strane, isti proces kod Canona EOS 5D dosta je upleten i upućeniji za plansko fotografisanje kada imamo vremena da postavimo željene elemente za fotografisanje. Oba fotoaparata mogu se nadograditi nosačem baterija sa vertikalnim rukohvatom koji će olakšati fotografisanje kada držimo fotoaparat u vertikalnom položaju – kao i kod najboljih profesionalnih fotoaparata, a omogućava i korišćenje još jedne baterije.

MOGUĆNOSTI

Za korisnike koji hoće da pređu s analognog SLR fotoaparata na digitalni EOS 5D ima prednost u odnosu na D200 jer je format senzora identičan formatu kod fima od 35 mm. Tako, objektiv koji veći imate pokriva isti vidni ugao. Manji senzor APS-C veličine, koji poseduje D200, pokrivaće manji vidni ugao s istom žižnom daljinom. Na primer, za ugao pokrivanja koji ima objektiv žižne daljine od 18 mm kod EOS 5D, kod modela D200 objektiv mora da bude žižne daljine od 12 mm, što znači da je potrebno uložiti u nove širokougaone objekte. Za korišćenje teleobjektiva situacija je obrnuta, pa će tako objektiv od 200 mm u kombinaciji sa D200 pokrivati isti vidni ugao kao EOS 5D u kombinaciji s objektivom od 300 mm. U tom slučaju dobijamo lakše i jeftinije teleobjektive.

Ovi fotoaparati imaju natprosečne mogućnosti kada su u pitanju brzina obrade i brzina zapisa na memorijsku karticu, pogotovo kada se uporebljavaju brže memorijske kartice kao što je, na primer, SanDisk Extreme III linija. Canon može da snimi tri snimka u sekundi, dok Nikon omogućava brzinu od pet snimaka u sekundi. Oba fotoaparata imaju poboljšan autofokusni sistem u odnosu na amatersku D-SLR klasu fotoaparata, ali on nije na nivou vrhunskih profesionalnih D-SLR fotoaparata. Canon EOS 1D serija ima autofokusni sistem sa 45 polja, dok EOS 5D ima devet vidljivih plus šest nevidljivih autofokusnih polja, koje koristi za praćenje objekata koji se kreću u centralnom delu kadra. On takođe ima i tri senzora koji se horizontalno i vertikalno preklapaju. Nikon D200 ima jedanaest autofokusnih polja koja se mogu pregrupisati u širokom režimu rada na sedam,

čime se širina dejstva svakog polja proširuje, što je pogodno prilikom fotografisanja objekata u pokretu. Za razliku od modela D2 serije koji imaju devet krstasto orijentisanih senzora, D200 ima samo jedan. Oba fotoaparata nude dobru brzinu izostravanja pokretnih objekata, a D200 ima jednu prednost – ugrađen autofokusni osvetljivač koji pomaže pri izostravanju u lošim svetosnim uslovima. Za razliku od EOS 5D, model D200 ima i ugrađen blic koji je možda karakterističan za nižu klasu SLR fotoaparata, ali kod njega on poprma sasvim drugu funkciju i može da služi kao komander za bežično upravljanje drugim blicovima SB-800, SB- 600 i SB-R200. Oba fotoaparata podržavaju mogućnost daljinskog prenosa snimljenih fotografija na udaljeni računar uz pomoć standarda IEEE 802.11b/g. Za model D200 potrebno je kupiti transmiter WT-3 koji treba uskoro

PREDNJA STRANA

Prednje strane kod oba fotoaparata imaju slične linije, mada je kod D200 ona neravnija. Nikon D200 poseduje identičnu crvenu gumu na rukohvatu kao D2X i D2Hs, funkcijsko dugme, dugme za kontrolu dubinske oštine i polugu za izbor autofokusnih režima rada. Poseduje i priključak za daljinski okidač, dugme za aktiviranje ugrađenog blica i dugme za kontrolu režima rada blica. Canon EOS 5D, iako je po konstrukciji više zasnovan na EOS 20D, grba za penta prizmu identična je EOS 1D liniji. Bajonet za objektiv veći je od Nikonovog kao i okidač, dok je dugme za kontrolu dubinske oštine malo i nenametljivo.

ZADNJA STRANA

Canon nastoji da smanji broj komandi za direktan izbor parametara i ostavlja korisniku meni za izbor željenih parametara, Nikon ima drugačiji pristup i nastoji da omogući direktan izbor što većeg broja parametara upravo korićenjem posebnih dugmadi za njihov izbor. Tako D200 na zadnjoj strani ima 15 kontrolnih dugmadi, a kod EOS 5D ima ih 12. Kod oba modela dominiraju veliki displej dijagonale 2,5 inča. Canon ima veliki točkić za brzi izbor parametara, a Nikon džojstik, točkić za izbor komandi i bravicu za otvaranje poklopca za memorijsku karticu.

da se pojavi na tržištu, a za EOS 5D transmiter WFT-E1 koji se postavlja na donji deo fotoaparata. Nikon D200 ima i dodatnu mogućnost povezivanja sa GPS uređajem uz pomoć kabla MC-35 i protokola NMEA za prenos podataka, čime dobijamo, osim uobičajenih podataka, i koordinate položaja s kojeg fotografiramo.

KVALITET FOTOGRAFIJE

Konačan kvalitet i detalji na snimljenoj fotografiji jesu vrednosti koje ova dva fotoaparata izdvajaju od jeftinijih D-SLR fotoaparata. Dva miliona piksela

više koje ima EOS 5D u odnosu na D200 daje malu prednost prilikom izrade ili štampanja fotografija A3 formata, gde je moguće bez interpolacije koristiti 250 dpi, odnosno 220 dpi kod modela D200. Oba fotoaparata mogu fotografisati istovremeno u sirovom RAW i procesiranom JPEG formatu. S nižim osetljivostima kao što je ISO 100 oba fotoaparata nude izuzetan kvalitet bez šuma, dok je do osetljivosti ISO 400, gde šum postaje vidljiv kod oba fotoaparata, moguće dobiti i odštampati fotografije formata A3 bez vidljivog gubitka. Nikon D200 daje dobre rezultate i za osetljivosti iznad ISO 400, ali je primetna prednost

većeg senzora s manjom gustoćom piksela koji ima Canon EOS 5D. Nikon je za razliku od Canona EOS 5D na modelu D200 koristio malo konzervativniji pristup procesiranja snimljenih fotografija, pa će fotografije direktno iz fotoaparata u osnovnoj postavci donekle delovati mekano i sirovije u odnosu na EOS 5D, ali se one mogu odlično izostriti prilagođavanjem parametara u samom meniju ili naknadnom obradom snimljene fotografije. Ista je situacija i kod merenja svetla, pogotovo kod višezonskog merenja gde EOS 5D daje odlične rezultate kod nekonzistentnih

GORNJA STRANA

Raspored komandi na fotoaparatu Nikon D200 identičan je modelima D2X i D2Hs. Jedina razlika je u dugmadima za izbor ISO osetljivosti, balansa beloga i kvaliteta snimljene fotografije (veličine i kompresije). Za izbor parametara posebno je držati pritisnuto dugme i okretanjem točkića za izbor komandi postaviti željenu funkciju ili parametar. Tako da je moguće zadržati dugme levom rukom, a desnim palcem ili kažiprstom izabrati željeni parametar čak i kada je oko na tražilu fotoaparata. Kod EOS 5D na levoj strani je točkić za izbor ekspozicijskih režima rada, a na desnoj, iznad kontrolnog displeja su dugmad za izbor balansa belog, ISO osetljivosti, načina merenja i načina okidanja. Parametri se postavljaju jednim pritiskom i okretanjem komandnih točkića.

scena s puno detalja u senkama. Očigledno da njegov merni sistem prednost daje delovima koji se nalaze u senci, ali kada se na fotografiji pojave scene sa svetlim delovima, često se dešava da one budu preekspozicionirane, pogotovo kada se fotografiraju u JPEG formatu. Zato moramo biti obazrivi i koristiti centralno ili spot merenje i ne koristiti višezonsko merenje prilikom fotografisanja silueta i kontrastnih scena. S druge strane, Nikonov sistem matriks merenja skloniji je podekspozicioniranju nego kod modela EOS 5D, pa kada imamo svetlije scene, sigurniji smo od eventualnog preekspozicioniranja i gubitka detalja u svetlim delovima fotografije. Ali, u tom slučaju tamni delovi slike postaju podekspozicionirani, pa se moraju naknadno obraditi. Nikon je kod D200 ostavio mogućnost prilagođavanja mernog sistema vlastitim afinitetima kroz fino podešavanje mernog sistema u korisničkom meniju u rasponu od -1 do +1 EV s korakom od 1/6 EV.

SOFTVER I OPREMLJENOST

Uz fotoaparat Nikon D200 isporučuje se samo najnovija verzija PictureProject programa koji je Nikon razvio za svoje digitalne fotoaparate, ali on ne može zadovoljiti potrebe naprednijih i profesionalnih korisnika kada je u pitanju konverzija i obrada RAW formata. Za ozbiljniji rad biće vam potreban Nikon Capture 4.4 koji omogućava, pored konvertovanja RAW formata s mogućnošću uticanja na veliki broj parametara, i potpunu kontrolu rada fotoaparata posredstvom računara. Najveći problem jeste što za ovaj program morate izdvojiti dodatni novac od 15.750 din. Kod Canona to nije slučaj i kod njega ćete uz fotoaparat dobiti profesionalni softver Digital Photo Professional v2.0 za obradu i konverziju RAW formata i kontrolu rada fotoaparata posredstvom računara. Uz oba fotoaparata dobićete punjivu litijum-jonsku bateriju i punjač. Kao dodatnu opremu možemo nabaviti nosač baterija s vertikalnim rukohvatom BG-E4 za Canon EOS 5D ili MB-D200 za Nikon D200, koji omogućava korišćenje šest baterija formata AA ili jednu ili dve Li-jon baterije. Ne treba posebno napominjati da Canon i Nikon svojim korisnicima SLR fotoaparata nude i veliki broj različite dodatne opreme: objektivne, bliceve i drugu opremu koja može zadovoljiti najrazličitije potrebe pri fotografisanju. Nikon D200 pored autofokusnih objektivna može da koristi i stare manuelne objektivne uz pomoć opcije "Non-CPU lens data".

ODNOS CENA/KVALITET

Oba testirana fotoaparata nude visoku rezoluciju, brz i pouzdan autofokus (iako nije na nivou vrhunskih profesionalnih D-SLR fotoaparata), široku mogućnost primene i bajonet koji može da prihvati veliki broj objektivna kod oba SLR sistema. Canon EOS 5D ima senzor punog formata od 35 mm, nešto bolji kvalitet snimljene fotografije i dva miliona piksela više, dok je D200 brži, ima kvalitetniji displej, ugrađeni blic i logičniji i dostupniji raspored komandi. Iako je EOS 5D najfiniji D-SLR fotoaparat sa senzorom punog formata, za njega je potrebno izdvojiti skoro duplo više novca nego za D200 koji je sličnih fotografskih mogućnosti. Možemo zaključiti da su oba proizvođača napravila odlične D-SLR fotoaparate koji će profesionalnim korisnicima omogućiti da za duplo manje novca imaju kvalitetne fotografije visoke rezolucije.

MODEL	Canon EOS 5D	Nikon D200
Cena tela (sa PDV)	325.600 din. (3.700 evra)	149.600 din. (1.700 evra)
Priključak za objektiv	Canon EF	Nikon F-bajonet
Faktor uvećanja žižne daljine	1 x	1,5 x
Tip senzora / veličina	CMOS / 35,8 x 23,9 mm	CCD / 23,6 x 15,8 mm (DX)
Odnos strana senzora	1,5 (3:2)	1,5 (3:2)
Efektivna rezolucija	12,8 miliona piksela	10,2 miliona piksela
Maksimalna veličina slike bez interpolacije	4.368 x 2.912 piksela	3.872 x 2.592 piksela
Format u kojem snima	JPEG, RAW, RAW + JPEG	JPEG, RAW, RAW + JPEG
Tražilo	pokriva 96 % vidnog polja s uvećanjem 0,71 put, korekcija dioptrije -3 do +1 m ⁻¹	pokriva 95 % vidnog polja s uvećanjem 0,94 puta, korekcija dioptrije -2 do +1 m ⁻¹
Monitor	TFT LCD dijagonale 2,5 inča (6,4 cm) sa 230.000 piksela	TFT LCD dijagonale 2,5 inča (6,4 cm) sa 230.000 piksela
Autofokus / krstastih senzora / osetljivost za ISO 100	sistem sa 9 AF polja / jedan krstasti / 0,5 do +18 EV	sistem sa 11 AF polja / jedan krstasti / -1 do 19 EV
AF osvetljivač	ne	da
Brzina zatvarača	30 s do 1/8.000 s i B	30 s do 1/8.000 s i B
Sinhronizacija blica	1/250 s	1/250 s
Ekspozicijski režimi rada	Auto, P, Av, Tv, M, C (custom)	P, A, S i M
Merni sistem	procenjeno u 35 zona, parcijalno (8 % na centralnom delu), merenje s naglaskom na centar i centralno spot (3,5 %)	3D Color Matrix II u 1.005 segmenata, centralno s promenljivom veličinom i fleksibilno spot (2 %)
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	Auto (100 - 400), ručno 50-L / 100 / 200 / 400 / 800 / 1.600 / 3.200-H	Auto i ručno (od 100 do 1600 / 3.200-H s korakom 1/3)
Korekcija ekspozicije	+/-2 (korak 0,3 EV ili 0,5 EV)	+/-5 EV (korak 0,3 EV)
Korekcija snage blica	+/-2 (korak 0,3 EV ili 0,5 EV)	-3 do +1 EV (korak 0,3 EV)
AutoBracketing	tri snimka s korakom +/- od 0,3 do 2 EV	dva ili tri snimka s korakom +/- od 0,3 do 2 EV
Balans beloga	Auto, šest definisanih opcija i prethodno izmereni i u kelvinima	Auto, šest definisanih opcija, prethodno izmereni i u kelvinima
Bracketing / fino podešavanje balansa beloga	da / da	da / da
Ugrađen blic	nema	GN 12 (ISO 100) i pokriva polje objektivna do 18 mm (ekv. 27 mm)
Blic TTL sistem	E-TTL II	i-TTL
Tip memorijske kartice	CompactFlash tip I i II i MicroDrive	CompactFlash tip I i II i MicroDrive
Daljinski okidač	elektronski žičani RS-80 E3	elektronski MC-36/30
Kontrola dubinske oštine	da	da
PictBridg standard	da	da
Priključci	USB 2.0, daljinski okidač, video-izlaz i X-sinhro priključak	USB 2.0, daljinski okidač, video-izlaz, AC adapter i X-sinhro priključak
Napajanje	Li-jon baterija BP-511A (1.390 mAh) ili 6 AA (s BG-E4)	Li-jon baterija EN-EL3e (1.500 mAh) ili 6 AA (s MB-D200)
Bežični Wi-Fi transmiter	WFT-E1	WT-3
Dimenzije / masa (bez baterija i objektivna)	152 x 113 x 75 mm / 810 g	147 x 113 x 74 mm / 830g
Sadržaj kutije	Li-jon baterija BP-511A i punjač CB-5L, kaiš, USB i video kabl, Canonovi programi (Canon EOS Solution Disk v8.0 i Digital Photo Professional v1.2)	Li-jon baterija EN-EL3e, punjač MH-18a, kaiš, USB i video kabl, poklopac za monitor BM-6, gumeni poklopac za tražilo DK-21 i CD-ROM: PictureProject
Informacije	PROFIFOTO, Beograd, tel.: 011/ 655-100, www.canon-adria.com	REFOT B, Beograd, Pčinjska 17, tel.: 011/ 2456-151, www.refot.com
Plus	robustna konstrukcija, odlična rezolucija, mali šum i za velike osetljivosti, senzor punog formata. Isporučuje se sa softverom za profesionalnu obradu RAW formata	robustna konstrukcija, jednostavno i funkcionalno rukovanje, kvalitet snimljenih fotografija, kvalitetan monitor, odlične mogućnosti za uloženi novac
Minus	nema ugrađen blic, za visok kvalitet i na ivicama fotografije potrebni su kvalitetni objektivni, visoka cena	program Capture 4 za profesionalnu obradu RAW formata mora se dodatno kupovati, kapacitet baterije
Vreme spremnosti za rad	manje od 0,2 s	manje od 0,2 s
Brzina kontinualnog fotografisanja	3 snimka u sekundi	5 snimaka u sekundi
Bafer (JPEG / RAW)	87 / 13 snimka	39 / 22 snimka
Vreme zapisa na memorijsku karticu ¹ / veličina ²	JPEG 1,2 s / 1,6 MB RAW 2,4 s / 11,5 MB RAW + JPEG 3 s / 15 MB	1,4 s / 4,4 MB 1,5 s / 16,2 MB 1,9 s / 20,5 MB
OCENA		
Konstrukcija i rukovanje	★★★★★	★★★★★
Mogućnosti	★★★★★	★★★★★
Kvalitet fotografije	★★★★★	★★★★★
Softver i opremljenost	★★★★★	★★★★★
Cena / kvalitet	★★★★★	★★★★★
Ukupna ocena	★★★★★	★★★★★

¹ korišćena memorijska kartica SanDisk Ultra II od 2 GB
² približne vrednosti

MAKROOBJEKTIVI

Pridite bliže

ŽELITE LI DA FOTOGRAFIŠETE INSEKTE, CVEĆE ILI DA PRIĐETE ŠTO BLIŽE MALIM SITNIM PREDMETIMA – NAJBOLJI, ALI NE I NAJJEFTINIJI, NAČIN JESTE DA KUPITE MAKROOBJEKTIV KOJI UZ IZUZETAN KVALITET SNIMLJENIH FOTOGRAFIJA UPRAVO TO OMOGUĆAVA

Fotografisanje insekata, cveća i ostalih sitnih predmeta u većini slučajeva zahteva i specijalnu opremu za makrosnimanje. Standardni objektiv fiksne žižne daljine ili zum objektiv ne omogućavaju ispunjenost kadra malim objektima jer je minimalna daljina izoštravanja kod njih veća. Da bismo ih mogli koristiti, moramo nabaviti dodatnu opremu kao što su međuprstenovi, meh ili specijalne predleće za makro snimanje. Međutim, potpunu ispunjenost kadra malim objektima kao što su insekti i cveće, najbolji kvalitet bez optičkih nedostataka, potpunu kontrolu nad svim parametrima u različitim ekspozicijskim režimima rada, automatsku korekciju ekspozicije za različite odnose reprodukcije i automatsko izoštravanje – to možete dobiti samo korišćenjem

makroobjektiva. Naravno, oni se mogu veoma dobro iskoristiti i za druge potrebe kao što je, na primer, fotografisanje portreta. Ove objektivne odlikuju izuzetne optičke karakteristike, besprekorna oštrina i odsustvo izobličenja slike (distorzija). Proizvode se uglavnom s fiksnom žižnom daljinom raspona od 50 do 200 mm, mada danas zbog manjih senzora kod D-SLR fotoaparata imamo makroobjektive sa žižnom daljinom od 35 mm koji pokrivaju ekvivalentan vidni ugao objektiv od 70 mm kod formata od 35 mm. Postoje takođe, i zum makroobjektivi, ali su retki. U ovom broju predstavljamo test osam objektiv raspona žižnih daljina od 35 do 105 mm, koje uglavnom možete kupiti u našim prodavnicama. Neki od ovih objektiv namenjeni su isključivo digitalnim SLR fotoaparatom i nose posebnu oznaku.

PRIRODNI ODNOS REPRODUKCIJE

Makroobjektivi omogućavaju odnos reprodukcije 1:1 (reprodukcija u prirodnoj veličini), što podrazumeva da je moguće fotografisati objekte iste veličine kao što je i veličina filma ili senzora. Tehnički odnos reprodukcije ne menja se kod D-SLR fotoaparata s APS-C veličinom senzora ili onih formata od 35 mm. Kada se koriste D-SLR fotoaparati sa APS-C veličinom senzora, kadar možete ispuniti objektom veličine 24 x 16 mm, a ako koristite film formata 35 mm ili D-SLR sa senzorom punog formata s istim makroobjektivom, veličina objekta koji ispunjava kadar biće 36 x 24 mm. Ako nije potrebno fotografisanje malih objekata u prirodnoj veličini, neki zum objektiv nude mogućnost odnosa reprodukcije 1:2 (reprodukcija polovine prirodne veličine). To znači da bi objekat koji fotografisemo ispunio čitav kadar, potrebno je da bude dva puta veći od dimenzija filma ili senzora. Ovo može biti dobar kompromis, ali kvalitet snimljenih fotografija nije na nivou pravih makroobjektiva.

CANON EF-S 60 mm f/2,8 USM

SAMO ZA DSLR

Ovaj makroobjektiv specijalno je konstruisan za Canon D-SLR fotoaparate sa 1,6 puta manjim senzorom od klasičnog formata 35 mm, kao što su 300D, 350D, 20D i nov 30D. Žižna daljina od 60 mm na tim fotoaparatom daje ekvivalentan vidni ugao objektiv sa žižnom daljinom od 96 mm. Snimljene fotografije imaju dobru ujednačenost oštine između centralnih i perifernih delova fotografija, ali za otvor blende od f/32 primetan je znatniji pad oštine. Distorzija je neprimetna, bez vidljive hromatske aberacije, a vinjetiranje je blago primetno samo za raspon otvora blende od f/2,8 do f/5,6. Kompaktnih je dimenzija, mase svega 335 g, a konstrukcija mu je visokokvalitetna. Ugrađeni prstenasti USM motor omogućava tiho i brzo izoštravanje fotoaparatom Canon EOS 350D kojim smo testirali ovaj objektiv. Možemo izoštravati u rasponu od 0,2 metra do beskonačno, s mogućnošću stalnog ručnog izoštravanja. Osim za makrofotografiju, ovaj objektiv može se veoma dobro koristiti i za portretnu fotografiju.

! UTISAK:

Objektiv ima odlične performanse, međutim, problem može da nastane ako se posle određenog vremena odlučite da pređete na viši stepen, tj. na digitalan SLR fotoaparat sa senzorom punog formata od 35 mm gde je ovaj objektiv neupotrebljiv.

CANON EF 100 mm f/2,8 USM

Prvi susret s ovim objektivom ostavlja utisak da je reč o kvalitetnom profesionalnom objektivu. Namenjen je i digitalnim i analognim SLR fotoaparatom i pokriva pun format od 35 mm. Kod manjeg senzora on će pokrivati ekvivalentan vidni ugao koji odgovara objektivu od 160 mm kod formata od 35 mm. Odličan kvalitet izrade i udobnost u radu krasi ovaj objektiv. Posедуje unutrašnji sistem za izoštravanje koji za razliku od većine ostalih makroobjektiva sva pomeranja sočiva obavlja u samom telu objektiv, a ne izvlačenjem ili okretanjem prednje grupe sočiva. Takođe, ugrađeni prstenasti USM motor izoštravanje čini tihim i brzim, omogućava direktno ručno izoštravanje, a poseduje i limitator fokusa. Dugo je ovaj objektiv, do pojave novog Nikon 105 mm makroobjektiva, tehnološki bio najmoderniji. Oštrina fotografija koju daje ujednačena je između centralnih i perifernih delova snimljene fotografije bez vidljive distorzije i vinjetiranja, a jedino je primetan blagi pad oštine između centralnih i

perifernih delova na snimljenim fotografijama za minimalan otvor blende od f/32.

! UTISAK:

Profesionalan makroobjektiv koji pored odličnih optičkih performansi nudi natprosečnu udobnost u radu i veliku brzinu izoštravanja. Ako ste korisnik nekog Canonovog SLR fotoaparata, ovaj objektiv opravdaće svaki dinar uloženi u njega.

SANYO

REFOTB

Uvoznik i distributer: Pčinjska 17, 11000 Beograd
tel.: 011 2456151, 308 7004, fax: 011 446 0234, e-mail: info@refot.com

NIKON AF Micro-Nikkor 60 mm f/2,8D

Može se reći da je ovo legenda među makroobjektivima u klasi od 60 mm jer ova, poslednja verzija postoji na tržištu od 1992. godine. Ima tradicionalan i pomalo staromodan izgled s prstenovima za blendu i za izbor između ručnog i autofokusnog izoštravanja. Konstrukcija mu je robusna, a brzina izoštravanja nije na nivou današnjih modernih objektivu s ugrađenim USM ili SWM motorima i zavisi od jačine motora u fotoaparatu. Posедуje limitator fokusa koji omogućava skraćivanje puta kretanja sočiva za izoštravanje u opsegu od beskonačno do 0,3 m ili od 0,3 do 0,219 m, što je i minimalna daljina izoštravanja. Na ovaj način skraćuje se put kretanja, a izoštravanje se ubrzava. Kod digitalnih SLR fotoaparata zbog manjeg senzora pokriva vidni ugao objektivu od 90 mm kod formata od 35 mm. Oštrina na snimljenim fotografijama koju daje ovaj objektiv izuzetna je i skoro ujednačena za sve otvore blende i bez vidljive distorzije, što je i karakteristika svih dobrih makroobjektiva.

Objektiv možda jeste malo staromodan i brzina automatskog izoštravanja nije impresivna, ali kvalitetna optika omogućava dobijanje oštarih fotografija bez vidljivih optičkih nedostataka, bez obzira na to da li se koristi u kombinaciji s analognim ili digitalnim SLR fotoaparatom. Opravdaće ne tako malu sumu novca koju morate izdvojiti za njega.

NIKON AF-S VR Micro-Nikkor 105 mm f/2,8G IF ED

Nikon je ovog proleća predstavio makroobjektiv nove generacije, koji karakterišu brojne novine, među kojima je i sistem za redukciju vibracija (VR). Namenjen je i analognim i digitalnim SLR fotoaparatom, a žižna daljina od 105 mm daje vidni ugao objektivu od 152,5 mm kod formata 35mm. Ugrađen sistem za redukciju vibracija funkcioniše odlično i moguće je fotografisati brzinama zatvarača koje su za četiri stepena duže. Efikasnost redukcije vibracija opada kada se približimo objektu koji fotografisemo: uvećanjem 1/5 puta opada na dva stepena, za odnos reprodukcije 1:1 moguće je bezbedno fotografisati za samo stepen dužom ekspozicijom. Telo je robustno i izgleda kao burence zbog toga što ima veći prečnik nego slični makroobjektivi. Poseduje, kao i Canonov objektiv od 100 mm, unutrašnji sistem za izoštravanje (IF), a ugrađen prstenasti SWM motor omogućava brzo i tiho izoštravanje. Kao i prethodnik, ima limitator fokusa i daje bolju reprodukciju boja. Oštrina koju daje izjednačena je na ivicama i periferiji, maksimum postiže za raspon otvora blende između f/5,6 do f/11, a oštri delovi lepo su odvojeni od delova na fotografiji koji su van fokusa.

dalje je moguće fotografisati u prirodnoj veličini 1:1. Ovaj objektiv nema prsten za blendu jer pripada G-tipu Nikonovih objektivu, i zbog toga na njemu nije moguće koristiti stare međuprstenove. Može se samo pretpostaviti da će Nikon u budućnosti napraviti međuprstenove koji će se moći koristiti i na ovom objektivu.

! UTISAK:

Očigledno je da su se Nikonovi inženjeri potrudili da naprave objektiv koji predstavlja poslednju reč tehnike u ovoj oblasti. Ovo je moderan objektiv koji ima redukciju vibracija, brz i tih autofokus i visok kvalitet snimljenih fotografija. Naravno, objektiv jeste skup, ali nije skuplji od svog prethodnika i opravdaće uloženi novac.

SIGMA MACRO 50 mm f/2,8 EX DG

U pitanju je standardan makroobjektiv od 50 mm s maksimalnim otvorom blende f/2,8. Namenjen je korisnicima analognih i digitalnih SLR fotoaparata. Pravi se u verzijama za pet različitih sistema. Uobičajene je konstrukcije, u mat završnoj obradi, s nešto manjim prstenom za izoštravanje na kome se nalazi skala s udaljenostima. Automatsko izoštravanje nešto je sporije i bučnije.

Ima limitator opsega izoštravanja, a na izvlaci je skala sa označenim odnosima reprodukcije. Najbolje optičke performanse i ujednačeni kvalitet centralnih i perifernih delova snimljene fotografije daje za otvor blende manji od f/8. Ipak, novac koji treba da izdvojite za njega stavlja ga u vrh ponude standardnih makroobjektiva kod kojih je potrebno prići bliže objektu fotografisanja.

! UTISAK:

Objektivi nezavisnih proizvođača uvek nude dobar odnos dve nepomirljive stavke (cene i kvaliteta) koje uzimamo u razmatranje kada kupujemo objektiv. To je slučaj i kod ovog objektivu koji za uloženi novac nudi dobru priliku da zakoračite u svet makrofotografije.

SIGMA MACRO 105 mm f/2,8 EX DG

Makroobjektiv koji se proizvodi u šest verzija s različitim bajonetima za sve današnje digitalne SLR fotoaparate, pa čak i za četvortrećinski sistem. Konstrukcija je na zavidnom nivou, s matiranom završnom obradom. Poseduje prozorčić sa skalom udaljenosti i oznakom za kontrolu dubinske oštine, a na izvlaci (koja izlazi pri izoštravanju) je označen odnos reprodukcije. Rukovanje

ovim objektivom je udobno, a tome doprinosi veliki prsten za izoštravanje, čijim se pomicanjem napred i nazad može izabrati autofokusno ili ručno izoštravanje. Limitator fokusa ograničava opseg izoštravanja i ubrzava njegov rad. Izoštravanje je nešto bučnije i osrednje brzine jer ne koristi HSM motor. Kada je u pitanju oštrina snimljenih fotografija ovaj objektiv iznad otvora blende f/5,6

daje dobre rezultate na ivicama kadra i bez drugih vidljivih optičkih

! UTISAK:

Kao i Sigmina "pedesetica" ovaj objektiv za novac koji treba da izdvojite za njega nudi odlične performanse koje vas mogu uvesti u svet makrofotografije i odlična je zamena nešto skupljim Canonovim ili Nikonovim modelima.

OLYMPUS ZUIKO DIGITAL ED 50 mm f/2,0 Macro

Kada je Olympus pre tri godine počeo sa četvortrećinskim sistemom, jedan od četiri objektivu bio je i ovaj makroobjektiv bez kojeg je nemoguće zamisliti bilo koji SLR sistem. Ovaj objektiv žižne daljine od 50 mm kod četvortrećinskog sistema ekvivalentan je vidnom uglu objektivu od 100 mm kod formata od 35 mm. Za razliku od ostalih na ovom testu koji imaju maksimalan otvor blende f/2,8, ovaj objektiv ima f/2,0 – za jedan korak veću blendu. Konstrukcija mu je na zavidnom nivou, lakši je i manji od konkurentskih modela, a nedostaje mu jedino prekidač koji bi omogućio direktan izbor između ručnog i autofokusnog izoštravanja – to je moguće na samom fotoaparatu. Kod ručnog izoštravanja koristi se Focus-by-wire sistem kod koga se okretanjem prstena za ručno izoštravanje ne pomera mehanički grupa sočiva, već se daje signal motoru. Ovakav način omogućava veoma precizan rad, ali ne i osećaj koji imate kod mehaničkog izoštravanja. Automatsko izoštravanje je tiho i zadovoljavajuće brzine. Snimljene fotografije imaju odličnu ujednačenu oštrinu između centra i perifernih

delova, čak i za maksimalan otvor blende od f/2,0.

! UTISAK:

Ne poseduje mogućnosti kao neki konkurenti, ali je kompaktan i lagan, s odličnim optičkim performansama, svetlosnom jačinom od f/2,0 i vredelo bi da se nađe u vašoj kolekciji objektivu ako posedujete neki D-SLR koji podržava Olympus četvortrećinski sistem.

OLYMPUS ZUIKO DIGITAL ED 35 mm f/3,5 Macro

Reč je o jedinom makroobjektivu od 35 mm na ovom testu, ali ne treba zaboraviti da on kod četvortrećinskog sistema pokriva ekvivalentan vidni ugao objektivu od 70 mm kod formata od 35 mm. Maksimalan otvor blende kod njega je nešto manji i iznosi f/3,5. Konstrukcija objektivu slična je kao i kod pedesetice i u minimalističkom je stilu – bez ikakvih komandi, osim prstena za izoštravanje, jer se izbor između autofokusnog i ručnog izoštravanja obavlja na samom fotoaparatu. Oštrina snimljenih fotografija prilično je ujednačena i na zavidnom nivou, što je i očekivano od objektivu koji u nazivu nosi "macro". Automatsko izoštravanje je tiho i brzo, a koristi, kao i svi Olympusovi objektivu, Fokus-by-wire sistem za izoštravanje.

! UTISAK:

Ovo je najmanji objektiv na našem testu. Pripada standardnim makroobjektivima koji će odlično poslužiti za reprodukciju manjih predmeta. Ima manju svetlosnu jačinu, ali nudi dobre optičke performanse.

Model objektivu	CANON EF-S 60 mm f/2,8 USM	CANON EF 100 mm f/2,8 USM	NIKON AF Micro-Nikkor 60 mm f/2,8D	NIKON AF-S VR Micro-Nikkor 105 mm f/2,8G IF ED	OLYMPUS ZUIKO DIGITAL ED 35 mm f/3,5 Macro	OLYMPUS ZUIKO DIGITAL ED 50 mm f/2,0 Macro	SIGMA MACRO 50 mm f/2,8 EX DG	SIGMA MACRO 105 mm f/2,8 EX DG
Cena	40.480 din. (460 evra)	51.040 din. (580 evra)	48.315 din. (549 evra)	79.115 din. (899 evra)	19.210 din. (218 evra)	48.185 din. (548 evra)	24.400 din. (300 evra)	35.200 din. (400 evra)
Bajonet	EF-S	EF	Nikon F	Nikon F	4/3 sistem	4/3 sistem	Canon EF, Nikon F, Minolta AF, Pentax AF i Sigma 50 mm	105 mm
Žižna daljina	60 mm	100 mm	60 mm	105 mm	35 mm	50 mm	75 mm (kod faktora 1,5x) i 80 mm (kod faktora 1,6x)	157,5 mm (kod faktora 1,5x) i 168 mm (kod faktora 1,6x)
Ekvivalentna žižna daljina za format od 35 mm	96 (kod faktora 1,6x)	130 (kod faktora 1,3x) i 160 mm (kod faktora 1,6x)	90 mm	157,5 mm	70 mm	100 mm		
Maksimalan otvor blende	f/2,8	f/2,8	f/2,8	f/2,8	f/3,5	f/2	f/2,8	f/2,8
Minimalan otvor blende	f/32	f/32	f/32	f/32	f/22	f/22	f/45	f/45
Konstrukcija (br. sočiva / br. grupa sočiva)	12 / 8	12 / 8	8 / 7	14 / 12	6 / 6	11 / 10	ne	ne
Stabilizator slike	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne
Minimalna daljina izoštravanja	0,2 m	0,31 m	0,219 m	0,31 m	0,146 m	0,24 m	0,188 m	0,313 m
Prečnik filtra:	52 mm	58 mm	62 mm	62 mm	52 mm	52 mm	55 mm	58 mm
Senilo	ET-67B	ET-67	HN-22	HB-38	ne	LH-55	LH550-01	LH580-02
Dimenzije / masa	73 x 69,8 mm / 335 g	79 x 119 mm / 600 g	70 x 74,5 mm / 440 g	83 x 116 mm / 720 g	71 x 53 mm / 165 g	71 x 61,5 mm / 300 g	71,4 x 66,5 mm / 320 g	74 x 97,5 mm / 457 g
Sadržaj kutije	prednji i zadnji poklopac	prednji i zadnji poklopac	prednji i zadnji poklopac	prednji, zadnji poklopac, senilo i meka torba	prednji i zadnji poklopac	prednji, zadnji poklopac, senilo i meka torba	prednji, zadnji poklopac i senilo	prednji, zadnji poklopac, senilo, kaiš i torba
Informacije	PROFIFOTO, Beograd, tel.: 011/655-100, www.canon-adria.com		REFOT B, Beograd, Pčinjska 17, tel.: 011/2456-151, www.refot.com	Olympus, Mekenizjewa 57, tel.: 011/34-04-138, www.olympus.co.yu	Josipovic Trade/Markantex, Gen. Mihaila Nedeljkovića 33, Beograd, tel.: 011/3181-295, www.sigma-photo.com			
OCENA								
Konstrukcija i rukovanje	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
Mogućnosti	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
Kvalitet optike	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
Cena / kvalitet	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
Ukupna ocena	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★

MAKROBLICEVI

Makrogospodari

Canon Macro Ring Lite MR-14EX

Canonov prstenasti makroblic opremljen je glavom blica koja se sastoji od dve lučne blic lampe i dve lampe kao pomoćno svetlo za izoštravanje i kadriranje, a koja je kablom povezana s komandom koji se postavlja na fotoaparatu. Glava blica direktno se postavlja na Canonove makroobjektive EF 50 mm f/2,5 Macro, EF 100 mm f/2,8 Macro (obe verzije) i na MP-E 65 mm f/2,8 Macro, a za objektiv EF 180 mm f/3,5L Macro USM potreban je adapter 72C. Takođe, ovaj makroblic može se postaviti i na kompaktne digitalne fotoaparate koji imaju šinu s kontaktima za blic, a uz pomoć odgovarajućeg adaptera postavlja se ispred objektiv. Individualna kontrola rada blic lampi je moguća, a podržava E-TTL koji poseduju svi današnji analogni i digitalni Canonovi SLR fotoaparati i napredni kompaktni fotoaparati. Moguća je i manuelna kontrola rada. Ono što mu povećava

fleksibilnost jeste što se ovaj makroblic sistem može koristiti i u bežičnoj TTL koordinaciji sa drugim Canonovim blicevima.

! UTISAK:

Odličan prstenasti blic koji može da radi zajedno i sa drugim bežično kontrolisanim blicevima.

Canon Macro TwinLight MT-24EX

Drugi Canonov makroblic sistem MT-24EX obezbeđuje nešto veću fleksibilnost jer se sastoji od dve nezavisne glave koje se mogu pomerati po prstenastom nosaču, a glava se može kretati horizontalno ili vertikalno. Na taj način dobijamo mekše osvetljene makrofotografije. Može se montirati na sve Canonove makroobjektive, a za EF 180 mm f/3,5L Macro USM potreban je adapter 72C, kao i kompaktne digitalne fotoaparate G-serije i Pro1. Na svakoj glavi nalazi se lampa, pomoćno svetlo za izoštravanje i kadriranje. Koristi E-TTL ili manuelnu kontrolu rada s mogućnošću kontrole odnosa snage između dve glave u šest stepena snage. Podržava i bežičnu TTL kontrolu rada u kombinaciji s bilo kojim Canon blicevima 550EX, 420EX, 580EX i 430EX, a čitav sistem može

biti postavljen na posebno postolje i aktivira se pomoću drugog blica koji može da bude "master".

! UTISAK:

Reč je o makrosistemu koji omogućava bolju kontrolu osvetljenosti makroobjekata, a može da radi zajedno s ostalim bežično kontrolisanim blicevima.

Olympus Ring Flash FS-SRF11 set

Ovaj makroblic set sastoji se od prstenastog blica RF-11 koji uz pomoć bajoneta možemo prikačiti na objektiv ZUIKO DIGITAL 14-54 mm f/2,8-3,5 i ED 50-200 mm f/2,8-3,5, a pomoću adaptera FR-1 na makroobjektive ED 50 mm f/2,0 Macro i 35 mm f/3,5 Macro, i komandera FC-1 u kome su smeštene baterije za napajanje i upravljački deo čitavog sistema. Komander se postavlja na fotoaparatu, a s prednje strane u pokretnoj glavi (čija rotacija nema nikakvu ulogu) nalaze se tri priključka. Komander FC-1 identičan je za oba sistema: dovoljno je u centralni priključak priključiti prstenasti blic RF-1, a u bočne TF-22 blic jedinice. Na kontrolnom displeju nalaze se svi podaci potrebni za fotografisanje, koje podešavamo pomoću dva točkica. Snagu blica

kontrolise Olympusov TTL sistem. Naravno, moguća je i manuelna kontrola. Unutar samog kućišta prstenastog blica nalaze se četiri lampice koje nam pomažu i prilikom izoštravanja u lošim svetlosnim uslovima. Set je upakovan u čvrst kofer, a ako već imate FS-STF22 set s komandom, dovoljno je da kupite samo prstenast blic koji se može upakovati u zajedničku kutiju.

! UTISAK:

U pitanju je robustan makroblic sistem koji daje mekano svetlo bez senki, ali nema mogućnost bežične koordinacije i rada sa drugim blicevima iz sistema.

Olympus Twin Flash FS-STF22 set

Drugi Olympusov sistem za makrofotografisanje sastoji se od komandera i dve blic glave TF-22 koje su prilagodljive. Postavljaju se na prstenasti nosač SR-1 koji se montira na objektiv pomoću adaptera s navojima od 52, 58, 67 i 72 mm, a na makroobjektive ED50 mm f/2,0 Macro i 35 mm f/3,5 Macro postavlja se uz pomoć adaptera FR-1. Svaka glava može se pomerati po prstenu i može joj se menjati nagib. Glavu možete skinuti s prstena i postaviti u željeni položaj, ali pomeranje je ograničeno dužinom kabla kojim je vezan s kontrolerom. Uz sve to moguća je i regulacija odnosa snage između dve glave u odnosu od 8:1 do 1:8. Uz njega ćete dobiti i difuzore za umekšavanje svetla. Unutar glava blica nalaze se četiri lampice koje olakšavaju

izoštravanje i kadriranje u lošim svetlosnim uslovima.

! UTISAK:

Nakon što upoznate mogućnosti ovog sistema videćete koliko je to moćan alat za snimanje makrofotografija.

VITO
2005
Uštedite do € 3.800
+ 0 % učešće
+ gratis kasko osiguranje
tel. 30 19 000
www.mercedes-benz.co.yu

International METROPOLIS Media
Prvi u SCG sa Sertifikatom ISO 9001:2000 u oblasti marketinga

International Metropolis Media je kompanija koja na teritoriji Republike Srbije posluje već osam godina. U tom vremenskom periodu, iako najmlađa na tržištu, uspela je da se nametne kao lider u outdoor oglašavanju, kako po broju reklamnih objekata standardnog formata (12 metara kvadratnih), tako i po broju gradova koje pokriva. Danas International Metropolis Media poseduje preko 1500 reklamnih strana u 50 gradova Srbije, što je najveća i jedina prava nacionalna mreža na tržištu ...

International Metropolis Media
Preduzeće za marketing
Takovska 36-38 Beograd
Tel: +381 11 208 37 20
208 36 02
Fax: +381 11 329 25 67
metropolis.info@metropolis-media.co.yu

Nikon Close-up R1C1 /R1 set

Do pojave ovog makroblic sistema Nikon nije imao ozbiljan makro sistem za fotografisanje D-SLR fotoaparata. Ovaj sistem specifičan je u odnosu na ostale po bežičnoj komunikaciji između komandera i glava blica. Više vam nisu potrebni kablovi koji ograničavaju fleksibilnost i smetaju u radu. Nov makroblic sistem sastoji se od komandera SU-800 i dve bežične blic jedinice SB-R200 ili više njih. Bežična komunikacija kontrolera i blic jedinica moguća je samo kod fotoaparata koji podržavaju i-TTL sistem, dok je za starije sisteme potrebno nabaviti kabl između komandera i blic jedinica. Njim je moguća TTL ili manualna kontrola odnosa snage između svake blic jedinice, pa čak i dodatnih bliceva koji

učestvuju u osvetljavanju objekta. Blic jedinice poseduju i pomoćno svetlo za izoštravanje i kadriranje u mraku. Nikon je napravio dva seta za makrofotografisanje koja sadrže

čitav niz dodatnog pribora, a upakovani su u kofer. Makro set R1C1 poseduje: komander SU-800, dve blic jedinice SB-R200, difuzere, komplet filtera za postizanje efekata, prstenasti nosač blic jedinica, adaptere prečnika 52 do 77 mm, stalke za svaku blic jedinicu, difuznu ploču, fleksibilnu hvataljku za pridržavanje različitog pribora i odvojene torbice za blic jedinice i komander. Drugi R1 set jeftiniji je jer nema komander SU-800 koji nam nije potreban ako koristimo fotoaparat Nikon D200 ili SB-800 blic, a kojim je moguća kontrola blic jedinica.

Čitav sistem moguće je kombinovati s blicevima SB-600 i SB-800 ili dokupiti još neku od SB-R200 blic jedinica. Bežična kontrola bez komandera moguća je i s modelima D70 i D70s, ali nije moguće odvojeno uticati na svaku blic jedinicu. Za napajanje blic jedinica i komandera koristi litijumsku bateriju CR-123A. Ovaj problem može biti donekle rešen kupovinom Delkin Li-jon punjive baterije i punjača.

! UTISAK:

Ovo je najfleksibilniji makroblic sistem koji se danas može naći na tržištu, a omogućava vam da u torbi imate mali pokretni studio, ne samo za makrofotografisanje već i za ostale vrste snimanja.

Sigma EM-140DG MacroFlash

Kao nezavisni proizvođač raznovrsne fotografske opreme Sigma već dugo u svojoj ponudi ima i makroblic sistem. Model EM-140DG je poslednja i unapređena generacija koja se može koristiti na skoro svim današnjim analognim i digitalnim SLR fotoaparata. Kao i slični sistemi, Sigmin makro sistem sastoji se od blic glave koja se uz pomoć adaptera montira na objektiv i komandera koji se postavlja na fotoaparat, a u kojem

su baterije za napajanje. U glavi blica bočno su postavljene dve blic lampe, a na vrhu je lampica koja olakšava izoštravanje u lošim svetlosnim uslovima. Uz set dobijate adaptere za Sigmine makroobjektive 55 mm i 58 mm, dok ćete ostale adaptere prečnika 52, 62, 72 i 77 mm morati odvojeno kupiti. Kontrola snage blica može biti automatizovana, pomoću TTL sistema ili potpuno manualna. Komander ovog blica može se koristiti

i za bežičnu TTL kontrolu, na primer, blica Sigma EF-500 DG SUPER kod Canonovog E-TTL i Nikonovog i-TTL sistema.

! UTISAK:

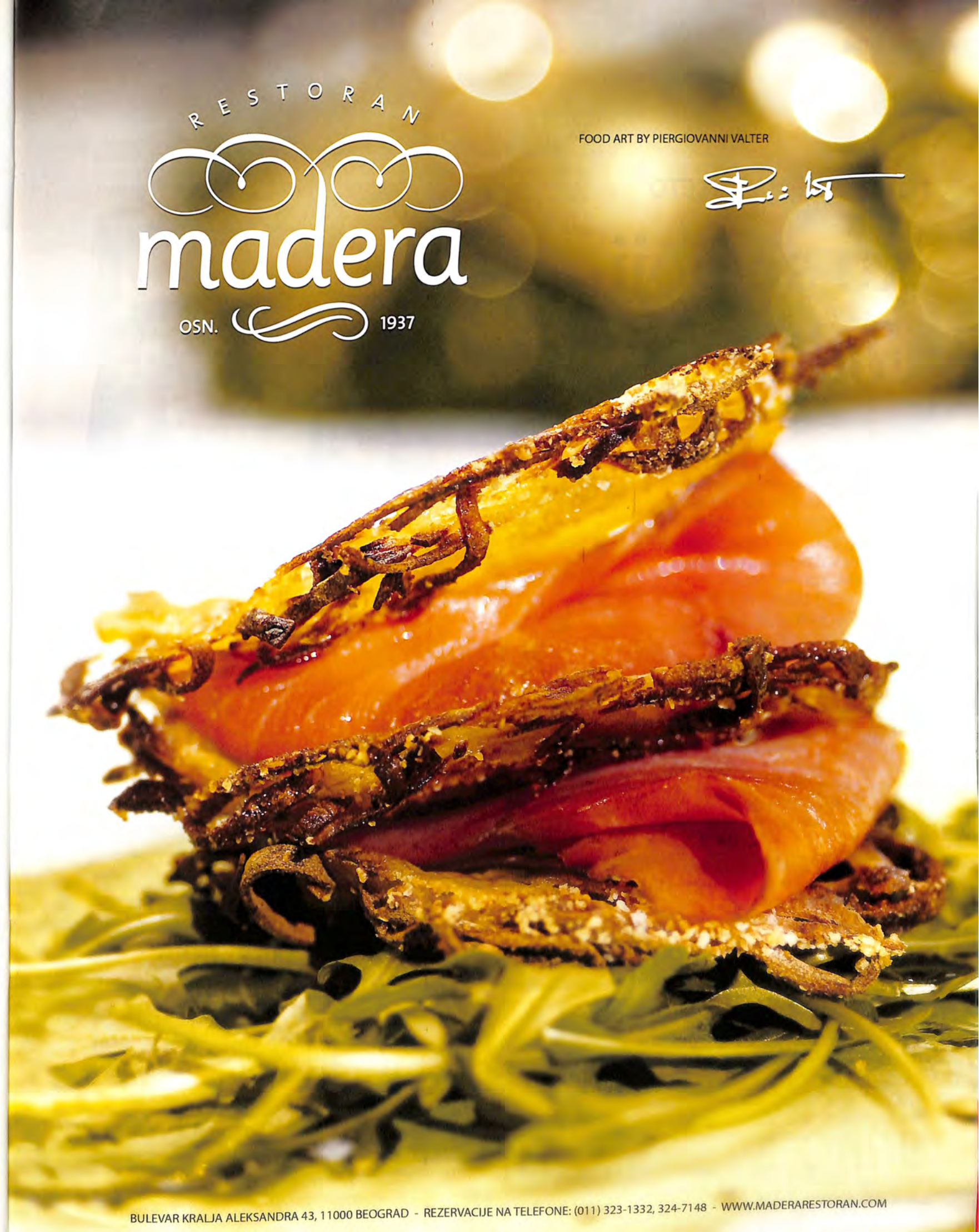
Jedini makroblic nezavisnog proizvođača na ovom testu koji može da bude dobro rešenje za one koji žele da zakorače u svet ozbiljne makrofotografije.

RESTORAN madera

OSN. 1937

FOOD ART BY PIERGIOVANNI VALTER

Pi: Valter

Model blica	Canon Macro Ring Lite MR-14EX	Canon Macro Twin Lite MT-24EX	Nikon Close-up R1C1 /R1 set	OLYMPUS Ring Flash FS-SRF11 set	OLYMPUS Twin Flash FS-STF22 set	Sigma EM-140 DG Macro Flash
Cena	39.600 din. (450evra)	63.360 din. (720 evra)	43.915/61.515 din. (499/699 evra)	58.920 din. (669 evra)	80.345 din. (913 evra)	35.200 din. (400 evra)
Vodeći broj	2x 11 (m / ISO 100)	14 (m / ISO 100)	2x10 (m / ISO 100)	11 (m / ISO 100)	2x 11 (m / ISO 100)	14 (m / ISO 100)
Sistem koji podržava	Canon E-TTL	Canon E-TTL	Nikon i-TTL	Olympus TTL	Olympus TTL	Sigma-STTL, Canon-E-TTL/ETTL II, Nikon-i-TTL
Blic automatika	ne	ne	ne	ne	ne	ne
Manualna kontrola rada	da	da	da	da	da	da
AF osvetljivač	da	da	da	da	da	da
Visoka sinhronizacija	da	da	da	ne	ne	da
Stroboskop	da	da	da	ne	ne	da
Sinhronizacija na drugoj zavesici	da	da	da	da	da	da
Korekcija snage blica	da	da	da	da	da	da
Bežična kontrola rada	da	da	da	ne	da	da
Napajanje	4 alkalne ili Ni-MH i NiCd baterije formata "AA"	4 "AA" alkalne ili Ni-MH i NiCd baterije formata	svaka blic jedinica i komander sa po jednom litijumskom baterijom CR-123A	4 "AA" alkalne ili Ni-MH i NiCd baterije formata	4 "AA" alkalne ili Ni-MH i NiCd baterije formata	4 "AA" alkalne ili Ni-MH i NiCd baterije formata
Masa (bez baterija)	520 g	680 g	160 + 2x120 g	320 + 300 g	320 + 310 g	430 g
Informacije	PROFIFOTO, Beograd, tel.: 011/ 655-100, www.canon-adria.com		REFOT B, Beograd, Pčinjska 17, tel.: 011/ 2456-151, www.refot.com	Olympus, Mekenzijska 57, tel.: 011/ 34-04-138, www.olympus.co.yu		Josipović Trade/Markantex, Gen. Mihaila Nedeljkovića 33, Beograd, tel.: 011/3181-295, www.sigma-photo.com
OCENA						
Konstrukcija i rukovanje	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★	★★★★
Mogućnosti	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★	★★★★
Kvalitet	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★	★★★★
Cena / kvalitet	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★	★★★★
Ukupna ocena	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★	★★★★

FOTO-OPREMA ZA LETO

Ko se boji vode još?

LETO KOJE JE PRED NAMA PROSTO MAMI NA AKCIJU. ALI ŠTA SA VODOM, PESKOM, BATERIJAMA I SNIMANJEM U SUTON. UKOLIKO VAM JE VAŽAN KVALITET FOTOGRAFIJA SA PUTOVANJA I LUDIH NOĆNIH ZABAVA PRONAŠLI SMO REŠENJE. TAKOĐE IMAMO ODGOVOR KAKO REŠITI DVA NAJVEĆA PROBLEMA SA KOJIMA SE SUSREĆETE NA PLAŽI: ZAŠTITA FOTOAPARATA OD PESKA I SLANE VODE I ŠTA RADITI AKO VAM SE POTROŠE BATERIJE. NAŠA MALA POTRAGA BILA JE USPEŠNA PA VAM PREDSTAVLJAMO NEKOLIKO SIMPATIČNIH I JEFTINIH REŠENJA

FujiFilm FUJICOLOR QuickSnap Marine

Najjeftiniji način da se za početak oprobate u podvodnoj fotografiji jeste da kupite fotoaparat za jednokratnu upotrebu koji može da fotografiše pod vodom. Ovakav tip fotoaparata možete naći u svakom većem turističkom centru. A mi smo kod nas nabavili FUJICOLOR FujiFilm QuickSnap Marine koji u sebi ima film visoke osetljivosti SUPERIA 800 i kućište koje dozvoljava da snimamo do dubine od 10 m. Međutim, preporuka proizvođača jeste da zbog loših svetlosnih uslova ne fotografisemo na dubinama većim od 5 m, da objekat koji fotografisemo

bude na udaljenosti između 1 i 3 m. U suprotnom, fotografije će biti suviše tamne. Ovim fotoaparatom moguće je napraviti 27 snimaka, a njegova cena iznosi 1200 din. Informacije: www.fujifilm.co.yu.

OCENA | ★★★★★

Delkin baterije

Ova dva tipa punjivih baterija koja nose oznaku RCR-123A i RCR-V3, kao i punjač za njih, specifična su po tome što menjaju veoma skupe nepunjive litijumske baterije napona od 3 V koje nose oznaku CR-123A, a koje se koriste kod manjih bliceva, kompaktnih i SLR analognih fotoaparata, i CR-V3 koja menja dve baterije formata AA kod većine digitalnih fotoaparata. Mogu u potpunosti da zamene nepunjive baterije, a za ovaj punjač na raspolaganju je i dodatan adapter za punjenje u kolima. Cene ovih punjača u kompletu s jednom / dve baterije su: RCR-123A 2.700/3.800 din. (29/40 evra) RCR-V3 3.200/4.500 din. (35/49 evra)

Informacije: BTI Company, Požeška 83a, tel.: 011/3540-940, www.bti.co.yu

OCENA | ★★★★★

! UTISAK:

Odlična zamena koja će vam uštediti novac.

Nikon Coolpix P3/P4

Reč je o džepnom kompaktnom digitalnom fotoaparatu koji poseduje brojne tehnološke inovacije za ovu klasu fotoaparata. Jedna od njih

jeste ugrađen optički sistem za redukciju vibracija (VR), a druga je ugrađen Wi-Fi za bežično umrežavanje, koju poseduje samo model P3. Kada ga koristite s računarnom ili štampačem koji su snabdeveni bežičnim priključkom, može da prenosi ili štampa fotografije jednostavnim pritiskom na jedno dugme. Poseduje dosta automatskih režima rada koji pomažu neiskusnim korisnicima, a za one kreativnije i sa više znanja moguće je fotografisati s prioritonom otvora blende, birati između različitih načina merenja, pa čak i Bracketing ekspozicije i balansa beloga. Kvalitet snimljenih fotografija je odličan, s neutralnim izgledom tona lica i dobrom reprodukcijom boja, uz nešto viši šum za osetljivosti ISO 400. Oštrina je dobra, a objektiv nudi odlične makroperformanse, ali su one ograničene samo na početni deo raspona zum objektivu.

Tehničke karakteristike	
Cena	39.520/35.120 din. (449/399 evra)
Rezolucija	8,1 milion piksela
Objektiv	3,5 x (ekv. 33 – 126 mm)
Monitor	2,5 inča
ISO osetljivost	64 – 400
Memorijska kartica	SD/MMC
Baterija	punjiva Li-jon EN-EL5
Dimenzije / masa	61 x 92 x 31 mm / 170 g
Informacije	REFOTB, Pčinjska 17, tel.: 011/2456-151, www.refot.com
Ukupna ocena	★★★★★

! UTISAK:

U Nikonovoj ponudi kompaktnih fotoaparata ovo je najskuplji jer ima optičku redukciju vibracija. To je upravo ono što nam je najpotrebnije u uslovima lošeg svetla.

Olympus Mju 720SW

Za ove letnje mesece i Olympus je tržištu ponudio vodootporan digitalan fotoaparat kojim je moguće fotografisati na dubini od tri metra u trajanju od sat vremena. U oklopljenom kućištu, koje po tvrdnjama proizvođača može da pretrpi i padove s visine od 1,5 m, nalazi se trostruki optički zum objektiv. Oni kojima ovo nije dovoljno, mogu kupiti i podvodno kućište PT-033 s kojim mogu roniti do 40 m. Jednostavan je za rukovanje i poseduje dvadeset četiri programa s unapred definisanim situacijama, ali je broj ručnih podešavanja minimalan. Ono što će mnoge obradovati jeste da uz pomoć Olympus Master programa možete ubaciti i meni na srpskom jeziku. Kvalitet snimljenih fotografija s nižim osetljivostima na zavidnom je nivou, ali aktiviranjem takozvane elektronske redukcije vibracija samo se povećava nivo

osetljivosti na ISO 1.600, a samim tim i brzina zatvarača. U tom slučaju, zbog povišenog šuma snimljene fotografije nemaju prihvatljiv kvalitet.

Tehničke karakteristike	
Cena	36.280 din. (412 evra)
Rezolucija	7,1 milion piksela
Objektiv	3 x (ekv. 38 – 114 mm)
Monitor	2,5 inča
ISO osetljivost	64 – 1.600
Memorijska kartica	xD
Baterija	punjiva Li-jon, Li-40B ili Li-42B
Dimenzije / masa	91 x 59 x 20 mm / 149 g
Informacije	Olympus, Mekenzijska 57, tel.: 011/34-04-138, www.olympus.co.yu
Ukupna ocena	★★★★★

! UTISAK:

Kompaktnost, jednostavnost za upotrebu i otpornost na različite uslove njegovi su glavni aduti.

Pentax Optio W10

Lepo je videti vodootporan digitalan fotoaparat kakav je Optio W10, koji omogućava da fotografisemo na dubini od 1,5 m do 30 minuta. Vodootporne fotoaparate ovakvog tipa Pentax je imao i ranije u svojoj ponudi, a ovaj novi nudi rezoluciju od šest miliona piksela i veći monitor

dijagonale 2,5 inča. U kompaktnom kućištu zaobljenih ivica krije se trostruki zum objektiv koji nam omogućava u makrorežimu rada fotografisanje na udaljenostima od 1 cm. Kao i njegovi prethodnici, jednostavan je za rukovanje i nudi veliki broj automatskih opcija za podešavanje kao što je, na primer, prioritet izoštavanja na lice osobe koju fotografisemo, ali se ne može pohvaliti mogućnošću manuelne kontrole. Snimljene fotografije dobro su eksponirane, distorzija je primetna za najširi položaj objektivu, šum je u proseku s većinom ostalih kompaktnih digitalnih fotoaparata i iznad osetljivosti ISO 400 beleži se njegovo znatnije prisustvo.

Tehničke karakteristike	
Cena	29.990 din. (340 evra)
Rezolucija	6 miliona piksela
Objektiv	3 x (ekv. 38 – 114 mm)
Monitor	2,5 inča
ISO osetljivost	64 – 800
Memorijska kartica	SD/MMC
Baterija	punjiva Li-jon D-Li8
Dimenzije / masa	107 x 55 x 23 mm / 155 g
Informacije	BTI Company, Požeška 83a, tel.: 011/3540-940, www.bti.co.yu
Ukupna ocena	★★★★★

! UTISAK:

Ako želite da probate fotografisanje u vodi, a da pri tome imate mali i jednostavan za rukovanje digitalan fotoaparat, onda je Pentax Optio W10 pravi izbor za vas.

LEXMARK C522 KOLOR LASER ŠTAMPAČ

Štamparija na stolu

Kada sam nekada davno odštampao prvi list na tek kupljenom (i za današnje pojmove ekstremno skupom) inkdžet štampaču u rezoluciji 300 x 300 dpi, oduševljenju nije bilo kraja. Nije mi smetalo što je trebalo više od 15 minuta da se stranica odštampa, ni to što boja nije bila postojana, a kap obične vode dovela bi do katastrofe.

Kao i sve ostale oblasti, i kućni štampači su pre godinu ili dve imali bum u razvoju, a kolor laseri ga upravo doživljavaju. Ono što je najvažnije za korisnike jeste da razvoj ovakvih uređaja dovede do konstantnog pada cena čime oni postaju pristupačniji i sve boljeg kvaliteta i brzine.

Oni koji su bili na otvaranju izložbe od fotografija primljenih na konkurs "Brzina" mogli su da se uvere kakav je kvalitet fotografija, ali i svog pratećeg materijala (omota za DVD kutiju, mini-kataloga i nalepnica za CD) koji je odštampao na starijem modelu s oznakom C510. Na ovom štampaču do sada sam odštampao i male serije knjižica, nekoliko izložbi fotografija manjeg formata koje nisu morale biti na foto-materijalu tako da je sada još jasnija opaska u uvodu o naučnoj fantastici jer na stolu imam pravu digitalnu štampariju malog formata ali zato visokog kvaliteta.

Izuzetno prihvatljivi po ceni, kolor laserski štampači poslednje generacije uvode i nove standarde reprodukcije boja i opšteg kvaliteta otiska koji je sada poboljšan i dvostruko višom rezolucijom. Uostalom, pogledajte fotografiju koju sam odštampao na ovom štampaču, skenirao i povećao detalj dimenzija 5 x 5 mm. Verujte mi na reč da se golim okom raster ne može primetiti.

Jedina mana koju ovaj štampač ima jeste njegova masa od nepunih 26 kg i dimenzije od 48 x 44 x 51 cm, ali kada mu pronađete odgovarajuće mesto i uključite ga, zvuci koje proizvodi odaju utisak izuzetne mašinerije koja se nalazi unutar lepo dizajniranog kućišta. Smanjeni nivo buke koju odaje tokom rada (51 dB) što znači da ga možete koristiti i noću bez bojazni da ćete razbuditi ukućane.

Što se tiče tehničkih karakteristika one su zaista impresivne. Štampač je predviđen za mesečni obim štampe od čak 20 hiljada strana koje štampa brzinom do 19 strana u minuti, a vreme potrebno da odštampa prvu stranicu

iznosi 13 sekundi (naravno da je ovo vreme nešto duže i varira kada je u pitanju fotografija punog kvaliteta). Štampač se isporučuje sa 128 MB memorije, koju možete pojačati na čak 640 MB, procesorom 312 MHz i, da se malo našalimo, govori skoro sve jezike predviđene za komunikaciju između štampača i računara, od kojih je najvažniji Post Script Level 3.

S računarom se povezuje preko USB 2.0 konektora, a za povezivanje u mrežu koristi mrežni kabl, USB ili Wireless adapter. U standardnu kasetu staje 250 listova papira mase 75 g/m², ali je papir moguće ulagati ručno i dokupiti kasetu kapaciteta 500 listova. Iako koristi različite vrste papira, izuzetne rezultate postiže tamo gde inkdžet štampači nemaju šta da traže – na običnom papiru. A kada u kasetu ubacite papir posebno namenjen štampanju na kolor laser štampačima, otisak je više nego dobar. Da ne bude zabune, foto-inkdžet štampači još uvek imaju neznatno kvalitetniji otisak (koji čekamo duže i plaćamo mnogo više), ali pitanje je koliko će dugo biti tako.

MILAN ŽIVKOVIĆ

OPASNIJE, BOLJE

Fini materijali korišćeni za oblaganje unutar torbe štite LCD ekrane od ogrebotina

Vodo-otporni materijal štiti opremu od spoljašnjih uticaja i vlage

Dizajnirano za digitalne fotoaparate

lowepro

U velikoj gornjoj pregradi možete čuvati dodatke ili lične stvari kao i digitalne audio ili CD plejere

U velikoj donjoj pregradi možete smestiti D-SLR fotoaparat sa nekoliko objektivima i bliceva

Novi Orion Trekker II. U ovom "pametnom" rancu možete poneti digitalni refleksni fotoaparat s nekoliko objektivima i dodatnom opremom u donjem delu dok memorijske kartice, dodatke i lične stvari možete smestiti u gornji deo. MP3, MiniDisk ili CD plejer možete smestiti u poseban džep za digitalni audio plejer koji Vam omogućuje da kabl od slušalica diskretno provučete kroz otvor za kabl. Dizajn za digitalne uređaje i veličina ovog ranca svakako će ga staviti na vrh liste omiljenih torbi svakog fotografa.

WERRA

SVE ŠTO JE U VEZI S POJMOVIM ZEISS OZNAKA JE VRHUNSKOG KVALITETA ŠTO VAŽI I ZA MALO POZNATE FOTOAPARATE WERRA

ZAŠTO JE WERRA ZANIMLJIVA

Fotoaparati o kojima ovom prilikom pišemo proizvođača je istočnonemačka fabrika Zeiss. Iako su tehnička rešenja i kvalitet izrade vrhunski, ime Werra više se pamti po izvanrednom dizajnu čistih linija za koji ne važi oznaka veka u kome je stvoren – dizajnu za svaki budući vek. Šta to znači dizajn čistih linija? Dovoljno je baciti pogled na bilo koju Werru u ilustracijama koje prate ovaj tekst, i nema potrebe za daljim objašnjenjem. Ali, objasnimo to ipak: na gornjoj strani fotoaparata nalazi se samo okidač (i šine za pribor kod nekih modela), na "ledima" se vidi samo okular optičkog tražila, a sa strane fotoaparata, sem sinhro kontakta i dve ušice za kaiš nema ništa. I prednja strana, na prvi pogled, nema ništa sem tražila, prozora za daljinar i svetlomera, kod nekih modela. Ali to je samo na prvi pogled. Svi glavni regulatori funkcija Werre smešteni su upravo na prednjoj strani. Ovdje se premotava film, ujedno se nateže i zatvarač, podešavaju se udaljenost snimanja, blenda i ekspozicija. I to nije sve. Naime, na prednjoj strani fotoaparata svaka Werra ima poklopac tubusa objektiv. Kada se taj poklopac skine, a potom se odvrne njegov poklopac, dobija se duhovito smišljena zonenblenda koja se, preokrenuta za 180 stepeni, jednostavno uvrne u navoj objektiv. Tada poklopac objektiv dobija funkciju zonenblende.

I konačno stižemo do donjeg dela fotoaparata. Ovdje su smešteni: brojač snimaka, sistem za oslobađanje leđa prilikom otvaranja, koji kod novijih modela ima i položaj za deblokiranje filma pre vraćanja u kasetu, kao i dugme za premotavanje već snimljenog filma. Ovo dugme, kod novijih modela, ima u sebi i sklopivu polugu za vraćanje filma u kasetu, koja opet znatno olakšava i ubrzava ovaj postupak. Pored toga, na donjem delu vidi se i mala poluga koju je moguće postaviti u položaje V, X i M, kojom se reguliše upotreba autoknipsa i sinhronizacije za elektronski blic ili vaku-

bleskalice. Ovakvom konstrukcijom i dizajnom, Werra je postala pojam jednostavnosti funkcionisanja i lepog dizajna, zasluživši time počasno mesto u dugoj koloni interesantnih fotoaparata. I još nešto: Werra je verovatno jedini fotoaparat koji nema nijednu polugu, kao što nema niti jedan vidljivi (sem sa donje strane) okrugao ili drugačiji regulator.

KAKO FUNKCIONIŠE OVAJ FOTOAPARAT

Da biste uložili film, potrebno je okrenuti okrugli regulator na donjem delu do određene tačke, čime se oslobađaju leđa, posle čega ih je moguće skinuti. Nakon stavljanja kasete s filmom u njeno ležište, film treba zakačiti za kalem na koji će biti namotan, ali u suprotnom pravcu (kao kod starih Lajki). Na ovom kalemu postoji samo jedan prorez u koji je film prilično teško ugurati. Jedan prorez i "leđa" koja se cela skidaju, najlošija su konstruktivna rešenja Werre. Napomenimo još i da ovaj fotoaparat ima "široki" navoj za stativ, smešten u centru okruglog regulatora za skidanje leđa fotoaparata. Nakon vraćanja filma i leđa fotoaparata na njihovo mesto, film se dalje premotava okretanjem velikog kruga smeštenog oko tubusa objektiv. Luk okretanja ovog kruga oko tubusa je vrlo mali (oko 65°) i ostavlja izuzetno prijatan utisak, čak prijatniji od premotavanja filma polugom kod mnogih fotoaparata. Elementi snimanja podešavaju se na samom tubusu objektiv, jasno su označeni i uz pomoć "klik" graničnika dobro definisani. Izmjena objektiv na boljim

Werra

modelima Werre jednostavna je i reguliše se takođe na tubusu objektiv. Najprijatniji utisak ostavlja dugme okidača. Smešteno je upravo na onom mestu gde treba kažiprst naše desne ruke da ga pritisne. Dugme okidača je u ravni gornjeg dela fotoaparata tako da sprečava "slučajno", neželjeno okidanje. Ono ima u sebi navoj za žičani okidač, hod samog okidanja prilično je kratak, a samo dugme dovoljno je veliko da prst kojim okidamo udobno staje na njega. Definitivno, ovo je jedan od najboljih mehaničkih okidača koje smo videli (i isprobali).

OBJEKTIVI

Bila bi prava sramota da fotoaparat proizveden u Zeissu ima objektiv bilo koje druge fabrike. Zbog toga je osnovni objektiv svake Werre bio Tessar 2,8/50 mm, s najmanjom udaljenošću snimanja od 0,9 m i navojem za filter M 30,5x0,5 mm. Na nekim modelima ovaj objektiv je, zbog patentnih prava, nosio oznaku Jena T, a bio je isto tako dobar kao i svaki drugi Tessar. Napomenimo još da se na prvim modelima Werre mogao naći i jednostavniji objektiv Novonar 3,5/50 mm. Bolji modeli Werre imali su i mogućnost izmene objektiv, ali postojala su samo dva dodatna. Širokogaoni je bio Flektogon 2,8/35 mm, a teleobjektiv Cardinar 4/100 mm. Oba objektiv koristila su navoj za filter M 49x0,75 mm, vrlo su retki i bilo ih je teško nabaviti.

ZATVARAČI

Sve Werre imaju centralni zatvarač. Za razliku od većine fotoaparata s centralnim zatvaračem koji je smešten između sočiva, kod Werre lamele zatvarača stoje iza objektiv i to je upravo konstrukcija koja olakšava pristup različitim objektivima, zbog čega je zaista čudno

da ovaj fotoaparat ima samo dva dodatna objektiv.

Više tipova zatvarača ugrađivano je u Werra počev od Vebura i Prestora RVS (istočnonemački), do zapadnonemačkih Compur Rapida ili Synchro Compura na prvim, nešto skupljim modelima. Svi ovi zatvarači imali su raspon ekspozicija između 1 i 1/500 s, a noviji Prestor RVS bio je s najkraćom ekspozicijom od 1/750 s.

SVETLOMERI

Neki modeli Werre imali su ugrađene, a neki i kuplovane svetlomere s ekspozicijom i blendom. Istini za volju, treba napomenuti da su svi ti svetlomeri imali selenske merne čelije tako da nisu bili efikasni pri snimanju u lošijim svetlosnim uslovima, upravo onda kada je ta efikasnost bila najpotrebnija.

TRAŽILA

Sve modele Werre krasila su odlična velika i svetla optička tražila s oznakama paralakse za snimanja iz blizine. Skuplji modeli, s mogućnošću izmene objektiv, imali su i jasno definisana vidna polja svakog objektiv. Werra s daljinarom umesto klasične "žute mrlje", na koju smo navikli, imaju sivi pravougaonik kojim se odlično uoštrava i pri najlošijim svetlosnim uslovima. I, na kraju, dok je još reč o tražilima, pomenimo da se u tražilu modela Werramatic vide direktno podešene blenda i ekspozicija, kao i kazaljka svetlomera s indeksom prema kome se podešava.

DIZAJN I ZAVRŠNA OBRADA

Gotovo sve što je bilo u vezi s dizajnom Werre već smo pomenuli. Potrebno je još da dodamo da su ovi fotoaparati proizvedeni do 1960. godine imali na gornjem i donjem delu tanku liniju prelaza, od vertikalnih površina ka horizontalnim, pod uglom od 45 stepeni. Posle 1960. godine ova linija je zaokrugljena. Svi modeli Werre izrađeni su u hromiranoj mat verziji, uz izvanrednu presvlaku od neke vrste vulkanita. Do 1960. bile su maslinaste boje, a kasnije ih je zamenila crna boja.

MODELI

Za dvanaestak godina koliko je trajala proizvodnja ovih fotoaparata napravljeno je ukupno dvadeset modela. Prvi model imao je samo ime Werra, bez ikakve dodatne oznake, zatim slede Werra 1, Werra 2, 3, 4 i 5. Posle toga pojavljuju se modeli s oznakama "mat" i "matic". Za kraj smo, kao i uvek, ostavili "slatkiše": Werra Supermat, Werramat Super i fotoaparat Werra E mikroskop. **Prva Werra:** Proizvodila se 1954–55. godine s objektivom Tessar 2,8/50 ili Novonar 3,5/50 mm u zatvaraču Compur Rapid. Presvučena je

Werra 1C

vulkanitom maslinaste boje i za razliku od svih ostalih modela, krug oko objektiv, kojim se premotava film, izrađen je od metala s naglašenim zubima koji omogućavaju lakše premotavanje. Njena kolekcionarska cena je oko 140 evra.

Werra 1: Ima ukupno pet različitih oznaka. Werra 1 (1955–56) imala je iste objektiv kao i prva Werra, ali se pored Compur Rapida mogla naći i s Vebur zatvaračem. Rađena je s presvlakom maslinaste boje. Werra 1A (1956–60), kao i sve ostale, ima objektiv Tessar 2,8/50 mm, ali u Syncho Compur zatvaraču i crnim slovima ispisanim imenom ispod prozora tražila. Werra 1B (1960–62) pravljen je sa zatvaračima Compur Rapid ili Prestor RVS (do 1/750 s). Werra 1C (1962–64) je ista kao prethodni model, ali je u dugmetu za vraćanje filma dobila sklopivu polugu. Werra 1E (1964–66) dobija dugačak prugasti "ukras" pored prozora tražila na gornjem delu prednje strane. Svi modeli Werra s oznakom 1 imaju istu kolekcionarsku vrednost – oko 100 evra.

Werra 2: Ovaj model se prilično dugo proizvodio, od 1957. do 1964.

Na njemu su bili zatvarači Prestor ili Vebur i to je bila prva Werra s ugrađenim selenskim svetlomermom koji je imao i poklopac s rupicama, a kalkulator svetlomera bio je na leđima fotoaparata. Model 2E (1964) pravljen je i s maslinastom i s crnom presvlakom, s Prestor zatvaračem, nije imao kalkulator na leđima, ali je zato dobio šine za pribor na gornjem delu. Kolekcionarska vrednost svih modela s oznakom "2" takođe je oko 100 evra.

Werra 2 (zaobljene linije)

Werra 3: Prva Werra s mogućnošću izmene objektiv pravljen je između 1958. i 1964. godine. Objektiv je bio u Prestor RVS zatvaraču, imao je i graničnike za vidno polje izmenljivih objektiv u tražilu. Vredi nešto više, oko 120 evra.

Werra 3 oliv

evra. Model 3E ima iste tehničke karakteristike kao i prethodni, ali sa zaokruženim ivicama, te je nešto skuplji, oko 200 evra.

Werra 4: Postojao je samo jedan model s ovom oznakom, pravljen je od 1958 do 1962. godine. Nalik je prethodnom modelu, s tim što ima svetlometer s preklopnim poklopcem i rupicama na njemu i kuplovan daljinar. Vredi oko 140 evra.

Werra 5: Pravljen je samo 1960. godine. Kao i Werra 4, imao je kuplovani daljinar i svetlometer s preklopnim poklopcem, ali na njemu više nije bilo rupica. Crna verzija Werra 5 vredni oko 300 evra, dok je maslinasta za pedesetak evra jeftinija.

Werramat: U proizvodnji od 1961. do 1964. godine ovaj model pravljen je bez daljinara, ali je imao kuplovan svetlometer s vidljivom kazaljkom u tražilu. Werramat E proizvodio se samo 1964. godine i za razliku od prethodnog modela na gornjem delu imao je šine za pribor. Obe verzije imaju istu vrednost, oko 140 evra.

Werramat

Werramatic: Proizvođen od 1961. do 1964. godine. Imao je mogućnost izmene objektiv, kuplovani daljinar i kuplovani svetlometer, kao i kazaljku svetlomera vidljivu u tražilu. Njegova cena iznosi 180 evra. Model Werramatic E (pravljen 1964–66) ima i šine za pribor, pa mu je kolekcionarska vrednost viša za dvadesetak evra.

Werra Supermat: pravljen je samo 1963. godine. Spolja je bila slična Werramatu (bez daljinara), ali je imala automatiku blende. Napravljeno je samo 50 primeraka, ali ni u jednom katalogu nismo uspeali da pronademo njenu kolekcionarsku vrednost. I Werramat Super, pravljen oko 1965. godine, ima slične tehničke osobine i takođe je u vrlo malom broju primeraka. Njegova kolekcionarska vrednost takođe nije poznata.

Werra E mikroskop: Specijalna verzija Werra bez objektiv, s Prontor-Press zatvaračem na prednjem delu, pravljen je samo 1960. godine. Na mikroskop se pričvršćuje pomoću posebnog adaptera, a kolekcionarska vrednost ove Werre iznosi oko 350 evra.

Navedene kolekcionarske vrednosti date su na osnovu kataloga kojima raspolazemo. Werra su kod nas dobro "išle", prodat je veliki broj primeraka. Zbog toga su na našem kolekcionarskom tržištu njihove cene niže, što je dobra prilika da oni koji ih cene povoljno dodu do njih.

Werra sa poklopcem – zonenblendom

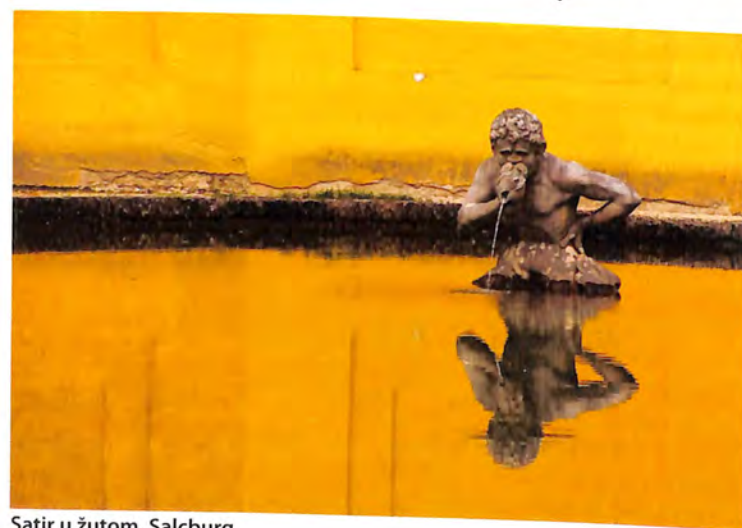

Pet putića, Salzburg

JOSIP ŠARIĆ

Realnost ispunjena bojom

NAPREDAK I RAZVOJ DIGITALNE TEHNOLOGIJE NE NOSI UVEK SAMO ZLO KAKO GA ONI, KOJI U NOZDRVAMA JOŠ OSEĆAJU MIRIS FILMSKE EMULZIJE, ČESTO KARAKTERIŠU. RAZVOJ FOTOGRAFSKE TEHNOLOGIJE NE SAMO DA UVEĆAVA MOĆ FOTOAPARATA VEĆ POTENCIRA I ONE ODBAČENE ILI MALO KORIŠĆENE MOGUĆNOSTI MEDIJUMA

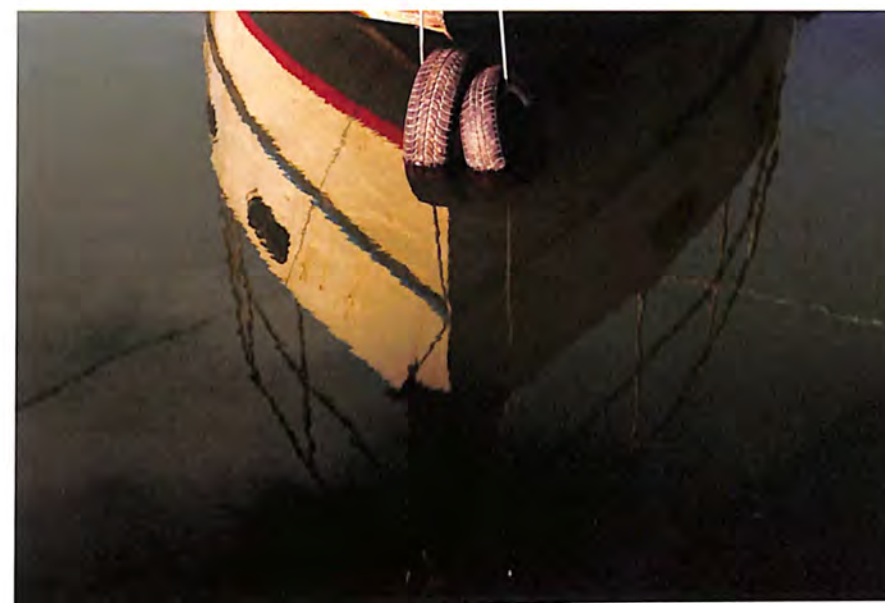

Satir u žutom, Salzburg

Točkovi, Zemun

Davne 1918. godine Alvin Langdon Koburn, ubeđeni modernista, izjavio je da je kamera instrument brzog viđenja. Ovo je bio svojevrsan odjek futurističke apoteoze mašina i brzine. Kult budućnosti i sve bržeg viđenja (možda suviše brzog – Kartije-Breson) u sprezi s neodoljivim i nezadrživim razvojem svih tehnologija stvara podsvesnu čežnju za čistom i zanatskom osnovom kvaliteta ručne izrade kada su fotografije same po sebi nosile i svojevrsnu auru autora. Istorija nas uporno gura ka rubu realističkog doba, a fotografi, iako žele da naprave taj sudbonosni skok, ostaju na sigurnom tlu gde imaju kontrolu neočekivanog i stidljivo pokušavaju da kroz evoluciju medijuma ponovo pronadu fotografiju.

Gume, Beograd

Josip Šarić se s fotoaparatom druži dugi niz godina, ali izgleda da je upravo on jedan od onih koji su svoj fotografski razvoj neraskidivo vezali za digitalnu tehnologiju. Ipak, iako su mogućnosti novih tehnologija nesagledive, on svoje motive uporno pretražuje i sagledava iznova i iznova dok ne oseti približavanje onog sudbonosnog trenutka kada jedan pokret prsta zaustavlja trenutak i pretvara ga u večnost. Nema rafalnog snimanja, besomučnog upoređivanja koji je snimak bolji i arhiviranja gomila skoro identičnih fotografija. Jedan pritisak na okidač – jedna dobra fotografija. U Josipovom slučaju ta bojama ispunjena realnost postaje delić velike slagalice koju popunjava snimak po snimak – opet polako i bez ikakve žurbe. Sve je podređeno boji koju koristi kao osnov u procesu odvajanja sopstvene realnosti od realnosti prostora koji ga okružuje i koji svi mi vidimo.

Plovi patka, Zemun

Popodnevni veslači, Solun

Iako je uobičajeni proces sagledavanja potpuno suprotan, jer svi obraćamo pažnju prvo na predmete, dok su boje uobičajeni deo našeg okruženja, Josip Šarić uspeva da zaobiđe

trenutku sagleda i detalj i celinu kojoj deo pripada. I da mu u skoro utopijskom pokušaju da sačuva dah prošlosti, preda deo svoje aure.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Zeleni fenjer, Beograd

čak i onu nemilosrdnost realnosti koju bi po pravilu kolor fotografije trebalo da imaju. Svesnim manipulisanjem svim fotografskim mogućnostima: kadrom, ekspozicijom, ali i mogućnošću da boje naknadno koriguje i prilagodi viziji (koja ga je i navela da pritisne okidač), Josip stvara fotografije koje plene smirenošću sadržaja koji je neodvojivo spojen s likovnim atributima. Svaka od fotografija predstavlja mali esej, jednu od onih nebrojenih kratkih priča koje se dešavaju svuda i svakog trena, a samo oni posvećeni uspevaju da ih prepoznaju i snime. Čini mi se da ta težnja da se nešto trajno sačuva ima neraskidivu vezu i s poslom kojim se Josip Šarić bavi. Arheolog i ne može biti drugačiji: smiren, temeljan i uvek spreman da u istom

GORAN MALIĆ,
predavač istorije
fotografije na
Akademiji umetnosti
BK u Beogradu

Da li znate da je svaka tradicionalno ustrojena akademija nekog oblika umetnosti, svejedno kog (prvi oblici takvog školovanja nastali su u vreme antike, pa obnovljeni u 16. veku i traju do danas) imala kao jedan od najvažnijih predmeta teoriju forme (pozorište i balet – teoriju gesta i scenskog pokreta; muzika – teoriju muzičkih oblika; film – teoriju filmskog jezika; a likovna umetnost – teoriju kompozicionih oblika, to jest likovnih formi). Teorija forme jeste osnovna škola umetničke pismenosti. Dobro, to zvuči akademski strogo; a da li se nešto može uraditi i mimo pravila? Može, razume se! Treba se osloniti na sopstveni osećaj za lepo, uočavati elemente i prevoditi ih u slike. I, uporedo, pročišćavati svoj izraz. Neko nas je pitao da li je zanimljiv prizor ("koji

sam po sebi likovno zvuči") preduslov za uspehu fotografiju? Uvereni smo da to nije nužno, ali može da bude. U stvari, prizor sam po sebi, pruža obaveštenja o nečemu, a da li će te informacije, kad se prenesu na fotopapir, biti privlačne za gledanje – e, to je već pitanje za diskusiju. Motiv podleže jednom zakonu, a slika tog motiva nekom drugom. To je razlog što te dve stvari nekad korespondiraju, ali češće ne. Fotografi verni savršenom zanatu i proverenim metodama, tzv. "ziheraši" skloni da sve predvide, insistiraju na tome da se slika unapred mora i može videti. Oni drugi, opušteniji i skloniji da se prepuste iznenađenjima, misle obrnuto. Uvažavamo prve, ali u fotografskom stvaralaštvu kako ga vidimo mi, i saradnici ove rubrike, dajemo prednost drugima.

BRANISLAV Lalović

U POŠILJCI Branislava Lalovića iz Zrenjanina pronašli smo tri prijatna dečja portreta. Svi su manje-više korektno snimljeni, izražajni su, mada se mogu uočiti i dva momenta na kojima bi trebalo više raditi: lik deteta uvek je nekako previše ozbiljan (mimo uobičajene dečje prirode), a izrez kadra udaljen je od optimalnog. I portret koji smo odabrali (naslov je "Sofija 2") ima iste osobine. Naš čitalac, kako vidimo iz pribelženih podataka, snima fotoaparatom Nikon Coolpix 4600, a baš ovaj portret snimio je Zenitom 12 xP. Prva dva su oštija, ovaj je donekle mekši, fluidan, ali to ne smeta jer je lik deteta takav, pomalo snovidljiv, paperjast, andeoski, pa mu ni meka svetlost nije zasmetala. Da li ova, inače prijatna, fotografija može da postigne još jači izraz? Trebalo bi odbaciti suviše, nefunkcio-

nalne površine. Predlažemo nemilosrdno rezanje onih delova zida koji kvare ritam i uvode monotoniju praznine. Mirno režite sve što smeta maksimalnom izražavanju. Ukoliko se, s vremenom, sve više budete usredsređivali na suštinu prizora prilikom snimanja, sve manje ćete rezati, jer će potreba za takvom intervencijom biti sve reda.

Zakoni motiva i fotografije

ALEKSANDAR šestan

POPLAVLJENE kuće, čamci, pa i bandere u vodi – snimak Aleksandra Šestana iz Novog Sada star je godinu dana, ali su se gotovo istovetni prizori mogli snimiti i ovoga proleća prilikom izlivanja Save i Dunava i poplava u Vojvodini (a poplava u Beogradu iskorišćena je i za jednu atraktivnu izložbu). Prizor je zanimljiv bez obzira na nametnutu temu. Predmeti (čamci) koji su u

središnjoj liniji, ritmično "prolaze" kroz fotografiju sleva udesno. Toj dinamici doprinose bojene površine, donekle i odsjaji u vodi. Moguće je pojačati izražajnost cele fotografije ukoliko bi najpre popravili njen ukupni ton. Naime, zbog nezasićenosti boja snimak deluje pomalo isprano, a u isto vreme i ne sasvim razgovetno. Zatim, trebalo bi razmisliti o nešto preciznijem kadriranju. Na primer, kuća s leve strane zadržava pogled, i time se nameće kao suprotstavljena masa prvom (najvažnijem) planu; s druge strane jako vertikalno zacrnjenje na desnoj strani uz samu ivicu fotografije samo smeta, budući da nema baš nikakvu vidljivu funkciju u celini.

ŽELJKO dobrosavljević

NAŠ čitalac Željko Dobrosavljević iz Boljevca obratio se jednom oprobanoj motiva – pejzažu, pri čemu je iskoristio mogućnosti koje daje fotopapir u boji, a da fotografija ipak ostane monohromna. Široko zahvaćeni prostor ispred planine Rtanj (snimak je iz januara ove godine) odiše ubedljivošću pejzažnog doživljaja. Plavičast ton koji prevladuje nije u savremenoj fotografiji uobičajen (mada se vrlo lako može dobiti ako se koriste programi za obradu fotografije), ali je u neka ranija vremena bio čest. Stariji fotografi (ne samo oni između dva svetska rata, neko i tokom pedesetih godina proteklog veka) rado su koristili tonere da bi

podcrtili kakav doživljaj; sepija ili tamnozeleno bili su namenjeni portretima, bakarni ton aktovima, a plav predelima (naročito onim pod snegom). Fotografija u boji i tada je postojala, ali nije bila svima dostupna, pa je toner bio oblik zamene za boju. Danas, međutim, na ovakvu intervenciju treba gledati kao na oblik vežbe, to jest šta bi bilo kad bi bilo. Što da ne, treba kreativno eksperimentisati, zamenjivati boje (pročitajte podsticajan Živkovićev tekst "Zamenimo mesta" u prošlom broju!) ili ih prevoditi u monohromiju. I to je jedna od draži stvaralaštva u našem mediju.

DORĐE ristovski

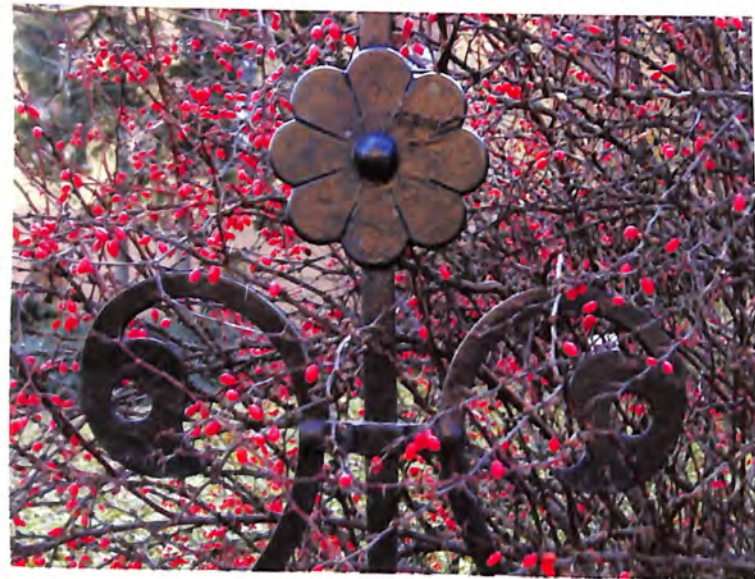

NAJPRE, treba istaći da je saradnja s našim čitaocem Đorđem Ristovskim dokaz da se naš časopis čita u Makedoniji i da je od pomoći ljubiteljima fotografije. Pre pola godine videli smo neke njegove radove, ne baš privlačne, ali se pokazalo da su na njega saveti i te kako delovali. Stigla je nova pošiljka vrlo dobrih i znatno zrelijih fotografija nego što su bile prethodne. Izdvojili smo pecaroše, a bilo je i biciklista, portreta, eksperimenata s bojom... Đorđe je student iz Tetova, bavi se predano fotografijom i – raste li raste. Pecaroši su uredno komponovani, skoro sve je na svom mestu, osim što su dve figure koje sede donekle spojene. Siluete su funkcionalne, oštre i lepo se izdvajaju na fonu večernjeg neba. Zanimljiva je i ornamentika prednjeg plana, čipkasta površina prekrivena trskom, koja je kontrastna udaljenoj obali u sumaglici. Stičemo utisak da je ton ove fotografije pomalo nestvaran, po svemu sudeći nastao je kao rezultat intervencija u programu za obradu fotografije, međutim to ne uzimamo kao manu. Važno je da je postignut lep izraz, a sredstva su samo alat u rukama kreativnog fotografa.

BRANISLAV bugarski

MOTIV gitare na fotografijama nije tako čest. U stvari, reklo bi se da tu i nema mnogo mogućnosti, ali ipak, možemo vam posvedočiti da među malobrojnim snimcima uvek srećemo drugačije rešenje, i uvek uspešno! Gitara sa svojim oblicima, senkama, geometrijom žica i pragova nudi mogućnosti za različite kombinacije, zapravo vežbe iz teorije likovne forme. Fotografija našeg čitaoca, Branislava Bugarskog iz Vršca, i te kako je uspešna. Našao je skladan spoj različitih oblika, uz svedenu skalu tonova – zelenog, žutog i crnog. Gotovo da se ova fotografija već može zamisliti kao dekorativan poster, a ako malo dublje zagrebemo po sećanju, ona je neka vrsta fotografske remenicije na teme moderne umetnosti, npr. na dela Fernana Ležea. Fotografija je u isti mah i stabilna i živa, zasnovana na čistim geometrijskim oblicima. Zanimljivo je da drugi radovi u pošiljci istog autora nemaju ovakvu sazetost. Možda je kao savet dovoljan ovaj putokaz: fotografije treba čistiti od svega što je suvišno.

VLADIMIR pavkov

AKO niste čuli za davno zagubljenu reč ferforže (fr. ferforje), koju još uvek pamti rečnik primenjene umetnosti, otkrićemo vam da su tako u prvoj polovini proteklog veka u našim krajevima zanatlije nazivale rukotvorine od kovanog gvožđa – metalne ograde, gelendere uz stepeništa, plehane ili gvozdene rozete na kapijama i grobljima, uopšte svu metalnu (uglavnom ukrasnu) galanteriju

iskovanu između čekića i nakovnja. Danas, to je nestali zanat, i tek retki primerci javljaju se na fotografijama. Vladimir Pavkov iz Novog Sada zabeležio je jedan takav primer nečije kreativnosti. Toliko o prizoru, ali treba pohvaliti i oko našeg čitaoca koje je uočilo tu scenu – okružen crvenim bobicama i zeleno-sivkastom pozadinom, kao kakav amblem stoji cvet među stilizovanim listovima. Lep primerak ferforže, ali i jednako lepa, baš prijatna fotografija. Jeste da je centralno komponovan (rekosmo, linija manjeg otpora!), ali nekad morate i to; ovom prizoru jedva da bi mogla odgovarati neka drugačija pozicija da bi bio i dalje ovako uspešno predstavljen.

VLADIMIR radivojević

EVO jedne fotografije kao vrlo dobre ilustracije za uočavanje elemenata. Rad Vladimira Radivojevića kompoziciono je jednostavan ali skladan, sazdan od ukupno četiri ili pet boja (koje su u ovom slučaju i likovni elementi), a daje tačno onoliko koliko treba. Retke su fotografije početnika koje ne nose suviše podatke. A pogledajmo ovu: plakatski je svedena (a tome teži svaki dobar dizajner!), sažeta do siromaštva ali ipak ubedljiva. U plavo odeven dečak ograden je crvenom rešetkastom formom na belini pozadine (sneg) – skoro kao kakva propagandna poruka s bilborda. Da nije nešto malo ostataka betona na desnoj strani, moglo bi se pomisliti da je to vešto aranžirana reklamna slika za

zimske sportove. Vidimo da je vrednost ove fotografije baš u kontrastu boja; dobra je kao vežba, ali nije loša ni kao kreativan rezultat. Ova fotografija kao da nam poručuje: dajte sebi fotografski zadatak, pronađite u svojoj okolini suprotstavljene boje, jake kontraste, a pri tom težite jednostavnosti i sažetosti. S vrlo malo elemenata može se dobiti ubedljiva fotografija. A da li će se svima svideti, e, pa, to ne treba da vas muči. O ukusima ionako nema smisla raspravljati.

Zadivljujuće svetlo!

Inspirisan klasičnim filmskim posterima, fotograf Simon Cederquist radi sa postavkom kontrolisane rasvete pri snimanju modnih fotografija za časopise. U svojoj potrazi za fotografijama sa svih strana sveta, dostupnost, brzina i snaga su od presudne važnosti za izvanredne rezultate. Uvek sa sobom nosim B2, kaže Simon a rezultati govore sami za sebe.

Korišćenje Profoto Pro-B2R na setu daje Simonu izuzetno kratko vreme bljeska od 1/2.200 s pa sve do 1/7.400 s, uz vreme punjenja od 0.04 s do 1.8 s i ugrađeno okidanje putem radio veze.

Više o našim rešenjima pogledajte na adresi www.profoto.com.

The Light Shaping Company

REFOTB

Ekskluzivni uvoznik i distributer
t 011 308 7004, 2456 151, f 011 446 0234, www.refot.com

BRATISLAV lucić

ČOVEK na skelama – prizor kakav se često sreće na ulicama naših gradova. To je uvek zanimljiv motiv jer je moguće strukturu građevinskih elemenata oživeti figurom čoveka. Takva fotografija bogata je sadržajem jer u isto vreme odgovara

na dve teme: svedoči o čoveku u radu i prikazuje autorovu umešnost u interpretiranju forme. Naš čitalac Bratislav Lucić već je ranije slao zanimljive prizore (podsećamo se neuobičajenog osvetljenja na zgradi Narodnog muzeja u Beogradu,

objavljeno u časopisu broj 32). Kako vidimo, služio se fotoaparatom Minolta Dynax, a film je Kodakov od 200 ASA. Ova fotografija mogla bi poslužiti kao školski primer za pouke o optimalnoj kompoziciji. Ako pratimo splet linija, s leva udesno, videćemo da je veći deo prizora doveden u visok sklad: najpre polazna tačka – tamni kvadratić i levom uglu dole, zatim stepenasti ritam linija (skele) koje dijagonalno vode pogled prema radniku. Tu se pogled duže zadržava, jer je ljudska figura logično središte interesovanja. Ono što počinje da smeta jeste tamna masa kandelabra, krajnje desno. Ako taj deo fotografije vertikalno zaklonimo parčetom papira, videćemo da će ostatak prizora dobiti na izražajnoj snazi.

Darko Stanimirović, Beograd, "Mačka"

Aleksandar Stanikić, Beograd, "Znaci"

PROPOZICIJE ZA KONKURS

Tema: boja
 Broj radova: do 10 fotografija po autoru
 Tehnika: analogne ili digitalne fotografije kao i one kreirane u nekom od programa za obradu fotografija
 Format: minimalno 13 x 18 cm (za digitalne fajlove 300 dpi)
 Fotografije možete slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd

Prolećno sunce dodalo je svetlosti vašim fotografijama, pa su samim tim i boje na njima jasnije i izražajnije. Ovoga puta dobili smo puno fotografija koje komuniciraju skoro isključivo kroz boju, što nam je bio i cilj. Čini se da ovi naši konkursi deluju na vas kao kratke foto-škole iz određenih oblasti jer ste u svakom narednom broju časopisa sve bolji i bolji. Većina vas shvatila je značaj i uticaj boje, ne samo u vizuelnom smislu već i na psihološkom nivou, pre svega u sferi podsvesti. Verovatno ste čuli da se neke psi-

hijatrijske terapije sprovode uz upotrebu boja, jer intenzivne boje pozitivno deluju na našu psihu. Na kraju krajeva, živimo u svetu boja, sve oko nas ima neku boju, ali ono što je najinteresantnije jeste da svako od nas može imati svoje viđenje boja i svaka od njih može na specifičan način uticati na svakog od nas. A da je naš uticaj dalekosežan potvrđuje i podatak da smo za prošli broj dobili fotografije iz Australije, a ovoga puta iz Berlina – grada koji u 21. veku postaje prestonica fotografije.

Predrag Todorović, Berlin, "Berliner(in)"

Dušan Lukić, Beograd, "Akvaarel"

Staniša Martinović, Novi Sad, "Tvrđava"

Dušan Žutinić, Niš, "Blue Seats"

Fadil Šarki, Beograd, "Ajo"

Aleksandar Radovanović, Beograd, "Red"

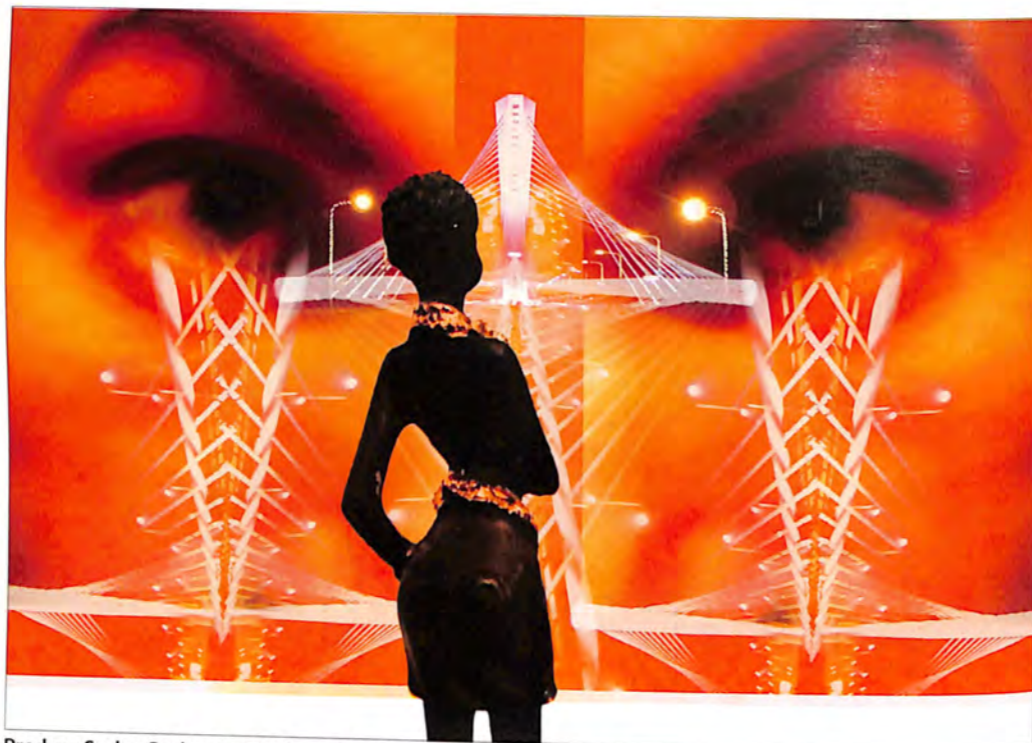
Jožef Gergelj, Senta

Budimir Novaković, Beograd, "Baobab"

Robert Kliban, Novi Sad, "Drvo gleda"

Predrag Sudar, Podgorica, "Urban Zulu II"

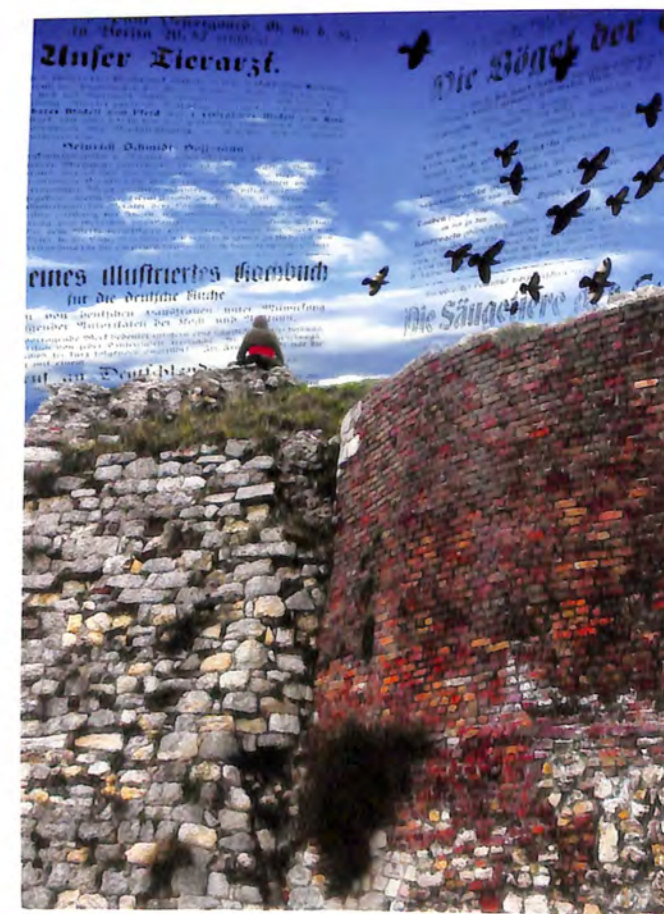
Slavoljub Macić, Beograd, "Reflektion"

Ana Panić, Novi Sad, "Ogledalo"

Vladimir Radosavljević, Beograd, "Dobordošli"

Ana Sudimac, Beograd, "Der Leser"

Violeta Rakić, Kraljevo, "LeDenA"

Aleksandar Radlovački, Zrenjanin, "Refleks nad Begejom"

efekat

Da budemo iskreni, iznenadila nas je uspešnost konkursa s temom "Efekat" jer smo očekivali da će tradicionalne teme kao što su "Portret" i "Boja" biti mnogo lakše za realizaciju. Međutim, vi se eksperimenta očigledno ne bojite i svojim fotografijama dokazujete da su za jednog stvaraoca mašta i sloboda uma najkreativniji i najvažniji aspekti ličnosti. Ohrabruje što ste jednako kreativni tokom samog fotografisanja, kao i u takozvanoj postprodukciji, tj. Photoshopu.

Treba pohvaliti i vašu tehničku umešnost, što dokazuje da ste odavno savladali sve tajne, a pomalo i zamke nove digitalne tehnologije. Posebno je zanimljivo što niste napustili princip klasične (analogne) fotografije kod koje se, u većini slučajeva, sve događa u samom fotoaparatu tokom fotografisanja. A taj princip, naravno, može se primeniti bilo da fotografišete analognim ili digitalnim fotoaparatom – tehnika nije važna, već vaša dosetljivost.

PROPOZICIJE ZA KONKURS

Pokrovitelj: Direct Link i Lexmark
 Tema: efekat
 Broj radova: do 10 fotografija po autoru
 Tehnika: analogne ili digitalne fotografije kao i one kreirane u nekom od programa za obradu fotografija
 Format: minimalno 13 x 18 cm (za digitalne fajlove 300 dpi)
 Nagrade: prva, druga i treća nagrada – Lexmark Ink džet foto-stampači
 Fotografije možete slati na adresu:
 REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd

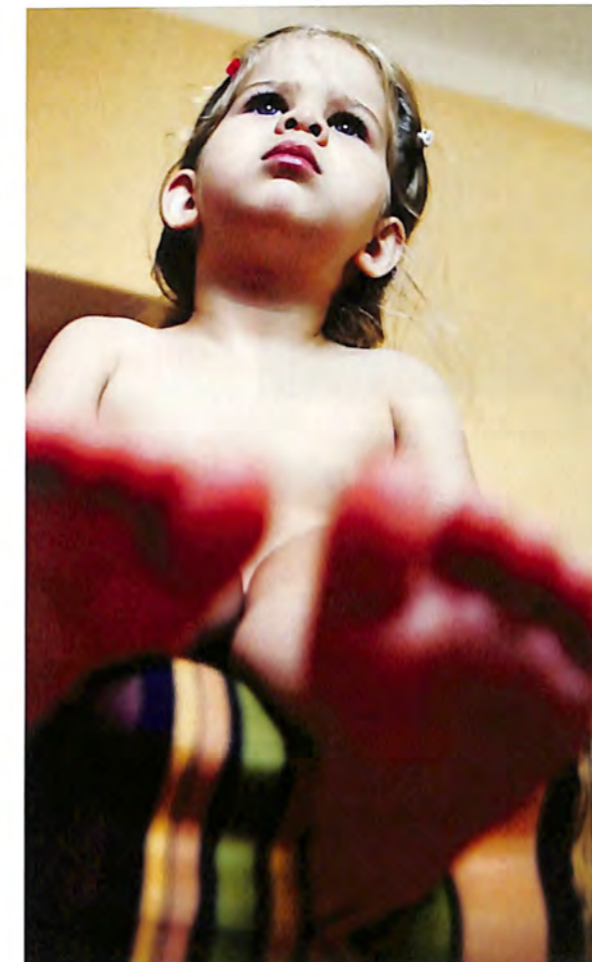

Hajrudin Murselović, Novi Pazar, "Lik u stablu"

PORTRET

1. NAGRADA – Zoran Vasić, Warfield, Velika Britanija "Novembar", Nikon Coolscan V ED

POHVALA: Aleksandar Stanikić, Beograd, "Color TV", Minolta 500 si

2. NAGRADA – Dejan Drobniak, "Travestit",

Sudeći po odabiru fotografija i nagradama u ovom broju, rekli biste da konkurs na temu "Portret" ne gubi na kvalitetu, čak naprotiv. Svakako da fotografije koje su ušle u najuži izbor to zaista i zaslužuju, ali ostatak se ne može pohvaliti inventivnošću i kvalitetom. Nadamo se da je ovo samo zatišje pred buru i da ste se možda malo umorili od ovih naših konkursa, ali nemojte posustajati. Portret jeste jedna od najtežih tema u fotografiji, ali samim tim i najveći izazov. Ne prepuštajte se klišeima već istražujte i, pre svega, bavite se psihološkom stranom ove teme jer je čak i odlično snimljen portret bez psihološkog aspekta beživotan i neinteresantan. Sada je pravo vreme da malo prelistate knjige i časopise i pogledate kako to rade pravi majstori. Ne bojte se da će ostaviti preveliki trag u vašem radu. Uticaji i nadahnuće su pozitivni, a specifičnost ličnosti i senzibilnosti svakog od nas postaraće se da to pretvorite u vaš stil, pristup ili čak filozofiju. Ne zaboravite, tek smo na pola puta i još uvek ima dovoljno vremena da ovaj konkurs nadmaši sve dosadašnje.

I. BREZOVAC

3. NAGRADA – Staniša Martinović, Novi Sad, "Color TV", Fuji FinePix S9500

Coolpix L1/L101 LP 6 MP 265,-
5x optički, 2,0" lcd

SONY PSP 285,-
Play Station Portable

SanDisk MP3 512mb 79,-
FM tjuner, SD slot

SD 1 gb 46,3
5 godina garancije

D50 set (D50+18-55mm) 749,-

Sve cene su u EUR sa uključenim PDV-om

NIKON shop Vuka Karadžića 7a, 011 30 34 373

Kupon za foto-konkurs
(važi za tri fotografije,
podatke napišite na sve tri fotografije)

4
portret

REFOTO
11000 BEOGRAD, PCINJSKA 17

Vladimir Radivojević, Bor, "Dimitros"

Miloš Papić, Batula, "Prolazi još jedan dan bez nje", Fuji FinePix S9500

Bane Stojanović, Novi Sad, "Jela", Nikon D70

Slobodan Nikolić, Zaječar, "Sam za stolom", Fuji FinePix S7000

Budimir Novaković, Beograd, "Seja i bata", Nikon E 4500

Propozicije za konkurs Portret

Naš časopis je pokrenuo stalnu rubriku "Foto-konkurs" gde će objavljivati fotografije čitalaca, amatera i profesionalaca. Pravo učešća imaju svi koji se bave fotografijom, a jedini uslov jeste da uz svaku fotografiju ili dijapozitiv pošaljete i originalni kupon iz našeg časopisa REFOTO, čitko popunjen osnovnim podacima o autoru. Broj fotografija koji neko želi da pošalje nije ograničen, s tim da jedan kupon važi za tri fotografije. Uz sve priloge potrebno je naznačiti naziv fotografije, kao i neophodne tehničke podatke, npr. kojim filmom i fotoaparatom je snimljeno i dr.

FORMATI I TEHNOLOGIJA RADOVA

Učesnici mogu poslati:

- » crno-bele i kolor fotografije formata od 13 x 18 cm do 18 x 24 cm,
- » fotografije snimljene na CD u rezoluciji 300 dpi veličine od 13 x 18 cm.

SLANJE RADOVA

Ovogodišnji konkurs sastoji se iz šest periodičnih konkursa. Učesnici mogu poslati radove za februarski, aprilski, junski, avgustovski i oktobarski broj časopisa, za svaki pojedinačno i za decembarski koji je završni. Za svaki od navedenih brojeva časopisa obavlja se žiriranje, biraju radovi u užu izbor i određuju nagrade.

ROKOVI

- » Za avgustovski broj do 20. jula,
- » za oktobarski broj do 20. septembra,
- » za finalni decembarski broj do 20. novembra.

Za decembarski broj, kada je finale ovogodišnjeg konkursa, žiriraju se radovi pristigli za decembarski broj, kao i svi oni koji su ušli u užu izbor u prethodnim brojevima časopisa.

NAGRADE KONKURSA

Nagrade konkursa sastoje se od nagrada za svaki broj časopisa i nagrada konkursa kao celine. Za svaki od ovogodišnjih brojeva dodeliće se po tri nagrade:

1. godišnja pretplata na časopis,
2. SanDisk Digital Photo Album,
3. knjiga "Elementarna tehnika fotografije" Dragoljuba Kažića.

Velike, završne nagrade konkursa jesu:

1. NIKON DIGITALNI FOTOAPARAT,
2. LOWEPRO FOTO-TORBA,
3. FOTOMONOGRAFIJA.

U svakom broju časopisa objavljuju se rezultati žiriranja za taj broj, popis radova koji su ušli u užu izbor, nagrade tog broja i reprodukcije desetak izabranih fotografija. U decembarskom broju objavljuju se finalni rezultati konkursa, završne nagrade i reprodukcije do tada neobjavljenih fotografija konkursa.

ZAVRŠNE ODREDBE

- » Radovi koji su poslani na konkurs ne vraćaju se;
- » organizator radove može koristiti za potrebe časopisa, bez naknade i uz potpisivanje autora;
- » odluke žirija su konačne;
- » pravo tumačenja ovih propozicija ima organizator.

Iskustvo
Pouzdanost
Savremena tehnologija

Poslovni Informacioni Sistem

ABSoft

www.absoft.co.yu

Microsoft
GOLD CERTIFIED
Partner

nedeljnik REFOTO, to je tek ideja!!!), što zbog neravnomerne vremenske i geografske distribucije, informacije do nas dolaze suviše kasno. Za većinu konkursa ostaje veoma malo vremena za pripremu, a neki rokovi čak isteknu do momenta kada se časopis nađe u našim rukama.

RE Iako obično nije jednostavno, ipak uspeva-
FO mo da iz broja u broj objavljujemo ekskluzi-
TO vne priloge i portfolija svetskih fotografa, i uvek uz poštovanje principa autorskih prava. Na taj način, i istovremeno REFOTO stiže do ruku autora i čitalaca. Problem koji postoji s datumima, konkursa je da sami organizatori često daju obavешtenja u poslednjem trenutku, pa postoji određeni broj konkursa koje jednostavno ne možemo da objavimo. Ipak, čak i ako jedne godine prođu, ostaje vam informacija kada, gde i kako – za sledeći put.

AKTIVNO FOTOGRAFISANJE

ZORAN PEJIĆ, BANJA LUKA

RE Iz sadržaja časopisa čiji sam dugogodišnji
FO čitalac informišem se o mnogim svetskim i
TO domaćim izložbama, novim modelima fotoaparata, prapratnoj opremi i mnogim drugim informacijama iz oblasti fotografije. Poslednje tri godine aktivno se bavim crno-belom fotografijom i dijapozitivima. Područje mog interesovanja je arhitektura. Posebno mi je drago što nas blagovremeno informišete o svetskim tokovima i trendovima u oblasti fotografije i što su sadržaji i informacije za svaku pohvalu. Mislim da nema sumnje da ćete tako nastaviti i dalje.

RE Kada nam napišete da se i u današnje vreme
FO bavite crno-belom fotografijom i dijapoziti-
TO tivima, onda vidimo koliki je broj onih koji ne odustaju od filma. A Vaše zadovoljstvo potvrđuje da su opravdani napori koje ulažemo da bismo našim čitaocima predstavili sve što je važno u oblasti fotografije.

SKUPLJANJE HRABROSTI

ROBERT KLIBAN, RUMENKA (NOVI SAD)

RE Evo, skupio sam hrabrosti da pošaljem
FO nekoliko fotografija mom omiljenom časopisu.
TO Nadam se da sam ih dobro sortirao i dao potrebne podatke. Sve fotografije mogu se koristiti i u rubrici "Komentar".

RE Časopis REFOTO i svi u redakciji trude se
FO da fotografiju popularizuju na sve moguće
TO načine i da svima pomognu da se njome bave na što jednostavniji način. Mislimo da čitaoci ne bi trebalo da sakupljaju hrabrost, već da nam pošalju ono što su uradili i dobiju komentar i smernice za dalje. Vama veliko hvala na uloženom trudu jer ste pravi primer onima koje mrzi da popune kupon ili da na CD-u ispišu neophodne podatke. Mi smo nekoliko puta molili čitaoce da posvete malo pažnje kada šalju svoje radove, ali i dalje najveći broj kompaktnih diskova bude jednostavno bez ikakvog omota ubačen

u kovertu, bez podataka na disku ili kuponu. Kupon nije samo potvrda da ste kupili REFOTO već služi i kao deo arhive adresa i telefona neophodnih da bismo bili u kontaktu s Vama. Pojedini diskovi stignu izgrebani i jedva čitljivi, a ima i onih gde samo možemo da razmišljamo o tome šta je na njima bilo snimljeno. Stičemo utisak da pojedini autori jednostavno zaborave na svoje fotografije onog trenutka kada ih sa računara prebace na CD.

DRAŽI FOTOGRAFIJE NA PAPIRU

MILOŠ PAPIĆ, BAČKA PALANKA

RE Pozdrav Redakciji. Vrlo sam ljut i iznerviran.
FO Sramota je što će u našoj zemlji uvek biti ljudi
TO stvorenih samo da te prevare. Verujem da nisam jedini kojeg su "izradili" zajedno s fotografijama. Molio bih da upozorite ljude, kao što sam ja, da ne idu u neke "sklj" radnje za izradu fotografija samo zato što nema nijedna bolja radnja malo bliže. Nemojte biti lenji, biće vam jeftinije da se malo prošetate nego da izrađujete fotografije ponovo. Naravno, delom sam kriv i sam, jer ne ostavljajte sve za poslednji trenutak. Primoran sam da vam pošaljem radove na kompaktnom disku, ali svi znamo za draži fotografije na fotopapiru. Veliki pozdrav i svim fotografima širom naše države i sveta.

RE Nadamo se da ste se do sada odljutili. Vaše
FO pismo jeste svojevrsna opomena svima koji
TO se bave fotografijom i žele da ih pokažu drugima. Setite se naših priča o prosečnosti: prosečan film u fotoaparatu, prosečno merenje, prosečno razvijanje filma i isto takva izrada fotografija kao rezultat daju prosečne fotografije. Ukoliko radite povećanja u laboratoriji koja ima digitalne printere a fotografije im donosite u elektronskoj formi, postoji jednostavno rešenje da uvek dobijete kvalitet kakav želite. Sredite nekoliko fotografija u računaru i zamolite da Vam urade povećanja, ali bez ikakvih korekcija na printeru. Videćete koliko se razlikuju od onoga što vidite na Vašem monitoru, pa prema tome uradite korekcije kontrasta, osvetljenosti i zasićenosti boja. Taj svojevrsan sopstveni kolorni profil možete da sačuvate kao akciju i primenite na virtuelne, elektronske fotografije kada god poželite kopije na papiru. Videćete da na taj način kopije uspevaju čak i u poslednjem trenutku.

TAČKA ODRŽAVANJA KVALITETA

NEDELJKO JOVELJIĆ, BRČKO

RE Poštovani urednici i članovi redakcije časopisa
FO REFOTO, imam sva 34 broja časopisa FOTO
TO – REFOTO i mogu sa zadovoljstvom zaključiti da ste uspeh približili ovaj časopis tački u kojoj "samo" treba održati postignuti kvalitet. U početku ste eksperimentisali i prilagođavali se onome "šta hoće čitaoci", a sada imam osećaj da tačno znate šta i za koga radite. Posebno želim pohvaliti kvalitet štampanja i činjenicu da tekstove pišu pismeni ljudi. U Brčko REFOTO stiže neredovno i

u maloj količini, pa sam prinuđen da ga kupujem u Bijeljini ili Beogradu.

RE Tačka do koje smo stigli u stvari, predstavlja
FO spoj kompromisa koji čini REFOTO u
TO odnosu na ono što zaista i jeste – časopis za kulturu fotografije. Najveći napor koji sada ulažemo jeste održavanje postignute ravnoteže između priloga kako bismo fotografima, ali i onima koji nemaju velikih fotografskih ambicija omogućili da pročitaju zanimljive priloge ili jednostavno uživaju u dobrim fotografijama.

OD PRVIH SNIMAKA DO DANAS

DUŠAN RADIVOJEVIĆ, PANČEVO

RE Poštovana Redakcijo, prve fotografske korake
FO načinio sam davne šezdeset i neke kada su mi
TO roditelji kupili Smenu 6. Kasnije sam uspeo da ih ubedim da mi kupe Prakticu, koju i danas koristim. U to vreme su mi u Foto-kino reviji objavljene tri fotografije, no kasnije su me razne obaveze sprečile da se ozbiljnije posvetim fotografisanju. Kada sam prošle godine "otkrio" časopis, to me je podstaklo da fotografiji posvetim mnogo više vremena i pažnje. Rezultat su radovi koje vam šaljem. Sve fotografije možete da iskoristite i za rubriku "Foto-komentar".

RE Neverovatno je koliko je naših fotografa
FO imalo slične prve korake u fotografiji.
TO Smene, Zeniti i Praktice bili su fotoaparati kojima su svoje prve fotografije snimili danas poznati i priznati autori. Drago nam je što Vas je REFOTO podstakao da ponovo uzmete svoju Prakticu i pošaljete nam fotografije. Nadamo se da je nećete ponovo ostaviti sa strane i da ćemo imati prilike da vidimo i zajedno s Goranom Malićem prokomentarišemo veliki broj Vaših fotografija.

BOLJE I LEPŠE

ALEKSANDAR RADLOVAČKI, ZRENJANIN

RE Poštovana Redakcijo, šaljem vam svoje
FO fotografije prvi put, mada časopis čitam već
TO duže vreme. Kompakt-disk koji vam šaljem neće biti i poslednji i nadam se da će se u nekom od sledećih brojeva pojaviti barem neka moja fotografija. Vaš časopis mi je posebno zanimljiv jer dajete šansu i mladim, neafirmisanim autorima da svoje radove prikažu javnosti. Teme aktuelnih konkursa zaista su inspirativne i sudeći po objavljenim fotografijama, veliki broj čitalaca uspeva da odgovori na zadatu temu. Uz najlepše želje za još bolje i lepše fotografije, srdačan pozdrav.

RE Kao što ste приметili, konkursi časopisa
FO REFOTO imaju svoje teme, ali su i dovoljno
TO široke, pa ostavljaju prostor za veoma raznovrsno kreativno izražavanje. Istovremeno pokušavamo i da vas pomoću nagrada stimulišemo da se potrudite što je moguće više, a objavljene fotografije ujedno su i primeri odgovora na određenu temu.

fotografišem. krećem se. snimam. postižem. usavršavam.
ja sam Jay Maisel i koristim SanDisk®.

Već više od 50 godina, Jay Maisel usavršava svoje umeće, snimajući fotografije koje su nadahnule bezbroj ljudi. Smatran za jednog od najboljih svetskih fotografa kolor fotografije koji snima pod prirodnim svetlom, Jay Maisel se oslanja samo na SanDisk Ultra® II memorijske kartice velikog kapaciteta. Uz minimalnu brzinu zapisa od 9MB u sekundi i brzinu čitanja od 10MB u sekundi, one su izrađene specijalno za potrebe profesionalnih fotografa za brzim fotografisanjem. Nije ni čudo što su ove izdržljive i pouzdane kartice izbor znalaca iz čitavog sveta.

WWW.SANDISK.COM

Jay Maisel

SanDisk
STORE YOUR WORLD IN OURS®

SanDisk i SanDisk logotip i Store Your World in Ours, CompactFlash i SanDisk Ultra su robne marke SanDisk Corporation, registrovane u SAD i drugim državama. SanDisk je ovlašćeni korisnik licence za robnu marku SD. Memory Stick PRO i Memory Stick PRO Duo su robne marke Sony Corporation. Ostali nazivi proizvođača koji su ovde navedeni služe samo za prepoznavanje i mogu biti robne marke njihovih/njihovog vlasnika. ©2006 SanDisk Corporation. Sva prava zadržana. 1 megabajt (MB) = 1 milion bajtova. 1 gigabajt (GB) = 1 milijarda bajtova. Nešto od navedenog kapaciteta koristi se za formatiranje i druge funkcije, pa stoga nije dostupno za smeštanje podataka.